

Babil'in Kervan Taciri

Babil'in Kervan Taciri

GEORGE S. CLASON

Telif Hakkı © George S. Clason
© 2005 GOA Basım Yayın ve Tanıtım Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın tüm yayın hakları Türkiye'de GOA Yayınları'na aittir.
Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Türkçeye Çeviren : İnci Altın
Editör : Pantha Nirvano
Redaktör : Banu Zabcı
Genel Tasarım : Pınar Kazma

Bu kitap
Ajans Plaza Tanıtım ve İletişim Hizmetleri tarafından hazırlanmış ve
Kitap Matbaası'nda basılmıştır.
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit.
No: 81/21 Topkapı-İstanbul • 0212.501 46 36

www.ajansplaza.com
0212.612 85 22

GOA Basım Yayın ve Tanıtım Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.
Akaretler Cad. BJK Plaza A Blok No: 27 Beşiktaş-İstanbul
Tel: (0212) 261 76 76 info@goa.com.tr

Önsöz

Ülkemizin zenginliği, birey olarak hepimizin kişisel zenginliğine bağlıdır.

Bu kitap her birimizin kişisel başarısını ele alıyor. Başarı, kendi çabalarımız ve yeteneğimiz sonucunda elde ettiklerimiz anlamına gelir. Tam bir ön hazırlık başarımızın anahtarıdır. Davranışlarımız, düşüncelerimizden daha akıllıca olamaz. Düşüncelerimiz de anlayışımızdan daha akıllıca olamaz.

Boş keseleri doldurmak için çareler içeren bu kitap, mali anlayışa yol gösteren bir kılavuz olmayı amaçlıyor. Evet, amacı bu: Mali başarıya ulaşmak isteyenlere, para kazanmakta, parayı tutmakta, paradan para kazanmakta yardımcı olacak biçimde işin içyüzünü anlatmak.

İlerki sayfalarda, bütün dünyada bugün de yürürlükte olan finans ilkelerinin doğduğu yer olan Babil'e gideceğiz.

Yazar, yeni okurlarının, kitabın sayfalarında, banka hesaplarını artırıcı, daha büyük mali başarılara ulaştırıcı, dünyanın her köşesinde pek çok okurun mektup yazarak yakındığı kişisel mali sorunlarını çözümleyici çareler bulmasını diliyor.

Yazar ayrıca, kitaptaki öyküleri, cömertçe, dostlarına, akrabalarına, ortaklarına ve iş arkadaşlarına yayan başarılı iş adamlarına teşekkür etmek için bu kitabı fırsat biliyor. Kitabın savunduğu öğretileri kendileri uygulayarak önemli başarılara imza attıkları için hiçbir şey bu insanlardan daha çok inandırıcı olamaz.

Babil geçmiş zamanların dünyadaki en zengin kentiydi, çünkü oranın yurttaşları kendi zamanlarının en zengin insanlarıydılar. Paranın değerini biliyorlardı. Para kazanmak, parayı biriktirmek ve paradan para kazanmak için finansal ilkeler geliştirmişlerdi. Herkesin istediği şeyi onlar kendileri için sağladılar. Gelecek için gelir...

G. S. C.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	5
Altın İsteyen Adam	9
Babil'in En Zengin Adamı	17
Cılız Bir Kese İçin Yedi Çare	29
İyi Şans Tanrıçasıyla Tanışın	47
Altının Beş Yasası	61
Babil'in Altın Tefecisi	73
Babil'in Duvarları	87
Babil'in Deve Taciri	91
Babil'den Kil Tabletler	103
Babil'in En Şanslı Adamı	115
Babil'in Tarihsel Öyküsü	133

Altın İsteyen Adam

Babil'in araba yapımcısı Bansir'in tüm cesareti kırılmıştı. Evini çevreleyen alçak duvarın üstünde oturduğu yerden basit evine, içinde yarı bitmiş bir araba duran açık atölyesine doğru üzgün üzgün baktı.

Karısı sık sık evin açık duran kapısında beliriyordu. Kendisine doğru yönelttiği kaçamak bakışları yemek torbasının hemen hemen boşalmış olduğunu hatırlattı; arabayı bitirmek için işe koyulmalı, çekiç, balta sallamalı, boya cila yapmalı, deriyi sıkıca tekerlek çemberlerine germeli, zengin müşterisinden parasını almak için teslime hazır hale getirmeliydi.

Buna rağmen şişman, kaslı bedeniyle isteksiz isteksiz duvarın üstünde oturuyordu. Yavaş çalışan aklı yanıtını bulamadığı bir sorunu çözmeye çalışıyordu. Fırat'ın bu vadisine

özgü sıcak, tropik güneş acımasızca kavuruyordu. Kaşlarının üstünde biriken ter damlaları, o farkında bile olmadan yuvarlanıyor, göğsündeki kıllara düşüyordu.

Evinin arkasında kralın sarayım çevreleyen büyük duvarlar yükseliyor; biraz ileride Bel Tapınağı'nın boyalı kulesi mavi gökyüzünü yarıyordu. Kendi basit evi gibi pek çok ev bu ihtişamın gölgesinde kalıyordu. Babil böyleydi işte – hiçbir plana ya da sisteme bağlı olmadan kentin koruyucu duvarlarının arasına yığılmış ihtişamın ve yoksulluğun, baş döndürücü bir zenginliğin ve sefil koşulların karışımıydı.

Önemseyip arkasına baksa ayağı sandaletli tacirlerin yanı sıra yalınayak dilencilerle birlikte zenginlerin gürültülü arabalarının da karmaşa yarattığını görebilirdi. Zenginler bile asma bahçeleri sulamak için keçi derisinden yapılmış ağır su torbaları taşıyan uzun kuyruklar halindeki "Kral'ın hizmetinde" çalışan kölelere yol açmak için yol kenarındaki su kanalına gelmek zorundaydılar.

Bansir kendi sorununa öyle gömülmüştü ki ne kent kalabalığından çıkan uğultuyu işitiyor ne de karmaşaya dikkat ediyordu. Onu dalgınlığından kurtaran, tanıdık bir lirin tellerinden çıkan, beklenmedik bir tıngırtı oldu. Başını çevirerek en iyi arkadaşı müzisyen Kobbi'nin gülümseyen, duyarlı yüzüne baktı.

"Tanrılar seni cömertlikle kutsasın, sevgili dostum," diye söze başladı Kobbi, zarif bir selam vererek. "Ama öyle görünüyor ki zaten çalışmanı gereksiz kılacak kadar çok cömert davranmışlar. Senin kadar ben de seviniyorum bu talihine. Hatta onu seninle paylaşabilirim bile. Parayla dolup taşan cüzdanından – öyle olmasa dükkânında çalışıyor olurdun şimdi – iki alçakgönüllü şekel çıkartıp akşam ziyafet bitinceye kadar borç verirsin herhalde. Paralar geri gelinceye kadar onları özleyeceğini sanmam."

"İki şekelim olsa bile," diye karşılık verdi Bansir asık suratla, "kimseye borç vermezdim – sana bile en sevgili dostum; çünkü benim servetim ancak o kadar olurdu, bütün servetim. Kimse bütün servetini vermez, en iyi dostuna bile."

"Ne," dedi Kobbi gerçekten şaşırarak, "kesende gerçekten tek şekel bile yok ve sen duvarın üstünde heykel gibi oturuyorsun öyle mi! Neden şu arabayı bitirmiyorsun öyleyse? Asil iştahını başka nasıl tatmin edebilirsin? Sende bir gariplik var dostum. Bitmez tükenmez enerjin nereye gitti? Canını sıkan bir şey mi var? Tanrılar başını derde mi soktular?"

"Tanrıların gazabı olmalı," diye onayladı Bansir, "Bir düşle başladı, zengin bir adam olduğumu sandığım bir düşle başladı. Kemerimden içi parayla dolu şık bir kese sallanıyordu. Umursamaz bir özgürlükle dilencilere dağıtıyordum şekelleri; birkaç gümüş para da vardı karıma güzel giysiler, takılar, kendime arzuladığım her şeyi aldığım; altınlar kendimi geleceğe karşı güvende hissetmemi sağladığı için gümüşleri harcamaktan korkmuyordum. İçimi inanılmaz bir tatmin duygusu kaplamıştı. Ne eşek gibi çalışan şu arkadaşını görsen tanırdın ne de yüzünde tek kırışık kalmayan, mutluluktan ışıldayan karımı görsen tanırdın. Evliliğimizin ilk günlerinin yüzünden gülücük eksik olmayan genç kızı gibiydi."

"Hoş bir düşmüş doğrusu," dedi Kobbi, "ama böyle hoş bir duygu seni neden duvarın üstünde duran melankolik bir heykele dönüştürdü?"

"Neden, ya! Çünkü uyanınca kesemin bomboş olduğunu hatırladım, içimi isyan duygusu kapladı. Haydi gel bunu birlikte tartışalım, çünkü gençken, gemicilerin dediği gibi, aynı teknedeydik, ikimiz. Gençken biraz bilgelik öğrenmeye birlikte gittik rahibe. Gençlik günlerimizde birbirimizin zevklerini paylaştık. Büyüdükten sonra da hep yakın arkadaş olduk. Bizim gibiler içinde, halinden memnun olanlardan sayılırdık. Saatlerce çalışmaktan, sonra kazandıklarımızı özgürce harcamaktan tatmin olurduk. Eski günlerde daha çok para kazanırdık, zenginlikle gelebilecek sevinçleri bilmemizi sağlamıştı bu; onları düşünelim. Pöh! Koyunlardan farkımız mı var? Dünyanın en zengin kentinde yaşıyoruz. Gezginler, zenginlikte eşi benzerinin olmadığını söylüyorlar. Oysa

baksana zenginlik yanımızdan bile geçmemiş, sıfırız. Ömrünün yarısını ağır çalışarak geçirdiğin halde sen boş bir keseden başka hiçbir şeyi olmayan sevgili arkadaşım bana, "Akşam asillerin ziyafeti bitene dek iki şekel gibi küçük bir borç isteyebilir miyim?"diye soruyorsun. Ben nasıl yanıtlıyorum? "İşte kesem, içinde ne varsa seve seve paylaşırım," mı diyorum. Hayır, benim kesemin de seninki gibi boş olduğunu itiraf ediyorum. Neden böyle? Neden yiyecek ve bir iki giyecekten fazlasını alacak kadar gümüşümüz, altınımız olamıyor?

"Oğullarımızı düşün," diye sürdürdü Bansir konuşmasını, "onlar da babalarının izinden gitmiyorlar mı? Onlar, aileleri, oğulları, oğullarının aileleri altın, gümüş hazinelerin göbeğinde yaşıyorlar, ama karınlarını doyurabildikleri şeyler keçiden sağdıkları sütle patates çorbası değil mi?

"Arkadaş olduğumuz onca yıl boyunca böyle konuştuğunu hiç işitmemiştim, Bansir." Kobbi afallamıştı.

"Bütün o yıllar boyunca böyle düşündüğüm hiç olmamıştı. Sabahın köründen akşamın karanlığı beni durduruncaya dek insan elinin yapabileceği en güzel arabaları yapmak için çalışıp dururken günün birinde tanrıların yaptığım işin değerini fark edeceklerini, bana zenginlik vereceklerini iyi niyetle bekleyip durdum. Bunu hiç yapmadılar. Hiçbir zaman yapmayacaklarını, anladım sonunda. Onun için üzgün yüreğim. Zengin biri olmak isterdim. Tarlam, sürüm olsun, güzel giysiler giyeyim, kesemde para olsun isterdim. Sırtımın tüm gücüyle, ellerimin tüm hüneriyle, kafamın içindeki tüm beynimle çalışmaya hazırım, bunlara sahip olmak için, ama emeğimin adilce ödüllendirilmesini diliyorum. Biz neden böyleyiz? Sana gene soruyorum! Her şeyi satın alacak kadar altını olanlar için bolca bulunan güzel şeylerden, biz neden adil hakkımızı alamıyoruz?"

"Bunun yanıtını bilmeli miyim!" dedi Kobbi. "Senden daha az değil hoşnutsuzluğum. Lirimden kazandıklarım çabucak bitti. Ailemin aç kalmaması için durmadan hesap kitap

yapmalıyım. Ayrıca yüreğimde hep aklımda gezinen müziği hakkıyla çalabilecek büyüklükte bir lirin özlemi var. Öyle bir lirle kralın bile hiç dinlemediği kadar güzel müzik yapabilirim."

"Öyle bir lirin olmalıydı senin. Babil'de hiç kimse senden daha güzel çalamazdı; öyle tatlı ezgiler söyletemezdi; yalnız kral değil tanrılar bile mest olurlardı. Ama ikimiz de kralın köleleri kadar yoksulken nasıl böyle bir lire sahip olabilirsin ki? Çan çalıyor, dinle! Geliyorlar." Eliyle ırmaktan gelen dar yolda yokuş yukarı güçlükle yavaş yavaş ilerleyen yarı çıplak, kan ter içindeki su taşıyıcılarından oluşan uzun kuyruğu gösterdi. Beşer kişilik sıralar halinde her biri keçi derisi olan su kaplarının ağırlığı altında iki büklüm eğilmiş yürüyorlardı.

"Başı çeken adamın biçimli bir bedeni var," dedi Kobbi kuyruğun başındaki yük taşımayan, ama elindeki çanı çalan adamı göstererek. "Kendi ülkesinde saygın biri olduğu anlaşılıyor."

"Pek çok endamlı adam var içlerinde," diye onayladı Bansir, "bizim gibi hoş insanlar. Kuzeyden uzun boylu sarışın erkekler, güneyden güler yüzlü siyah erkekler, daha yakın ülkelerden esmer tenli kısa boylular. Hepsi birlikte ırmaktan asma bahçelere doğru yürüyorlar. Bir o yöne, bir bu yöne, gün gün üstüne, yıl yıl üstüne. Gelecekten mutluluk beklentileri sıfır. Üstünde uyudukları saman yığını – yiyecekleri tahıl çorbası. Acınası zavallılar, Kobbi!"

"Ben acıyorum onlara, evet. Her ne kadar kendimize özgür insanlar desek de onlardan bir farkımız olmadığını bana gösterdin."

"Gerçek bu, Kobbi, düşüncesi bile kötü olsa da. Yıllar boyunca köleler gibi yaşamak istemiyoruz. Çalış, çalış, çalış! Hiçbir yere varmıyoruz."

"Ötekilerin altına nasıl sahip olduklarını araştırıp onlar gibi yapamaz mıyız?"

"Belki bilenlere sorarsak öğrenebileceğimiz bilmediğimiz bir sırları vardır," diye onayladı Bansir düşünceli düşünceli.

"Bugün," dedi Kobbi, "eski arkadaşımız Arkad'la karşılaştım, altın kaplama arabasında gidiyordu. Onun gibilerden beklenen bir davranışla beni görmezden gelip geçmedi. Tam tersi herkesin görebileceği biçimde el salladı, bana, çalgıcı Kobbi'ye gülümsedi."

"Babil'in en zengin adamı olduğunu söylerler," dedi Bansir dalgın dalgın.

"Öyle zengin ki kralın hazinesi dara girdiğinde ondan borç altın aldığını işittim," diye karşılık verdi Kobbi.

"Öyle zengin ki," diye sözünü kesti Bansir, "gecenin karanlığında karşıma çıksa elimi dolgun cüzdanına uzatmaktan kendimi alamazdım."

"Saçma," diye karşılık verdi Kobbi, "bir adamın zenginliği üstünde taşıdığı kesesinde değildir. Dolgun bir kese onu yeniden dolduracak bir altın ırmağı yoksa çarçabuk boşalır. Arkad'm ne kadar para harcarsa harcasın kesesini yeniden dolduracak düzenli bir geliri var."

"Gelir, işte anahtar sözcük bu," diye patladı Bansir. "Duvarın üstünde otursam da, uzak ülkelere gitsem de cüzdanıma akmaya devam edecek bir gelir istiyorum. Arkad bir insanın nasıl gelir elde edeceğini biliyor olmalı. Benimki gibi yavaş çalışan bir kafaya bile sokabileceği bir şey olduğunu umarım."

"Sanırım bildiklerini oğlu Nomasir'e de öğretti," diye karşılık verdi Kobbi. "Han'da anlattıklarına göre; Ninova'ya gidip babasından hiçbir yardım görmeden o kentin en zengin adamlarından biri olmuş."

"Kobbi, aklıma çok iyi bir fikir getirdin." Bansir'in gözlerinde yeni bir ışık belirdi. "İyi bir arkadaştan akıllıca bir öğüt almanın hiçbir zararı yok; Arkad hep iyi arkadaşımız olmuştur. Cüzdanlarımız bir yıl öncesinin şahin yuvası gibi boş olsa da, aldırma. Bu bizi engellemesin. Yığınla altının arasında cebimizde bir tane bile olmamasından sabrımız taştı. Zengin olmak istiyoruz. Gel, Arkad'a gidelim, bizim de nasıl bir gelir elde edebileceğimizi öğrenelim."

"Bu parlak bir fikir, Bansir. Aklıma yeni bir düşünce getirdin. Neden bizim hiçbir zaman zengin olmanın yolunu bulamadığımızın nedenini gösterdin. Hiç aramadık ki! Sen Babil'in en sağlam arabalarını yapmak için didindin durdun. Bütün gücünle bunu başarmaya çalıştın ve başardın. Ben başarılı bir lir çalgıcısı olmak için uğraştım. Oldum da."

"Tüm çabamızı verdiğimiz bu işlerde başarılı olduk. Tanrılar çok memnun oldukları için bizi bu işleri sürdürmeye bıraktılar. Şimdi, sonunda, bir ışık gördük, doğan güneşin ışığı kadar parlak... Daha çok görmemiz, daha zenginleşmemiz için bizi aydınlattı. Yeni bir anlayışla arzularımıza ulaşmak için onurlu yollar bulacağız."

"Arkad'a hemen bugün gidelim," diye heyecanlandı Bansir. "Ayrıca bizim durumumuzda olan çocukluk arkadaşlarımızdan da bu bilgelikten yararlanmaları için bize katılmalarını isteyelim."

"Her zaman arkadaşlarını düşünmüşsündür, Bansir. Onun için çok arkadaşın var. Dediğin gibi yapalım. Bugün onları da yanımıza alıp gidelim."

Babil'in En Zengin Adamı

Bir zamanlar Babil'de dünyanın en zengin adamı yaşardı; adı Arkad. Zenginliğinin ünü bütün dünyaya yayılmıştı. Aynı zamanda eli açıklığıyla da ünlüydü. Yardımlarında cömertti. Ailesine karşı cömertti. Kendi harcamalarında cömertti. Gene de serveti her geçen yıl harcadığından daha hızlı bir biçimde artardı.

Günün birinde gençlik günlerinden arkadaşları çıkıp geldiler ve "Sen Arkad," dediler, "hepimizden daha şanslı oldun. Biz ayakta kalabilmek için didinip dururken sen Babil'in en zengin adamı haline geldin. En güzel giysileri giyip en ender yiyecekleri yiyebiliyorsun, oysa biz, ailelerimizi eli yüzü düzgün giysilerle giydirebilir, karınlarını doyurabilirsek ne mutlu bize.

"Ama bir zamanlar eşittik. Aynı hocadan ders aldık.

Aynı oyunlarda oynadık. Ne derslerde ne oyunlarda bizden üstün değildin. Ne de geçen yıllarda yurttaş olarak saygınlığın bizden fazlaydı."

"Gördüğümüz kadarıyla ne bizden daha sadakatla ne de daha çok çalıştın. Öyleyse neden kahpe kader dünyadaki tüm iyi şeylerin tadını çıkartmak için seni seçerken senin kadar hak eden bizleri görmezden geldi?"

Bunun üzerine Arkad onlara uzun bir söylev çekti. "Gençlik günlerimizden bu yana çıplak bir varoluşun ötesinde bir şey elde edemediyseniz bu ya zengin olma yasalarını öğrenemediğiniz ya da onlara uymadığınız içindir."

"'Kahpe Kader' kimseye kalıcı iyilik vermeyen kötü bir tanrıçadır. Tam tersine başına hak edilmemiş altın yağdırdığı herkese kötülük eder. Onları, tatmin olma yeteneği olmayan, altına, paraya boğulunca iştah ve tutkulara kapılan, eline geçenlerin hepsini pervasızca harcayan, hesabını kitabını bilmeyen mantıksız tüketicilere dönüştürür. Öte yandan Tanrıça'nın lütuflara boğduğu bazıları ise zenginliklerinin üstüne oturup istif ederler; yeniden kazanma yeteneğine sahip olmadıklarını bildikleri için hiç harcamazlar. Daha sonra da soyulma korkusuna kapılıp kendilerini boş bir hayata, gizli bir sefalete mahkum ederler."

"Emek harcamadan edindikleri altınları aldıktan sonra onları çoğaltabilen, mutlu ve hoşnut yurttaşlar olarak yaşamayı sürdürebilenler de vardır belki. Ama sayıları öyle az ki; kulaktan işittiklerime dayanarak söylüyorum. Birdenbire büyük bir mirasa konan insanları düşünün, söylediklerimin doğru olduğunu göreceksiniz."

Arkadaşları birdenbire zengin olan tanıdıklarını düşününce bu sözlerin doğru olduğunu kabul ettiler; Arkad'dan nasıl olup da böyle zengin olduğunu anlatmasını istediler. O da anlatmayı sürdürdü.

Gençken çevreme baktım ve insana mutluluk, hoşnutluk veren iyi şeyleri gördüm. Sonra zenginliğin bütün bu şeylerin sayısını artırdığını fark ettim.

Zenginlik güç demek. Servet pek çok şey yapmaya olanak sağlıyor.

En pahalı eşyalarla evini döşeyebilir insan.

Uzak denizlere yelken açabilir.

Uzak ülkelerin ender yiyecekleriyle kendine ziyafet çekebilir.

Altın işleyicisinin, taş cilacısının güzel süslerini satın alabilir.

Hatta tanrılara görkemli tapınaklar bile yaptırabilir.

İnsan, serveti varsa, ruhunu doyuran ve kendisini mutlu eden bütün bunları ve bunlar gibi pek çok şeyi yapabilir.

Durumun böyle olduğunu fark edince kendi kendime hayatın sunduğu güzel şeylerden payımı istemeye; uzaktan bakıp başkalarının keyif almasını gıptayla izleyenlerden biri olmamaya karar verdim. Eli yüzü düzgün görünen en ucuz giysilerle gezinmeyecektim. Yoksulun sahip olabildiği şeylerle tatmin olmayacaktım. Tam tersine kendimi iyi şeylerle dolu ziyafet sofrasına konuk edecektim.

Bildiğiniz gibi alçakgönüllü bir tacirin oğlu, hiçbir miras umudu olmayan büyük bir ailenin bireyi olarak ve sizin de açıkça söylediğiniz gibi üstün bir zekayla, üstün güçlerle donanmış biri olmadığım için istediklerimi elde etmenin yolunun zamandan ve çalışmaktan geçtiğine karar verdim.

"Zaman derseniz, herkesin istemediği kadar bol zamanı var. Sizin, her birinizin, zengin olmak için yeterli zamanınız vardı. Ama kendiniz söylüyorsunuz, haklı olarak gurur duyabileceğiniz iyi ailelerinizden başka gösterecek şeyiniz yok elinizde."

"Çalışmaya gelince; bilge hocamız bize iki çeşit öğrenme olduğunu öğretmemiş miydi; biri, hepimizin öğrenip bildiğimiz şeyler, öbürü bilmediğimiz şeyleri nasıl bulup öğreneceğimizi gösteren eğitim."

Böylece ben de nasıl zengin olunacağını bulmaya, bulunca da bunu görev edinmeye ve iyi yapmaya karar verdim. Güneşin ışığı üstümüzde parlarken hayatın tadını çıkartmak akıllıca değil mi; nasıl olsa ruhların karanlık

dünyasına geçtiğimiz zaman yeterince üzüntü üstümüze çökmeyecek mi?

Yazıhanede yazıcı olarak iş buldum; her gün saatlerce toprak tabletler üzerinde emek verdim. Haftalarca, aylarca çalıştım, ama kazancıma gelince elimde kalan sıfırdı. Yiyecek, giyecek, tanrılara şükran ve aklıma gelmeyen başka şeyler tüm kazancımı alıp götürüyordu. Ama kararlılığımdan asla vazgeçmedim.

Günün birinde tefeci Algamish, efendimin evine geldi; dokuzuncu yasanın bir kopyasını sipariş vererek bana, 'İki gün sonra elimde olmalı' dedi, 'o zamana kadar bitirirsen sana iki bakır para veririm.'

"Çok çalıştım, ama yazılacak yasa çok uzundu, Algamish geldiğinde daha bitirememiştim. Çok kızdı, kölesi olsaydım beni döveceğini söyledi. Efendimin bana zarar vermesine izin vermeyeceğini bildiğim için korkmadan, "Algamish, sen çok zengin bir adamsın," dedim, "Nasıl zengin olabileceğimi bana söylersen sabaha kadar oturur tableti yazar, gün doğmadan işi tamamlarım."

"Yüzüme güldü ve 'sen uyanık birine benziyorsun' dedi, ama pazarlıkta anlaştık.

"Bütün gece sırtıma ağrılar girip, fitilin kokusu başımı ağrıtana, gözlerim artık görmez olana dek yazdım. Ama gün doğarken Algamish geldiğinde tabletler hazırdı.

"'Şimdi,' dedim, 'bana söz verdiğin şeyi söyle.'"

'Sen pazarlığın üstüne düşen kısmını yerine getirdin, oğlum,' dedi yumuşakça, 'ben de sözümü yerine getirmeye hazırım.' Öğrenmek istediklerini sana söyleyeceğim, çünkü artık yaşlı bir adamım ve yaşlılar gevezeliği sever. Gençlik öğüt alacak yaşa geldiğinde ona verilen geçmiş yılların bilgeliğidir. Ama genellikle gençlik, yaşlılığın yalnızca geçmiş günlerin bilgeliğini bildiğini sanır, onun için yararlanamaz. Oysa unutmayın, bugün parlayan güneş, babanız doğduğu gün parlayan güneşle aynı ve en son torununuz karanlıklara gittiğinde hâlâ aynı güneş parlıyor olacak.

"Gençliğin düşünceleri gökyüzünü aydınlatan meteorlar gibi parlak ışıklardır, ama yaşlılığın bilgeliği duran yıldızlara benzer, pırıltıları hiç değişmediği için gemiciler yollarını bulmak için onlara güvenirler."

"'Söylediklerime dikkat et, etmezsen sana söyleyeceğim gerçeği anlayamaz, bu gece boşuna sabaha kadar çalıştığını düşünürsün.'

"Sonra uzun kaşlarının altından keskin bakışlarla yüzüme baktı, alçak ama güçlü bir sesle, 'Kazandıklarımın bir bölümünü kendime saklamaya karar verdiğim zaman zenginliğe giden yolu buldum. Sen de bulacaksın.'

"Sonra delici bakışlarla yüzüme bakmayı sürdürdü. Ama başka bir şey söylemedi.

"'Bu kadar mı?' diye sordum.

"'Bu kadarı, sürü güden çobanın yüreğini bir tefecinin yüreğine dönüştürmeye yetti,' diye karşılık verdi.

"'Ama kazandıklarımın hepsi zaten benim değil mi?' diye sordum.

"'Hiç de değil,' diye yanıtladı. 'Terziye para ödemiyor musun? Ayakkabıcıya ödemiyor musun? Yediklerin için ödemiyor musun? Para harcamadan Babil'de yaşayabilir misin? Geçen ay kazandığım bu diye gösterebileceğin ne var? Ya da geçen yıl? Budala! Kendinden başka herkese para ödüyorsun. Başkaları için emek veriyorsun. Köle olup sahibinin sana verdiği yiyecekler, giyecekler karşılığında çalışmaktan, ne farkı var. Kazandığının onda birini kendine ayırmış olsaydın on yılda ne kadar paran birikmiş olurdu?'

"Rakamlarla ilgili bilgilerim beni terk etmemişti; 'bir yılda kazandığım kadar,' diye yanıtladım.'"

"'Gerçeğin yarısını söylüyorsun,' dedi sertçe, 'biriktirdiğin her altın para senin için çalışacak bir köledir. Onun kazandığı her bakır para onun çocuğudur, o da senin için kazanabilir. Zengin olmak istiyorsan biriktirdiklerin para kazanmalı, onun çocukları da kazanmalı; hepsi birlikte sana özlediğin refahı sağlayabilir."

"Bütün gece çalışmanın karşılığını vermeyerek seni kandırdığımı düşünüyorsun,' diye sürdürdü konuşmasını, 'ama sana sunduğum gerçeği kavrayacak zekân varsa bin kat fazlasını ödüyorum aslında.

"Kazançlarının bir kısmını kendine saklamalısın. Ne kadar az kazanırsan kazan onda birinden az olmamalı kendine ayırdığın miktar. Daha fazlası da olur eğer karşılayabilirsen. Önce kendine öde. Geri kalanının yetmeyeceği terzilerden, ayakkabıcılardan mal almazsan sana yiyecek için ve tanrılara bağış yapacak kadar para kalır elinde.

"Zenginlik ağaç gibidir, küçük bir tohumdan büyür. Biriktirdiğin ilk bakır para senin zenginlik ağacının büyüyeceği tohumdur. O tohumu ne kadar çabuk ekersen ağaç o kadar çabuk büyür. O ağaca ne kadar iyi bakar, suyunu gübresini düzenli verirsen, o kadar çabuk otursun gölgesinde mutlu mutlu."

Böyle söyleyerek tabletlerini aldı gitti.

Söylediklerini uzun uzun düşündüm, mantıklı göründü. Denemeye karar verdim. Yapılan her ödemede on bakırdan birini kendime ayırıp sakladım. Garip gelebilir ama eskisinden daha sıkışık duruma düşmedim. Onlarsız yapabileceğim çok küçük değişiklikler fark ettim yalnızca. Biriktirdiğim paralar arttıkça içimden sık sık tüccarların deve ve gemilerle Fenike'den getirerek sattıkları güzel mallardan almak geliyordu ama akıllık edip kendimi tuttum.

On iki ay sonra Algamish yeniden geldi ve bana, 'Evlat, geçen yıl boyunca kendine ödeme yapıp kazandıklarının onda birini biriktirdin mi?' diye sordu.

"Gururla, 'Evet, efendim, biriktirdim,' dedim."

'Bu iyi işte,' dedi memnun memnun gülümseyerek, 'peki onunla ne yaptın?'

'Uzak denizlere gideceğini söyleyen tuğlacı Azmur'a verdim; benim için Sur kentinden Fenikelilerin ender güzellikteki mücevherlerinden alacağını söyledi. Dönünce onları yüksek fiyata satıp parayı bölüşeceğiz.'

'Her budalanın ders alması gerekir' diyerek kaşlarını çattı. 'Ama mücevherler konusunda neden bir tuğlacının bilgisine güvendin? Yıldızlarla ilgili bilgi almak için fırıncıya mı gidersin? Hayır, bana sorarsan astrologa gidilir; eğer bu kadarını düşünebiliyorsan. Senin birikimlerin gitti delikanlı, zenginlik ağacını kökünden söktün. Ama bir tane daha yetiştir. Yeniden dene. Ve bir daha mücevherlerle ilgili tavsiye almak istersen mücevherciye git. Koyunlar hakkında bilgi istiyorsan bir çobana danış. Öğüt bedavadan verilen bir şeydir, ama dikkat et, yalnızca almaya değer olanları al. Birikimleriyle ilgili o konuda deneyimsiz birinden öğüt alan bir insan, onların düşüncelerinin yanlışlığını kanıtlamak için parasını boşa harcamış olur.' Böyle diyerek, gitti.

"Söylediği gibi de oldu. Fenikeliler dolandırıcıydı, Azmur'a değerli taşlara benzeyen değersiz cam parçaları sattılar. Ama ben Algamish'in öğrettiği gibi gene kazandığım her paranın onda birini biriktirmeye başladım, alıştığım için artık zor gelmiyordu.

Tam on iki ay sonra Algamish yazıhaneye tekrar geldi ve 'Seni son gördüğümden bu yana ne ilerlemeler kaydettin?' diye bana sordu.

"Düzenli olarak kendime para ayırdım," diye yanıtladım, 'biriktirdiğim paraları bronz alması için kalkan yapımcısına verdim, her dört ayda bir bana faizini ödüyor.'

"Bu iyi. Peki faizle ne yaptın?"

"Bal, baharatlı kek ve şarapla kendime harika bir ziyafet çektim. Ayrıca kırmızı bir tünik aldım. Bir zaman sonra da binmek için bir eşek alacağım."

Bunun üstüne Algamish güldü. 'Birikiminin çocuklarını yiyorsun, böyle yaparsan senin için çalışmalarını nasıl beklersin? Nasıl senin için çalışacak çocuklar doğurabilirler? Önce altın kölelerden oluşan bir ordu yaratırsan, sonra hiç pişmanlık duymadan kendine harika bir ziyafet çekebilirsin.' Böyle diyerek gitti.

İki yıl boyunca onu görmedim, bir kez daha geldiğinde

yüzü ince çizgilerle dolmuş, gözkapakları düşmüştü; iyice yaşlanmıştı. Bana, 'Arkad, düşlediğin servete kavuştun mu?' diye sordu.

"Henüz tam istediğim kadar değil, ama benim için para kazanan, onun kazandıklarının da kazandığı küçük bir servetim oldu;

"'Hâlâ tuğlacılardan öğüt alıyor musun?'

"'Tuğla konusunda iyi öğüt veriyorlar,' diye karşılık verdim kendimden emin.

"'Arkad,' diye konuşmayı sürdürdü, 'dersini iyi çalıştın. Önce kazandığından daha az parayla yaşamayı, sonra kendi alanlarında uzman kişilerin öğütlerine kulak vermeyi öğrendin. Son olarak da altını senin için çalıştırmayı öğrendin.

"'Kendine nasıl para kazanacağını, onu nasıl koruyacağını ve nasıl kullanacağını öğrettin. İyi bir işin başına geçecek kadar uzmanlaştın. Ben artık iyice yaşlandım. Oğullarım para kazanmayı akıllarının ucuna bile getirmeden yalnızca harcamayı düşünüyorlar. Yatırımlarım ilgilenemeyeceğim kadar çok. Nippur'a gidip oradaki topraklarımla ilgilenirsen seni ortağım yaparım, mülküme ortak olursun.'

"Böylece Nippur'a giderek Algamish'in çok büyük çaptaki işlerinin başına geçtim. Hırslı olduğum ve serveti başarıyla yönetme konusunda ustalaştığım için mülklerinin değerini büyük ölçüde artırdım. Böylece çok zenginleştim; Algemish'in ruhu karanlıklar dünyasına gittiği zaman onun önceden düzenlediği gibi mülkünün yasal ortağı oldum."

Böyle konuştu Arkad; öyküsünü bitirince arkadaşlarından biri, "Algamish seni varisi yaptığı için şanslıymışsın," dedi.

"Algamish'le tanışmadan önce içimde servete kavuşma tutkusu olduğu için şanslıydım. Dört yıl boyunca kazandığım paranın onda birini biriktirerek kararlılığımı göstermedim mi? Balıkların alışkanlıklarını, yıllar boyunca, rüzgârın her değişmesinde ağını nereye atacağını öğrenecek kadar gözlemleyen bir balıkçıya şanslı diyebilir misiniz? Şans hazır olmadıklarını düşündüğü kişiler için zaman harcamayacak kadar gururlu bir tanrıçadır."

"İlk yıl tüm biriktirdiklerini yitirdikten sonra hâlâ biriktirmeyi sürdürebildiğine göre çok güçlü bir iraden varmış. Bu görülmüş şey değil," dedi bir başkası.

"İrade!" dedi Arkad. "Ne saçma. Sizce bir insan, irade gücüyle bir devenin taşıyamayacağı yükü taşıyabilir, bir öküzün yerinden kımıldatamayacağı bir ağırlığı çekebilir mi? İrade, insanın kendi kendine verdiği bir görevi yerine getirmekten kaçınmamak için kullandığı bir araçtır. Ne kadar küçük ya da önemsiz olursa olsun eğer kendime bir görev verirsem onu mutlaka yerine getiririm. Yoksa önemli şeyler yapmak konusunda kendime nasıl güvenebilirim? Kendi kendime, 'Yüz gün boyunca her gün kente gitmek için geçtiğim köprünün üstünden bir çakıltaşı alıp suya atacağım,' dersem, yaparım. Yedinci gün unutup da geçersem, 'yarın iki taş alıp atarım, aynı şey olur,' demem. Onun yerine geri döner çakıltaşını suya atarım. Ya da yirmi gün sonra, 'Arkad, bu iş anlamsız. Her gün bir çakıltaşı atmanın ne anlamı var ki. Bir avuç at, olsun bitsin,' demem. Ne öyle derim ne de öyle yaparım. Kendime bir görev verdim mi onu tamamlarım. Bu nedenle, aylaklığı da sevdiğim için, pratik olmayan, güç işlere kalkışmam."

Sonra bir arkadaşı daha konuştu. "Bize söylediklerin doğruysa, senin de dediğin gibi oldukça akla yakın görünüyor; öyle kolay olduğuna göre, bütün insanlar aynı şeyi yapsa, herkese yetecek para olmazdı ortalıkta."

"Zenginlik insanların enerji ürettikleri yerde oluşur," diye karşılık verdi Arkad. "Zengin bir kişi kendine yeni bir saray yaptırırsa, harcadığı para boşa mı gider? Hayır bir kısmını tuğlacı alır, bir kısmını inşaat işçisi, bir kısmını sanatçı. Evin yapımında emeği geçen herkes paranın bir bölümünü alır. Sarayın yapımı bittiğinde harcanan para kadar değeri yok mudur? Toprak, üstünde bir saray olduğu için daha çok değerlenmemiş midir? Ve yanındaki arazinin de değeri o yüzden artmaz mı? Zenginlik sihirli biçimlerde artar. Kimse onun sınırını öngöremez. Fenikeliler ticaret gemileriyle

denizler ötesinden getirdikleri zenginlikler sayesinde çorak topraklar üstüne büyük kentler kurmadılar mı?"

"Öyleyse sen bize ne öğütlersin zengin olmamız için?" diye sordu bir başka arkadaşı. "Yıllar geçti, artık genç sayılmayız, ama bir kenarda tek kuruşumuz yok."

"Algamish'in öğüdünü dinleyip kendi kendinize, 'kazandıklarımın bir kısmı benim,' deyin. Sabah uyanır uyanmaz söyleyin. Öğle vakti söyleyin. Günün her saati söyleyin. O kadar çok söyleyin ki sözcükler gökyüzünde ateşten harfler gibi dursun.

"Bu düşünceyle kendinizi etkileyin; her yanınızı kaplasın bu fikir. Sonra size uygun gelen bir oranı alın. Kazancınızın onda birinden az olmasın ama, bir kenara ayırın. Bunu yapabilmek için harcamalarınızı ayarlayın. Ama önce bir kısmını ayırın. Çok geçmeden yalnızca size ait bir hazineye sahip olmanın ne büyük bir zenginlik duygusu verdiğini göreceksiniz. Birikiminiz arttıkça şevkiniz de artacak. Yaşamınız yeni, zevkli bir heyecanla dolacak. Daha çok kazanmak için daha çok gayrete geleceksiniz. Giderek artan gelirinizden aynı oranda bir pay yine yalnızca sizin olmayacak mı?

"Sonra servetinizi sizin için çalıştırmayı öğrenin. Servetinizi köleniz yapın, bırakın onun çocukları, çocuklarının çocukları da sizin için çalışsın.

"Geleceğiniz için sürekli bir gelir sağlayın kendinize. Çevrenizdeki yaşlılara bir bakın, bir gün gelecek siz de onlar gibi olacaksınız. Onun için yatırım yaparken çok dikkatli olun ki servetiniz yok olup gitmesin. Bazı tefecilerin verdiği yüksek faiz oranları, şarkı söyleyerek kandıran Sirenler*(Dipnot:Homeros'un Odysseia Destanı'nda yarı kuş yarı kadın yaratıklar.) gibidir, cazibesine kapılanlar olanları kayıp ve pişmanlık kayalarına çarpar.

Tanrılar sizi kendi dünyalarına çağıracak olurlarsa, bunu aileniz istemese bile onların geçimini sağlamış olarak gidin. Azar azar da olsa düzenli olarak bir kenara para koyarak bunu yapmak mümkündür. Tutumlu adam bir yerlerden bir

kerelik büyük bir para gelmesini bekleyerek bu kadar akıllıca bir işi ertelemez.

Akıllı adamlara danışın. Para getiren işler yapan insanların öğütlerini alın. Benim paramı tuğlacı Azmur'un değerlendirmesine güvenerek ona vermem gibi bir hataya düşmekten korusunlar sizi. Riske girmektense küçük ama güvenilir bir geliri yeğleyin.

"Henüz bu dünyadayken yaşamın tadını çıkartın. Kendinizi çok zorlamayın ya da daha çok biriktirmeye çalışmayın. Kazancınızın onda birini rahatça biriktirebiliyorsanız, o kadarı biriktirmekle yetinin. Geri kalan paranızı gönlünüzce harcayın, pintileşmeyin, harcamaktan korkmayın. Yaşam güzel, yaşam değerli ve tadı çıkartılacak şeylerle dolu."

Arkadaşları ona teşekkür ederek yanından ayrıldılar. Bazıları sessizdi, çünkü düşgüçleri yoktu; anlamamışlardı. Bazıları alaycıydı, çünkü bu kadar zengin bir adamın parasını kendisi kadar şanslı olmayan eski arkadaşlarıyla paylaşması gerektiğini düşünüyorlardı. Bazılarının gözlerinde ise yeni bir ışık parlıyordu. Algamish'in her yıl yazıhaneye yeniden gelmesinin nedeninin kendini karanlıktan aydınlığa çıkarma çabasındaki bir adamı izlemek olduğunu anlamışlardı. O adam ışığı bulunca kendisini bekleyen bir yer vardı. İşin gerçeğini kendi kendine kavrayamayan, o fırsat için hazır olmayan hiç kimse o yeri dolduramazdı.

İşte bu sonuncular sonraki yıllarda da kendilerini güleryüzle karşılayan Arkad'ı sık sık görmeye gittiler. Arkad onlara yol gösterdi, engin deneyimleri olan insanların seve seve yaptıkları gibi hiç karşılık beklemeden kendi bilgeliğinden onlara aktardı. Birikimlerini güvenli bir biçimde en iyi getiriyi sağlayacak güvenli yatırımlara yatırmalarına yardım edecek öğütler verdi; böylece ne kaybedecekler ne de verimsiz yatırımlarla boğuşacaklardı.

Bu adamların yaşamlarının dönüm noktası Algamish'den Arkad'a, Arkad'dan kendilerine aktarılan gerçeği anladıkları gün oldu.

TÜM KAZANDIKLARINIZIN BİR KISMINI KENDİNİZE AYIRMANIZ GEREKİR

Cılız Bir Kese İçin Yedi Çare

Babil'in görkemi sürdü. Kentlerin en zengini, paha biçilmez hazinelerin sahibi olarak ünü çağlar boyunca sürerek günümüze kadar geldi.

Her zaman öyle olmamıştı aslında. Babil'in zenginliği insanlarının bilgeliğinin sonucuydu. Önce, nasıl zengin olunacağını öğrenmek zorundaydılar.

İyi Kral Sargon düşmanı Elamlıları yenerek Babil'e döndüğünde ciddi bir durumla karşılaştı. Vezir, Kral'a durumu şöyle anlattı:

"Siz Kral hazretleri büyük su kanalları, Tanrılara görkemli tapınaklar yaptırdığınız için zenginleşen halkımız yıllarca refah içinde yaşadıktan sonra şimdi bu işler tamamlandığı için kendilerine bakamaz hale geldiler.

"Emekçiler işsiz kaldı. Tacirlerin müşterisi üçü beşi

geçmez. Çiftçiler ürünlerini satamıyorlar. İnsanların cebinde yiyecek alacak altınları yok."

"Peki bütün o işleri yapmak için harcadığımız o kadar altın nereye gitti?" diye sordu Kral.

"Ne yazık ki,' diye karşılık verdi vezir, "kentimizin birkaç çok zengin adamının kasasında toplandı hepsi. Keçi sütünün elekten geçmesi kadar kolayca insanlarımızın parmakları arasından akıp gitti. Artık altının suyu da kesildiği için halkımızın çoğunluğu beş parasız."

Kral bir süre düşünceli düşünceli durdu. Sonra, "Nasıl oluyor da tüm altın birkaç adamın elinde toplanıyor?" diye sordu.

"Çünkü bunu nasıl yapacaklarını biliyorlardı," diye yanıtladı vezir. "Bir insan başarılı olmanın yollarını bildiği için suçlanamaz. Dürüstçe para kazanan birinin elinden parasını alarak daha yeteneksizlere vermek hakça bir davranış olmaz."

"Ama neden," diye sordu Kral, "herkes para kazanmayı öğrenip kendisi de zengin olup refah içinde yaşamasın?"

"Öğrenebilirler. Ama kim öğretecek? Herhalde rahipler değil, onların para kazanma işine akılları hiç ermez."

"Kentimizde para kazanmayı en iyi bilen kim, vezir?" diye sordu Kral.

"Sorunuzun yanıtı belli Kralım. Babil'in en zengin adamı kim?"

"Haklısın akıllı vezirim. Arkad. Babil'in en zengin adamı o. Yarın onu bana getir."

Bu emir üstüne Arkad ertesi gün Kral'ın huzuruna çıktı, ömrünün sonuna yaklaşmış olmasına karşın karşısında dimdik, dipdiri durdu.

"Arkad," dedi Kral, "Babil'in en zengin adamı senmişsin, doğru mu bu?"

"Öyle diyorlar, Kralım. Buna karşı çıkan biri de olmadı."

"Nasıl oldu da böyle zenginleştin?"

"Güzel kentimizde yaşayan tüm insanların hepsinin ulaşabileceği fırsatlardan yararlanarak Haşmetlim."

"Başlangıçta hiçbir şeyin yok muydu?"

"Zenginliğe olan tutkum vardı yalnızca. Onun dışında hiçbir şey."

"Arkad," diye sürdürdü Kral konuşmasını, "Kentimiz çok mutsuz bir duruma düştü, çünkü para kazanmayı bilen çok az insan var ve zenginlik onların elinde tekelleşti. Öte yandan halkımızın büyük bir kısmı ellerine geçen altının birazını nasıl kendileri için ayıracakları bilgisinden yoksunlar.

"Benim arzum Babil'in dünyanın en zengin kenti olması. Bunun için pek çok zengini barındıran bir kent olması gerekir. Herkese zengin olmanın yollarını öğretmeliyiz. Söyle bana, Arkad, zengin olmanın bir gizi var mı? Nasıl zengin olunacağı öğretilebilir mi?"

"Gerçek şu ki Haşmetlim, bir insanın bildiği bir şey başka insanlara da öğretilebilir."

Kral'ın gözleri parladı. "İşitmek istediğim sözleri söyledin, Arkad. Bu amaca hizmet etmek ister misin? Bilgilerini bir öğretmenler okulunda anlatır mısın? Onlar da başkalarına öğretirler, böylece benim hükümranlığım altındaki bölgede yaşayan her değerli yurttaşa gerçeği öğretecek yeterli sayıda eğitimli öğretmen olur."

Arkad eğilerek, Emirlerinizin hizmetkârıyım," dedi. "Bildiğim her ne varsa yurttaşlarımın iyiliği ve kralımın şanı için vermeye hazırım. Vezirinize söyleyin benim için yüz kişilik bir sınıf hazırlatsın; ben de onlara bir zamanlar tüm Babil'de benimkinden daha boşu olmayan kesemi doldurmak için başvurduğum yedi yolu anlatayım."

İki hafta sonra seçilmiş yüz kişi Kralın buyruğuna uygun olarak Öğrenme Tapınağı'nda toplanmış yarım daire yapacak biçimde oturuyorlardı. Arkad, üzerinde çevreye garip, hoş kokular yayan kutsal bir lamba duran küçük bir taburenin yanındaydı.

Arkad ayağa kalkarken öğrencilerden biri yanında oturan arkadaşını dürterek, "Bak, işte Babil'in en zengin adamı," dedi. "Bizden hiçbir farkı yok."

"Kralımızın sadık bir kulu olan ben," diye söze başladı Arkad, "ona hizmet etmek için karşınızda bulunuyorum. Bir zamanlar zengin olmayı düşleyen yoksul bir gençken para

kazanmayı sağlayan bilgilere ulaşabildiğim için Kralımız bu bilgilerimi size aktarmamı istedi.

"Servetimi yapmaya çok alçakgönüllü bir biçimde başladım. Ne sizden daha avantajlıydım ne de sizden ya da Babil'de yaşayan herkesten daha çok yaşamın tadını çıkartıyordum."

"Paramın ilk deposu iyice yıpranmış bir keseydi. Onun yararsız boşluğundan nefret ediyordum. Şişkin, dolu olmasını, altınların işinde şıngırdamasını arzuluyordum. Böylece boş bir keseyi doldurmak için çareler düşünmeye başladım. Yedi tane çare buldum.

Çok altını olmasını isteyen tüm insanlara önereceğim, boş bir keseyi doldurmak için gerekli yedi çareyi karşımda oturan sizlerle paylaşacağım. Yedi gün boyunca her gün yedi çareden birini anlatacağım.

Size aktaracağım bilgilerimi dikkatle dinleyin. Benimle tartışın. Kendi aranızda konuşun. Dersleri çok iyi öğrenin ki kendi kesenize de zenginlik tohumlarını ekebilin. İlk önce hepiniz kendi servetinizi akıllıca oluşturmaya başlamalısınız. Önce kendiniz ustalaşmalısınız, ancak ondan sonra bu gerçekleri başkalarına öğretebilirsiniz.

Kesenizi doldurmanın basit yollarını öğreteceğim size. Zenginlik tapınağına ulaşmanın ilk adımıdır bu; ilk basamağa sıkıca basamayan kimse yukarı tırmanamaz.

Şimdi ilk çareyi ele alalım:

BİRİNCİ ÇARE

Kesenizi şişmanlatmaya başlayın

Arkad ikinci sırada düşünceli düşünceli oturan bir adama, "Dostum, ne iş yaparsın sen?" diye sordu.

"Ben yazıcıyım," diye karşılık verdi adam, "kil tabletlere yazı kazırım."

"Ben de ilk bakır paralarımı aynı işi yaparak kazandım. Demek ki servet yapmak için sen de benimle aynı şansa sahipsin."

Arkad daha gerideki kırmızı suratlı bir adama doğru seslendi. "Sen ekmeğini nasıl kazanırsın?"

"Ben kasabım," diye yanıtladı soruyu, "Çiftçilerin bakıp büyüttükleri keçileri satın alır, keser, etlerini ev kadınlarına, derisini sandaletçilere satarım."

"Sen de emeğinle çalışıp kazanıyorsun. Öyleyse sen de benim gibi zengin olmak için aynı şansa sahipsin.

Arkad herkesin ne iş yaptığını, nasıl para kazandığını öğrenmek için herkese sordu. Sorgulamayı bitirince dedi ki:

"Şimdi öğrencilerim, görüyorsunuz ki insanların para kazanması için pek çok ticaret, pek çok zanaat var. Herkes emeğiyle para kazanmak için bir yol bulabilir; bundan kendi kesesi için ayıracağı bir parçayla bir altın kaynağı yaratabilir. Böylece her birinizin kesesine, yeteneğe göre az ya da çok bir miktarda para akabilir. Doğru mu?"

Bu sözlerin doğruluğu üstüne oradaki herkes hemfikir oldu.

"Öyleyse," diye konuşmayı sürdürdü Arkad, "hepiniz zengin olmayı istiyorsanız en doğrusu zaten elinizdeki bu parayla işe başlamak değil midir?"

Bu sözü de onayladılar.

Sonra Arkad kendini yumurta taciri olarak tanıtan alçakgönüllü bir adama döndü. "Her sabah sepetlerinden birine on yumurta koysan, her akşam dokuzunu çıkartsan, çok geçmeden ne olur?"

"Bir zaman sonra dolup taşar."

"Neden?"

"Çünkü her gün koyduğumdan daha az yumurta çıkartırım."

Arkad gülümseyerek sınıfa baktı. "Aranızda kesesi boş olan biri var mı?"

Önce hafifçe gülüştüler. Sonra kahkahalar attılar. Sonra keselerini çıkartıp salladılar.

"Pekala," diye sürdürdü konuşmasını Arkad, "şimdi size cılız bir keseyi şişmanlatmak için öğrendiğim ilk çareyi anlatacağım. Yumurta tacirine söylediğimin aynısını yapın. Kesenize koyduğunuz her on sikkenin yalnızca dokuzunu harcamak için çıkartın. Keseniz hemen şişmeye başlayacak, giderek artan ağırlığını elinizde hissedince kendinizi de iyi hissedeceksiniz, ruhunuz tatmin olacak.

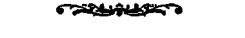
"Söylediğim çok basit olduğu için dalga geçmeyin. Gerçek her zaman basittir. Size servetimi nasıl yaptığımı anlatacağımı söyledim. Böyle başladım. Benim de boş bir kesem vardı; içi isteklerimi karşılayabilecek kadar dolu olmadığı için lanet ediyordum. Ama koyduğum on sikkenin sadece dokuzunu harcamaya başladıktan sonra kesem şişmanlamaya başladı. Sizinki de öyle olacak.

"Şimdi size nedenini bilmediğim garip bir gerçeği söyleyeyim. Gelirimin onda dokuzunu harcamaya başladıktan sonra da eskisi gibi geçinmeye devam ettim. Para eskiden olduğu gibi yetiyordu. Üstelik para daha kolay gelmeye başladı. Tanrıların yasası olmalı; parasının bir bölümünü harcamayıp saklayanlara altın daha kolay geliyor. Kesesi boş olandan kaçıyor altın.

"En çok istediğiniz şey ne? Günlük gereksinimlerinizi karşılamak, bir takı, bir süs eşyası, güzel bir giysi, daha iyi yiyecek ve bunlara benzer geldiği gibi gidecek, unutulacak şeyler almak mı? Yoksa altın, arazi, sürü, mal, gelir getiren yatırımlar gibi büyük şeyler mi? Kesenizden çıkardığınız paralarla birincisine sahip olabilirsiniz. Oysa kesenizde tuttuğunuz her para size ikincisini getirecektir.

"İşte, sevgili öğrencilerim, cılız kesemi şişmanlatmak için başvurduğum ilk çare buydu: 'Keseme koyduğum her on sikkenin yalnızca dokuzunu harcadım.' Bunu kendi aranızda tartışın. İçinizden biri bunun doğru olmadığını kanıtlarsa yarın sabah buluştuğumuzda bana söylesin."

İKİNCİ ÇARE

Harcamalarınızı denetleyin

Aranızdan bana şu soruyu soranlar oldu: 'Kazancı zaten gerekli harcamalarına yetmeyen bir insan nasıl olur da gelirinin onda birini biriktirebilir?' Ertesi gün Arkad öğrencilerine böyle diyerek söze başladı.

"Dün kaçınızın cılız bir kesesi vardı?"

"Hepimizin," diye karşılık verdi sınıf.

Ama, hepiniz aynı parayı kazanmıyorsunuz. Kiminizin geliri ötekilerden fazla. Kiminizin bakmak zorunda olduğu daha geniş ailesi var. Gene de keseleriniz aynı derecede boş. Şimdi size erkekler ve erkeklerin oğullarıyla ilgili alışılmamış bir gerçekten söz edeceğim. O da şu: Eğer karşı durmazsak 'gerekli harcamalar' dediğimiz şey her zaman gelirimizle doğru orantılı olarak artar.

Gerekli harcamaları isteklerinizle karıştırmayın. Hepiniz, güzel ailelerinizle birlikte, gelirinizin karşılayabileceğinden daha fazla şeyler istersiniz. Gelirinizi bu istekleri karşılamak için kullanırsınız, böylece paranız harcanır gider. Gene de karşılanamamış bir dolu isteğiniz kalır.

Her insanın karşılayabileceğinden çok daha fazla arzusu vardır. Servetim yüzünden her arzumu yerine getirebileceğimi mi sanıyorsunuz? Yanlış bir düşünce. Zamanımın sınırları var. Gücümün sınırları var. Gidebileceğim uzaklıkların sınırı var. Yiyebileceklerimin sınırı var. Tadını çıkartabileceğim şeylerin sınırı var.

Çiftçinin kök salması için yer verdiği her tohumun tarlada serpilip büyümesi gibi, insanın arzuları da karşılanma olanağı doğdukça aynı biçimde artar. İnsanın arzuları sonsuzdur ama bu arzuların çok azı tatmin edilebilir.

Yaşama alışkanlıklarınızı dikkatle gözden geçirin. Akıllıca

azaltabileceğiniz ya da tümüyle yok edebileceğiniz şeyler bulunabilir. Şiarın şu olsun: Her kuruşun harcanmasında, o kuruşun değeri yüzde yüz ortaya çıksın.

Kil tabletin üstüne harcamak istediğiniz her şeyi yazın. Gerekli olanlarla paranızın onda dokuzunun yettiği kadarını seçin. Gerisinin üstünü çizin, onları yerine getirilemeyecek sonsuz sayıdaki arzularınızdan biri olarak kabul edin ve pişman olmayın.

"Sonra gerekli harcamalarınızın bütçesini yapın. Kesenizin şişkinleşmesini sağlaması için ayırdığınız onda bire dokunmayın. Yerine getirmek istediğiniz en büyük tutkunuz bu olsun. Bütçeniz üstünde çalışmayı sürdürün, ayarlamalar yapın. Bütçeniz dolmaya başlayan kesenizi korumak için en büyük yardımcınız olsun."

Bunun üstüne altın işlemeli kırmızı bir giysiye bürünmüş olan öğrencilerden biri ayağa kalkarak, "Ben özgür bir adamım, yaşamın güzelliklerinden yararlanmaya hakkım olduğuna inanıyorum. Bu yüzden, ne için ne kadar harcayacağımı belirleyen bir bütçenin esareti altına girmeyi reddediyorum. Yaşamımdan pek çok zevki alıp götüreceğini, yük eşeğinden çok az farkım kalacağını düşünüyorum," dedi.

Arkad, "Peki o zaman, kim bütçeni belirleyecek?" diye karşılık verdi.

"Ben düzenleyeceğim," dedi para biriktirmeye karşı çıkan adam.

"Sence bir yük eşeği kendi bütçesini yapacak olsa yük olarak değerli taşlar, ağır altın çubuklar, halılar mı koyardı? Yoksa çöllerde gideceği yollar için buğday ve su mu alırdı yanına.

"Bütçe yapmanın amacı kesenizi doldurmaktır. Gerekli harcamaları yaparken ya da öteki gereksinimlerinizi karşılarken size yardımcı olmasıdır. Gerçek tutkularınızın neler olduğunu anlamanıza, onları günlük zevklerinize karşı korumanıza destek olur. Karanlık bir mağaradaki mum ışığı gibi kesenizdeki delikleri gösterir, onları kapatmanızı ve

harcamalarınızı kalıcı ve tatmin edici amaçlara ulaşmak için denetlemenizi sağlar.

"Demek ki boş bir keseyi doldurmak için ikinci çare bu. Gereksinimleriniz ve keyfiniz için yapacağınız harcamalarınızı planlayın; hayattaki önemli isteklerinizi yerine getirebilmek için kazancınızın onda birini biriktirin."

ÜÇÜNCÜ ÇARE

Altınınızı çoğaltın

Arkad öğrencilerine üçüncü gün şu söylevi verdi: "Boş kesenizin şişmanlamaya başladığınızı göreceksiniz. Tüm kazancınızın onda birini keseden hiç çıkartmayarak kendinizi disipline soktunuz. Büyüyen servetinizi korumak için harcamalarınızı denetlediniz. Bundan sonra atacağımız adım, paramızı çalıştırıp servetimizi artırmak. Kesenin içinde para olması insanı tatmin eder, aç ruhunu okşar, ama hiçbir şey kazandırmaz. Gelirlerimizden ayırdığımız altınlar yalnızca bir başlangıçtır. O altınların getireceği paralar ise bizim asıl servetimizi oluşturacaktır." "Öyleyse altınlarımızı nasıl çalıştırabiliriz? Benim ilk yatırımım büyük bir şanssızlıktı, onun için tümünü kaybettim. Bu öyküyü size daha sonra anlatacağım. İlk kazançlı yatırımım Aggar adlı bir kalkan ustasına verdiğim borçtu. Yılda bir kez işi için gerekli olan büyük miktarda bronzu, denizler ötesi ülkelerden getirtiyordu. Siparişini karşılayacak yeterli sermayesi olmadığı için fazla parası olanlardan borç alıyordu. Saygın bir adamdı. Kalkanlarını sattıkça borcunu yüksek faiziyle birlikte ödüyordu.

"Ben de her yıl ona borç verirken ödediği faizi de üstüne katıyordum. Böylece hem sermayem, hem de faiz olarak ödediği para artıyordu. Sonunda hepsi benim keseme geri dönüyordu."

Bilin ki sevgili öğrencilerim bir insanın zenginliği kesesinde taşıdığı paralar değildir; oluşturduğu gelir, sürekli olarak kesesine akan ve onu dolduran altınlardır. Herkes bunu ister. Sizde, ister çalışın ister gezin sürekli kesenize giren bir gelir istiyorsunuz.

"Çok para kazandım. Öyle çok kazandım ki adım çok zengin adama çıktı. Aggar'a verdiğim borçlar kazançlı bir yatırım konusunda ilk eğitimimdi. Sermayem arttıkça bu deneyimden çok şey öğrenmiş olarak yatırımlarımı ve borç verme işini genişlettim. Önce birkaç, sonra pek çok kaynaktan keseme altın akmaya başladı; akıllıca yatırım yapan herkes bunu başarabilir."

"Alçakgönüllü birikimimden yola çıkarak sürekli para kazanan bir altın köleler ordusuna kavuşmuştum. Onlar benim için çalışırken çocukları da çalışıyordu, çocuklarının çocukları da. Elbirliğiyle emek vermelerinin sonucunda gelir durmadan artıyordu. Şimdi vereceğim örneği dikkatle dinleyin ki, akıllı yatırım yapılınca altının nasıl hızla arttığını görebilesiniz. "Çiftçinin biri ilk oğlu doğduğunda on gümüş sikkeyi bir tefeciye verir ve ona oğlu yirmi yaşına gelinceye dek parayı faizini de ekleyerek kullanabileceğini söyler. Tefeci kabul eder, her dört yılda bir paranın değerinin dörtte biri kadar faiz vereceği konusunda anlaşırlar. Çiftçi parayı oğlu için ayırdığından faizin de anaparaya eklenmesini ister."

Oğul yirmi yaşına gelince çiftçi gümüş sikkeleri sormak için tefeciye gider. Tefeci toplam para birleşik faizle arttığı için, ilk on gümüş sikkenin şimdi otuz bir buçuk sikke olduğunu açıklar.

Çiftçi çok memnun olur, oğlunun paraya gereksinimi olmadığı için parayı gene tefecide bırakır. Oğul elli yaşma geldiğinde babası öteki dünyaya göçmüştür. Bunun üstüne tefeci oğula yüz atmış yedi gümüş verir.

Böylece elli yıl faizde kalan para on yedi katı kadar artmıştır.

Demek ki boş bir keseyi doldurmak için üçüncü çare de bu: "Her bir sikke –tarlalardaki sürüler gibi– kendi cinsinden sikkeler üretmesi için çalıştırılacak, size gelir sağlayacak, zenginlik düzenli olarak oluk oluk kesenize akacak."

DÖRDÜNCÜ ÇARE

Servetinizi kayıplara karşı koruyun

Talihsizlik parlak şeyleri sever. Bir adamın kesesindeki altın dikkatle korunmazsa kaybolur gider. Onun için ilk önce küçük miktarları güven altına almalı, Tanrılar bize daha büyüğünü vermeden önce onları korumayı öğrenmeliyiz.

Altını olan herkes göz kamaştırıcı projelerle karşısına çıkan, büyük paralar getirecek gibi görünen fırsatlara karşı eğilimlidir. Genellikle arkadaşlar, akrabalar böyle yatırımlara girerler ve sizi de onları izlemeniz için zorlarlar.

Yatırım yaparken ilk dikkat edilecek ilke ana paranın güvenliğidir. Daha büyük kazançlar için ana paranın kaybolma riskini göze almak akıllıca mıdır? Bence değil. Riskin cezası olası bir kayıptır. Servetinizden ayrılmadan önce paranızın geri döneceğinden emin olmak için her güvenceyi dikkatle inceleyin. Hızla servete kavuşmak için kendi romantik düşlerinizin peşine takılmayın.

Paranızı herhangi birine borç vermeden önce onun parayı geri verme kapasitesinden emin olun, bu konuda sizden önceki ününe bakın ki; güçlükle kazandığınız servetinizi düşüncesizce bir davranışla ona armağan etmeyin.

Herhangi bir alanda yatırım yapmadan önce paranızın başına gelebilecek tehlikelerin farkında olun.

"İlk yatırımım o zamanlar benim için bir felaket olmuştu. Bir yılda biriktirdiğim paraları uzak denizler aşarak Sur kentine gidecek Aznar adında bir tuğlacıya emanet ettim;

orada bana Fenikelilerin değerli mücevherlerlerinden almayı kabul etmişti. Dönünce onları satacak, kârı bölüşecektik. Ama Fenikeliler dolandırıcı insanlardı, Aznar'a cam parçaları satmışlardı. Bütün servetim gitmişti. Bir tuğlacıya mücevher alması için para vermenin budalaca bir davranış olduğunu o zaman öğrendim; bana ders oldu.

Kendi deneyimlerimden edindiğim bilgiyle size vereceğim öğüt şu: Tuzaklarla dolu olabilecek bir yatırım yaparken kendi aklınıza çok güvenmeyin. Kazanç sağlamak için para kullanan deneyimli insanların aklına başvurun. Sorulursa böyle öğütler bedavadan verilir, ama, en az, yatırım yapmayı düşündüğünüz altının değeri kadar, değeri vardır. Sizi, servetinizi kaybetmekten koruyorsa, asıl değer odur.

Öyleyse bu da boş bir keseyi doldurmak için dördüncü çare ve keseniz iyice dolduktan sonra boşaltılmasını engelliyorsa çok da önemli. "Yatırımlarınızı ana paranızın güvende olacağı şeylere yapın, istediğinizde geri alabileceğinizden emin olun ve makul bir faiz almaktan geri kalmayın. Akıllı insanlara danışın. Altınınızı kârlı bir biçimde yönetebilmek için bu kişilerin verdikleri öğütlere uyun. Onların bilgilerinin servetinizi güvenli olmayan yatırımlardan korumasına izin verin."

BEŞİNCİ ÇARE

Evinizi kârlı bir yatırıma dönüştürün

Arkad, beşinci derste öğrencilerine şu öğüdü verdi: "İnsan yaşamak ve yaşamın tadını çıkartmak için kazancının onda dokuzunu kullanıyorsa ve bu onda dokuzluk payın bir bölümünü kendi refahına zarar vermeden kârlı bir yatırıma dönüştürebilirse, işte o zaman serveti çok daha hızlı bir biçimde artar." Babil'de yaşayan erkeklerin çoğu ailelerini kötü mahallelerde yaşatıyorlar. Karılarının, kadınların

yüreğine sevinç veren çiçekler yetiştirebilecekleri küçücük bir toprak parçası; çocuklarının pis avlulardan başka oynayacak hiçbir yer bulamadıkları odalar için insafsız ev sahiplerine yüksek kiralar ödüyorlar.

Bir erkeğin ailesi, çocuklarının temiz toprak üstünde oynayacağı, kadınların sadece çiçek değil ailelerini beslemek için sebze de ekebileceği bir toprak parçasına sahip değilse mutlu olamaz.

Kendi ağacından incir, kendi bağından üzüm yemek bir erkeğin yüreğini mutlulukla doldurur. Bir eve sahip olmak, kendi eviyle ilgilenmenin gururunu yaşamak erkeğin yüreğine güven verir, öteki işlerini daha büyük güçle yapar. Onun için her erkeğin başını sokabileceği, ailesini yaşatabileceği bir çatıya sahip olmasını öneririm.

Kendi evine sahip olmak kararlı bir erkeğin yapamayacağı şey değil. Büyük Kralımız Babil'in duvarlarını genişletmedi mi; o sınırlar içinde şimdi hiç kullanılmayan, uygun fiyatla satın alınabilecek topraklar yok mu?

Ayrıca sevgili öğrencilerim, aileleri için ev isteyen, toprak isteyen erkeklere seve seve borç verecek tefeciler var. Tuğlacıya ya da inşaatçıya ödemek için gerekli tutarı uygun bir güvence göstererek tefeciden alabilir, ev bitince ev sahibine öder gibi aydan aya borcunuzu ödeyebilirsiniz. Her ödemede borcunuz azalacağı için birkaç yıl sonra tamamı bitecektir.

Sonra değerli bir mülke sahip olduğunuz ve Kral'ın vergilerinden başka ödemeniz gereken hiçbir para kalmayacağı için yüreğiniz mutlulukla dolacaktır.

Üstelik giysilerinizi yıkamak için karınız ırmağa daha sık gidecek, her geri dönüşünde büyüyen bitkileri sulamak için bir tulum su getirecektir.

Böylece kendi evine sahip olan erkek başka pek çok şeye daha sahip olur. Günlük giderleri büyük ölçüde azalacağı için gelirinin bir bölümünü kendi zevkine, sefasına ayırabilir. İşte bu da boş bir keseyi doldurmak için beşinci çare : "Kendi evinize sahip olun."

ALTINCI ÇARE

Geleceğinizi güvence altına alın

Altıncı gün Arkad, dersine şu cümlelerle başladı: "Her insanın yaşamı çocukluktan yaşlılığa doğru uzanır. Bu yaşam yoludur ve kimse, Tanrı onu genç yaşlarında öteki dünyaya çağırmazsa, bundan kurtulamaz. Onun için size derim ki her erkek artık genç olmayacağı günleri düşünerek yeterli bir gelirin düzenli olarak gelmesini sağlamak için hazırlıklı olmalı, eğer bu dünyadan göçüp giderse ailesinin rahatını, geçimini sağlayabilecek hazırlıklar yapmalı. Bu derste size, zamanın becerilerinizi elinizden aldığı günlerde de dolu bir keseye sahip olabilmeniz için ne yapmanız gerektiğini anlatacağım."

Zengin olmanın kurallarını öğrenen, gelirini durmadan artırabilen erkek gelecek günler için de kafa yormalı. Yıllarca gelir getirmeyi sürdürecek uzun vadeli güvenli yatırımlar yapmalı, öngördüğü günler gelince bu akıllıca yaptığı yatırımların meyvesini yiyebilmeli.

"Bir erkeğin geleceği güven altına alması için çeşitli yollar vardır. Gizli bir yer bulup hazinesini saklamak için oraya gömebilir. Ama ne kadar ustalıkla gömülürse gömülsün hırsızlar onu bulabilirler. Onun için bu planı size önermiyorum.

Bu amaçla evler, araziler alınabilir. Gelecekteki yararlılığı ve değeri iyice düşünülerek akıllıca bir seçim yapılırsa değerleri düşmez, kiralandıklarında ya da satıldıklarında amacınızı karşılayacak iyi bir para getirirler.

Tefeciye küçük miktar bir para verilir, düzenli periyodlarla bu para artırılır. Tefecinin verdiği faizle para daha da çok artacaktır. Ansan adında bir sandaletçi tanıyorum; bir zamanlar bana sekiz yıl boyunca tefeciye her hafta iki gümüş sikke verdiğini anlatmıştı. Geçenlerde tefeci Ansan'ı

sevince boğacak bir hesap çıkartmış. Küçük yatırımları ve her dört yılda bir değerinin dörtte biri kadar ödediği faizlerle alacağı paranın toplamı bin kırk gümüş sikkeyi bulmuş.

Rakamlarla ilgili bilgilerimi kullanarak eğer on iki yıl daha her hafta iki gümüş sikke vermeyi sürdürürse tefecideki parasının dört bine çıkacağını anlatarak onu daha da yüreklendirdim.

"Eğer bu kadar küçük bir miktarın düzenli aralarla ödenmesiyle sonunda böylesine büyük bir para elde edilebiliyorsa ne kadar zengin olursa olsun hiç kimsenin yaşlılık günlerini ve ailesinin güvenliğini güvence altına almamaya hakkı yoktur."

Bu konuda daha çok şey söylemek isterim. Bence günün birinde akıllı bir adam ölüm sigortası adıyla bir plan yapacak; herkes giderek artan küçük bir para ödeyerek kendisi öldüğü zaman ailesinin yaşamını güvence altına alacak büyük bir paranın gelmesini sağlayacak. Bunun çok yararlı olduğunu düşünüyor ve şiddetle öneriyorum. Ama bugün mümkün değil, çünkü işleyebilmesi bir insan ömründen, herhangi bir ortaklığın süresinden daha uzun bir zaman gerektirir. Kralın tahtı kadar sarsılmaz olmalı. Böyle bir uygulamanın günün birinde başlayacağına ve insanlar için çok yararlı olacağına inanıyorum, çünkü ilk küçük ödeme bile erkek ölürse aile üyelerini rahat geçindirecek bir servet sağlayacaktır.

Ama gelecekte değil de bugün yaşadığımız için amacımıza ulaşmanın yollarını bu yöntemi kullanarak kendi çabalarımızla bulmalıyız. Onun için herkese gelecek günlerde keselerinin boş kalmasını önlemek için iyi düşünülmüş yöntemlerle önlem almasını öneririm. Artak para kazanamayan bir erkek ya da reisini kaybetmiş bir aile için boş bir keseye sahip olmak büyük bir trajedidir.

"İşte boş bir kese için altıncı çare: Yaşlılık günleriniz için ve ailenizi korumak amacıyla bugünden gerekli önlemleri alın."

YEDİNCİ ÇARE

Para kazanma becerilerinizi geliştirin

"Bugün, sevgili öğrencilerim, size, boş bir kese için gerekli en önemli reçeteyi anlatacağım. Ama altın paralardan değil, karşımda oturan, değişik renkte giysilere bürünmüş sizlerden söz edeceğim. Size, insanın aklındaki ve yaşamındaki, başarısına ya da başarısızlığına yol açan şeyleri söyleyeceğim.

Bir zaman önce borç almak isteyen genç bir adam bana geldi. Neden borç almak istediğini sorunca, kazancının harcamalarını karşılamaya yetmediğini anlattı. Ben de ona, bu durumda kendisinin bir tefeci için yoksul bir müşteri olduğunu, borcunu ödeyebilecek bir parayı asla arttıramayacağını söyledim.

"'Senin asıl gereksinimin, genç adam,' dedim, 'daha çok para kazanmak'. Para kazanma kapasiteni artırmak için bugüne kadar ne yaptın?"

'Yapabildiğim tek şey,' diye karşılık verdi, 'iki ayda altı kez ustamın karşısına çıkarak paramı artırmasını istemek oldu, ama başaramadım. Bundan daha çok da karşısına çıkılamaz.'

Onun bu davranışının basitliğine gülebilirsiniz, ama, aslında, daha çok para kazanmak için gerekli en önemli şeye sahipti. İçinde daha çok kazanmak için büyük bir istek duyuyordu; övgüye değer ve doğru bir istek.

"İlk marifet insanın tutkusudur. Güçlü ve kesin tutkularınız olmalıdır." Genel istekler zayıf özlemlerden başka bir şey değildir. Bir insan için zengin olmayı istemek zayıf bir amaçtır. Ama beş parça altına kavuşmak isteyen birinin tutkusu ulaşılabilir bir tutku olduğu için sahip olmak için elinden geleni yapar. Amacına ulaşmak için çaba harcayarak

beş tane altını elde edip arzusunu karşıladıktan sonra benzer yollarla on, sonra yirmi, sonra bin altını hedefler, böylece zengin olur. İlk küçük arzusunu tatmin etmeyi öğrenerek daha büyüklerine kavuşmak için kendini eğitmiştir. İşte servet böyle sağlanır; önce küçük miktarlarla başlanır, sonra, daha becerikli olmayı öğrendikçe büyük miktarlara ulaşılır.

İstekler basit ve kesin olmalıdır; çok sayıda, kafa karıştırıcı ya da o insanın elde etme becerisinin uzağında olurlarsa kendi amaçlarını baltalarlar.

İnsan kendini geliştirdikçe kazanma yeteneği de artar. Birkaç bakır para karşılığında kil tabletler üstüne yazı kazıdığım günlerde, öteki işçilerin benden daha çok iş bitirip daha çok kazandıklarını gözlemlemiştim. Bunun üstüne hepsini geçmeye karar verdim. Onların neden benden daha başarılı olduklarını anlamakta gecikmedim. İşime daha çok ilgi gösterdim, konsantrasyonumu artırdım, daha direngen oldum; artık bir günde benim kadar iş çıkartabilecek ancak bir iki kişi kalmıştı. Çok geçmeden gelişen becerilerimin karşılığını, zam istemek için altı kez ustamın karşısına çıkmak zorunda kalmadan aldım.

Ne kadar çok şey öğrenirsek o kadar çok kazanırız. Hüneriyle ilgili daha çok şey öğrenmek için uğraşan insan daha çok para kazanacaktır. Bir zanaatçı mesleğiyle ilgili en ileri yöntemleri, en kullanışlı aletleri araştırıp bulabilir. Kanun adamları ya da tıp adamları birbirlerine danışıp bilgilerini birbirlerine aktarabilirler. Bir tacir sürekli olarak daha az fiyatla satın alınabilecek daha kaliteli malların arayışı içinde olabilir.

İnsanların yaptıkları şeyler durmadan değişir ve gelişir, çünkü akıllı insanlar müşterilerine daha iyi hizmet verebilmek için durmadan her şeyin daha iyisini araştırırlar. Onun için herkese ilerlemenin ön saflarında yer almalarını, oldukları yerde kalmamalarını öneririm; oldukları yerde kalanlar geriye düşeceklerdir.

İnsan deneyimlerle çok şey kazanır ve yaşamı zenginleşir. Şimdi söyleyeceğim şeyleri kendisine saygısı olan her insan yapmalıdır:

"Borcunu tam zamanında ödemeli, ödeme olanağı olmayan şeyleri satın almamalı.

Ailesine bakmalı, böylece onların kendisi hakkında iyi düşünmelerini ve iyi konuşmalarını sağlamalı.

Tanrıların kendisini çağıracağı günü düşünerek uygun bir vasiyet hazırlamalı, servetini onurlu ve adil bir biçimde bölüştürmeli.

Şanssızlıklardan başını kurtaramayan insanlara merhamet duymalı, onlara belli sınırlar içinde yardım etmeli. Kendisine yakın olan kişilere düşünceli davranmalı."

İşte boş bir keseyi doldurmak için yedinci çare: "İnsan kendi güçlerini geliştirmeli, daha akıllı olmaya çalışmalı, daha maharetli olmayı öğrenmeli, böylece kendisine saygı duymalı." Bunu yapabilen insanın kendine güveni artar ve dikkatle ele aldığı isteklerine daha kolay ulaşır.

Bunlar boş bir kese için gerekli yedi çare; zengin olmak isteyen herkese uzun ve başarılı bir yaşamın deneyimleriyle bunları uygulamalarını öneriyorum.

Babil'de sandığınızdan çok daha fazla altın var sevgili öğrencilerim. Herkese yetecek kadar var.

Şimdi gidip bu gerçekler üstüne çalışın, geliriniz artsın, hakkınız olan servete kavuşun.

Gidin ve bu gerçekleri başkalarına da öğretin ki Kralımızın bütün yurttaşları sevgili kentimizin zenginliklerini özgürce paylaşabilsin.

İyi Şans Tanrıçasıyla Tanışın

"Bir insan şanslıysa, şansının sınırlarını önceden bilmek olanaksızdır. Onu Fırat'a atın, elinde bir inciyle dışarı çıkacaktır."

*Babil Atasözü

Şanslı olma isteği evrenseldir. Bu istek bundan dört bin yıl kadar önce eski Babil'de yaşayanların göğüslerinde ne kadar güçlüyse bugünün insanlarının yüreklerinde de o kadar güçlüdür. Hepimiz garip Şans Tanrıçası'nın lütuflarını üstümüzden eksik etmeyeceğini umarız. Onunla karşılaşmanın, dikkatini çekmenin, yalnız sempatisini toplayarak değil cömert lütuflarına kavuşacak kadar dikkatini çekmenin bir yolu var mıdır?

İyi şansa sahip olmanın bir yolu var mıdır?

Eski Babil'de yaşayan insanlar bunu öğrenmek istiyorlardı. Bulmaya karar verdikleri şey tam anlamıyla buydu. Kurnaz, keskin zekalı insanlardı. Bu durum, yaşadıkları kentin,

o zamanlar, dünyanın en zengin, en güçlü kenti olmasının nedenini açıklıyor.

Uzak geçmişte okullar, kolejler yoktu. Ama bir öğrenme merkezleri vardı ve daha çok uygulamaya yönelikti. Babil'in yüksek yapılarının, Kral Sarayı'nın, Asma Bahçeler'in, Tanrılar'ın tapınaklarının yanında pek önemi yoktu. Tarih kitaplarına bakarsanız öğrenme merkezlerinden çok az söz edildiğini ya da hiç söz edilmediğini görürsünüz; oysa öğrenme merkezlerinin zamanın düşüncesi üstünde büyük etkisi olmuştu.

Bu yapı Öğrenme Tapınağı'ydı; o günlerin bilgelikleri gönüllü öğretmenlerce ayrıntılı olarak anlatılır, herkesin ilgilendiği konular açık forumlarda tartışılırdı. Tapınağın duvarları arasında herkes eşitti. En alt düzeyde bir köle Kraliyet Saray'ından bir prensin fikirlerine hiçbir ceza görmeden karşı çıkabilirdi.

Öğrenme Tapınağı'na giden pek çok kişiden biri de akıllı, zengin bir adam olan, herkesin Babil'in en zengin adamı, dediği Arkad'dı. Kimi yaşlı, kimi genç, ama çoğunlukla orta yaşlılardan oluşan bir grup hemen hemen her akşam Arkad'a ayrılmış özel salonda toplanır ilginç konuları tartışırlardı. İyi şansın nasıl yakalanacağını bilip bilmediklerini anlamak için onları dinlediğimizi düşünelim.

Arkad her zamanki gibi kendi platformuna doğru yürürken havada asılı duran çöl bulutlarının arkasında güneş, ateşten kırmızı bir top görüntüsüyle batmak üzereydi. Seksen kadar kişi salondaki yerlerini almış, yere serili küçük halılarına uzanmış Arkad'ı beklemeye başlamışlardı bile. Daha gelmekte olanlar da vardı.

"Bu akşam neyi tartışacağız?" diye sordu Arkad.

Kısa bir duraksamadan sonra uzun boylu bir dokumacı geleneklere göre ayağa kalkarak Arkad'a doğru konuştu. "Benim tartışılmasını istediğim bir konu var, ama gülünç bulacağınızı düşünerek önermeye çekiniyorum."

Hem Arkad'ın hem ötekiler arasındaki birkaç kişinin söyleınesi için ısrar etınesi üstüne adam konuşmayı sürdürdü.

"Bugün şanslı bir günümdü, çünkü içinde birkaç altın olan bir kese buldum. Hep şanslı olmak en büyük isteğim. Herkesin aynı isteğe sahip olduğunu düşünerek iyi şansı yakalamak için neler yapabileceğimizi, şansı yakalayabilmek için ne gibi yollar bulabileceğimizi tartışmayı öneriyorum."

"Bu güne kadar önerilen en ilginç konu," dedi Arkad, "tartışmaya en değer konulardan biri. Bazıları doğuştan şanslıdır, ama böyle bir şans, bir kaza gibi amaçsız veya nedensiz, rastgele bir biçimde birine isabet edebilir. Bazıları ise bütün iyi şansların başlatıcısının kendisini memnun edenleri cömert armağanlarla ödüllendiren eli en açık tanrıçamız Asthar olduğuna inanırlar. Şimdi konuşun dostlarım, iyi şansın hepimizi, her birimizi ziyaret etmesinin yolları var mıdır, şimdi bunu bulmaya çalışalım mı?"

"Evet! Evet! Hepsini bulalım!" sesleri yükseldi sayıları giderek artan istekli dinleyicilerden.

Bunun üstüne Arkad konuşmayı sürdürdü: "Tartışmaya başlamak için önce aramızdaki, dokumacının başına gelen sevindirici olay gibi olaylar yaşamış, hiçbir emek harcamadan değerli hazineler, takılar bulmuş arkadaşların öykülerini dinleyelim.

Bir sessizlik oldu, herkes çevresine bakınıyor, birinin kalkıp yanıt vermesini bekliyordu, ama kimse konuşmadı.

"Nasıl, hiç kimse mi?" dedi Arkad, "öyleyse bu tür bir şans çok az rastlanan bir şey. O zaman tartışmaya nereden başlayacağımızla ilgili bir öneride bulunacak kimse var mı aramızda?"

"Ben bunu yapabilirim," dedi ayağa kalkan iyi giyimli genç bir adam. Sizce şanstan söz eden bir adamın aklının kumar masalarına kayması doğal değil midir? Tanrıçanın lütuflarını dileyerek büyük paralar kazanmayı uman pek çok insanı bu masaların başında görmez miyiz?"

Sözünü bitirip oturunca kalabalıktan birisi, "Durma! Öyküyü anlatmaya devam et! Kumar masasının başında tanrıçanın sana iyilik yaptığı oldu mu? Zarın kırmızı yanını üste

getirip keseni kumarcının aleyhine doldurdu mu hiç? Yoksa mavi yanın üste gelmesine izin verdi de senin güçlükle kazandığın gümüş sikkeler kumarcının kesesine mi girdi?"

İyi niyetli kahkahalara genç adam da katıldıktan sonra, "Oradaki varlığımın farkında bile olmadığını söylemekten utanmıyorum," diye karşılık verdi. "Peki ya sizler? Siz hiç onu öyle yerlerde oturmuş zarınızı sizin lehinize çevirmek için beklerken gördünüz mü? Öğrenmek istediğimiz kadar dinlemek de istiyoruz."

"Akıllıca bir başlangıç," diye araya girdi Arkad. "Burada soruların her türlü yanıtı üstünde düşünmek için toplanıyoruz. Kumar masalarını yok saymak pek çok erkekteki ortak güdüyü, yığınla altın kazanmak için az bir miktar gümüş parayı gözden çıkartarak yığınla altın kazanma aşkını görmezden gelmek olur."

"Bana dünkü yarışları anımsattınız," dedi dinleyicilerden bir başkası. "Tanrıça kumar masalarına uğruyorsa altın yaldızlı arabaları, köpürmüş atlarıyla çok daha heyecanlı olan yarışları da göz ardı etmiyordur. Bize dürüstçe söyle Arkad, tanrıça dün senin kulağına paranı Ninova'dan gelen gri atlara yatırmanı fısıldadı mı? Tam arkanda duruyordum, parayı gri atlara yatırdığını duyunca kulaklarıma inanamadım. Hepimizin bildiğini sen de çok iyi bilirsin ki dürüst bir yarışta Asur'dan gelen hiçbir takım bizim sevgili kızıl kahverengi atlarımızı yenemez."

"Son dönemeçte iç kulvardaki siyahın tökezleyeceğini, bizim kahverengileri düşüreceğini, böylece grilerin kazanarak büyük para vereceğini tanrıça kulağına mı fısıldadı?"

Arkad bu alaycı sözlere hoşgörüyle gülümsedi. "Sizce tanrıçanın at yarışı oynayan herhangi birine ötekilerden de çok ilgi duyması için bir neden gösterebilir miyiz? Bence o bir sevgi ve onur tanrıçasıdır; ihtiyacı olanlara ve hak edenlere yardım etmekten zevk alır. Ben onu insanların kazanmaktan çok kaybettikleri kumar masalarında ya da at yarışlarında değil, daha değerli işlerin yapıldığı, ödülün çok daha fazla hak edildiği yerlerde ararım."

Toprağı sürmede, dürüst ticarette, insanların bütün uğraşlarında verilen emeğin karşılığını alma şansı vardır. Belki her zaman ödüllendirilmez, çünkü kimi zaman karar yanlış olabilir ya da rüzgâr, hava koşulları emeklerini boşa çıkartabilir. Ama direnen insan er geç kazanç sağlayacaktır. Bunun nedeni kazanç şansının onun lehine işlemesidir.

Ama insan kumar oynarsa durum tersine döner, kazanma şansı onun yanında değildir, kumarcının lehine işler. Kumar öyle düzenlenmiştir ki her zaman kumarcı kazanacaktır. Bu onun işidir; amacı oyuncuların bıraktığı paralarla büyük kâr sağlamaktır. Çok az oyuncu kumar oynatıcının kazanma şansının kesin, kendi kazanma şansının ise belirsiz olduğunun farkındadır.

"Örneğin, zar oyunlarına yatırılan paraları düşünelim. Her atılışında zarın üste gelecek yüzü üstüne bahse gireriz. Eğer kırmızı üste gelirse kumar oynatıcı bize koyduğumuz paranın dört katını verir. Ama öbür beş yüzden biri gelirse oynadığımız parayı kaybederiz. Yani zarın her atılışında kaybetme şansımız beştir, ama kırmızı bire dört verdiği için kazanma şansımız dörttür. Bir gecelik oyunda kumar oynatıcı yatırılan her bahsin beşte birinin kâr olarak kendisine kalmasını bekleyebilir. Bir adam, yatıracağı bütün paraların beşte birini kaybedeceği bir şekilde düzenlenen bir kumarda, ancak arada bir kazanabilir. Bundan daha fazlasını bekleyebilir mi?"

"Ama zaman zaman büyük paralar kazananlar da oluyor," dedi dinleyicilerden biri.

"Doğru kazananlar oluyor," diye sürdürdü konuşmasını Arkad, "Bu durum da aklıma şu soruyu getiriyor: Bu yolla kazanılan bir para böylesine şanslı olan bir insana kalıcı bir değer getirebilir mi? Babil'in pek çok zengin adamını tanıyorum, ama onların içinde başarıya böyle ulaşan bir kişi bile bilmiyorum."

"Bu akşam burada toplanan sizler daha pek çok zengin yurttaşımızı tanıyorsunuzdur. Başarıya ilk adımını kumar masalarında attığını söyleyen kaç başarılı yurttaşımız

olduğunu öğrenmek çok ilgimi çekiyor. Haydi hepiniz tanıdığınız böyle kişilerin adını verin. Ne dersiniz?"

Uzun bir sessizlikten sonra uyanık biri ileri atıldı. "Bu araştırmaya kumar oynatıcılar da dahil mi?"

"Aklınıza başka isim gelmezse," diye yanıtladı Arkad. "Kimsenin aklına başka bir isim gelmezse, o zaman kendiniz için ne dersiniz? Aramızda gelirinin kaynağının böyle bir yol olduğunu söylemekten çekinen, sürekli kazanan biri var mı?"

Arkad'ın bu meydan okumasına karşılık arkalardan yükselen homurtular kahkahalara karıştı.

"Anlaşılan hiçbirimiz şansı tanrıçanın uğramadığı böyle yerlerde aramıyoruz," diye konuşmasını sürdürdü, "Öyleyse başka alanları keşfedelim. Yere düşürülen cüzdanlarda bulamadık, kumar masalarının çevresinde de yok. At yarışlarında kazandığımdan çok fazlasını kaybettiğimi itiraf etmeliyim."

"Şimdi, isterseniz, kendi işlerimizi, kendi ticaretlerimizi ele alalım. Kârlı bir işi tamamladıktan sonra bunu şansa bağlamayıp çabalarımızın karşılığı olarak görmemiz doğal değil midir? Bana öyle geliyor ki bazen tanrıçanın çabalarını görmezden geliyoruz. Belki de biz onun cömertliğini dikkate almazken o gerçekten bize yardım ediyordur. Bu konuda söz söylemek isteyen var mı?"

Bunun üstüne yaşlıca bir tacir kaliteli beyaz giysisini eliyle düzelterek ayağa kalktı. "İzninizle saygıdeğer Arkad ve dostlarım, bir sözüm var. Eğer, dediğiniz gibi, işteki başarımız karşısında kendi emeğimize ve becerilerimize çok pay veriyorsak, tam başarıya ulaşacakken elimizden kaçan, çok kârlı olabilecek işler üstüne de düşünmeliyiz. Eğer başarılsalardı iyi şansın ender örneklerinden olabilirlerdi. Ama istenen sonuca varılamadığı için onları hak ettiğimiz ödüller olarak değerlendiremeyiz. Eminim pek çok insan böyle bir deneyim geçirmiştir."

"İşte akıllıca bir yaklaşım," diye onayladı Arkad. "Aranızda şansı avuçlarının içine alıp sonra da kaçıran kimse var mı?"

Kalkan pek çok elin arasında tacirin eli de vardı. Arkad

onu işaret ederek, "Bu konuyu sen açtığına göre önce seni dinleyelim," dedi.

"İnsanın nasıl büyük bir şans yakalayabileceğinin, elinden kaçmasına kör gibi nasıl izin verebileceğinin, büyük paralar kaybedip sonra nasıl pişman olabileceğinin öyküsünü seve seve anlatırım size.

"Yıllar önce yeni evlenmiş, işe yeni atılmış genç bir adamken bir gün babam gelip birisiyle ortak bir yatırıma girmem için beni zorladı. Yakın arkadaşlarından birinin oğlu kentin dış duvarlarının çok uzağında olmayan geniş bir çorak arazi olduğu haberini almıştı. Arazi kanaldan epey yukarıda olduğu için su oraya ulaşamıyordu.

"Babamın arkadaşının oğlu araziyi alıp öküzlerin çalıştırabileceği üç büyük su değirmeni yapmayı planlamıştı; böylece yaşam kaynağı suyu bereketli topraklara ulaştırabilecekti. Bu iş tamamlanınca araziyi küçük parsellere ayırarak ekim yapmaları için Babillilere satacaktı.

"Babamın arkadaşının oğlunun bunu gerçekleştirebilecek yeterli altını yoktu. Benim gibi dürüstce para kazanan genç bir insandı. Babası da, benimki gibi, geniş aileye sahip dar gelirli birisiydi. Onun için bu girişimde kendisine ortak olabilecek insanlar arıyordu. Ortaklığın, belli bir geliri olan, arazi satılabilecek duruma getirilinceye kadar gelirinin onda birini bu girişime yatırabilecek on iki kişiden oluşmasına karar vermişti. Sonunda kazanılan parayı yatırdıkları paranın oranına göre paylaşacaklardı.

"'Oğlum, sen artık genç bir adamsın,' demişti babam o gün? 'En büyük arzum kendine değerli bir mülk yapıp saygıdeğer insanlar arasına girebilmen. Babanın düşüncesizce yaptığı hatalardan ders almanı istiyorum.'

"Bunu ben de çok istiyorum, baba,' diye karşılık vermiştim.

"'Öyleyse şunu öğütlüyorum. Senin yaşında olsaydım yapacağım şeyi sen yap. Gelirinin onda birini ayırarak yatırım yap. Ayırdığın bu onda bir paralarla ve onun kazanacaklarıyla benim yaşıma gelmeden değerli bir mülk edinebilirsin.'

"Söylediklerin çok akıllıca sözler, sevgili babam. Zengin olmayı ben de çok istiyorum. Ama kazancımı harcayacağım pek çok yer var. Onun için öğüdünü tutmaktan çekiniyorum. Daha gencim, önümde çok uzun zaman var.'

"'Senin yaşında ben de öyle düşünüyordum. Ama bak yıllar geçti daha başlangıç bile yapamadım.'

"'Farklı bir çağda yaşıyoruz babacığım. Senin düştüğün hatalara düşmeyeceğim.'

"'Fırsat karşına çıktı oğlum. Seni servete kavuşturacak bir şans sunuyor. Yalvarırım sana, gecikme. Yarın sabah arkadaşımın oğluna git ve ona bu yatırım için gelirinin onda birini vereceğini söyle. Sabah hemen git. Fırsat kimseyi beklemez. Bugün burada; yarın bir bakmışsın gitmiş. Onun için gecikme!'

"Babamın öğüdünü yerine getirmedim. Doğulu tacirler çok güzel giysiler getirmişlerdi; zengin görünüşlü zarif giysiler. Karım da ben de onlara sahip olmak istiyorduk. Eğer bu girişime gelirimin onda birini yatırırsam bunlardan ve şiddetle arzuladığımız pek çok zevkten vazgeçmek zorunda kalacaktık. Karar vermekte geciktim, pişman olduğumda artık iş işten geçmişti. Herkesin öngördüğünden çok daha kârlı oldu bu girişim. İşte benim ayağıma gelen şansı kaçırışımın öyküsü bu."

"Bu öyküde şansın, fırsatları değerlendirmesini bilen insanlara geldiğini görüyoruz," dedi yanık tenli bir çöl adamı. Mülk sahibi olmak için her zaman atılacak bir ilk adım vardır. Bu ilk adım insanın yatırım yapmak için ayıracağı birkaç altın ya da gümüş para olabilir. Ben pek çok sürünün sahibiyim, daha küçük bir çocukken başladım sürümü oluşturmaya; bir gümüş sikkeye bir buzağı aldım. Servetimin başlangıcı olan o buzağı benim için çok önemlidir.

"Mülk sahibi olmak isteyen herkesin yanında olur şans. Kendi emeğiyle para kazanan bir erkeği, getirileriyle yaşayan bir erkeğe dönüştüren bu ilk adım çok önemlidir. Kimi şanslı kişiler bu ilk adımı gençken atarak daha geç

davrananların ya da tacirin babası gibi ilk adımı hiç atamayan şanssızların önüne geçerler.

"Eğer dostumuz tacir ilk adımı bu fırsat ayağına geldiğinde gençken atsaydı, dünya nimetlerinin çok daha fazlasına sahip olurdu bugün. Dokumacı arkadaşımızın karşısına bugün böyle bir fırsat çıksa, bu daha büyük bir şansın başlangıcı olacaktır mutlaka."

"Teşekkürler! Ben de konuşmak istiyorum." Başka bir ülkeden gelen bir yabancı ayağa kalktı. "Ben Suriyeli'yim. Dilinizi iyi konuşamıyorum. Bu arkadaşa, tacire bir ad vermek istiyorum. Belki bu adın kibar olmadığını düşüneceksiniz. Gene de o adı ona vermek istiyorum. Ama ne yazık ki sizin dilinizdeki karşılığını bilmiyorum. Kendi dilimde söylesem siz anlamayacaksınız. Onun için içinizden nazik bir beyefendi bana, kendisi için iyi olabilecek bir şeyi yapmayan bir insanı nitelendirirken kullandınız doğru sözcüğün ne olduğunu söylesin."

"Üşengeç," diye seslendi biri.

"Tamam, işte o!" dedi Suriyeli heyecanla elini kolunu sallayarak. "Ayağına gelen fırsatı değerlendirmez. Bekler. Şimdi yapacak başka işlerim var, der. Fırsat böyle yavaş birisini beklemez; şanslı olmak isteyen insanın çabuk adım atması gerektiğini düşünür. Fırsatı yakaladığında çabuk davranamayan bir erkek, dostumuz tacir gibi bir 'üşengeç'tir."

Tacir ayağa kalkarak kahkahalara doğru iyi yüreklilikle eğilip selam verdi. "Gerçekleri söylemekten kaçınmayan kapılarımızın içindeki bu yabancıya hayranlıklarımı sunarım."

"Haydi, şimdi başka bir fırsat öyküsü dinleyelim. Böyle deneyimi olan başka biri var mı?" diye sordu Arkad.

"Ben varım," dedi kırmızı giysili orta yaşlı bir adam. Ben hayvan taciriyim, özellikle at ve deve üstüne çalışırım. Zaman zaman koyun ve keçi de alırım. Şimdi anlatacağım öyküde size hiç saptırmadan önüme çıkan hiç beklemediğim bir fırsatı nasıl kaçırdığımı anlatacağım. Belki de hiç beklemediğim için kaçırdım. Buna siz karar vereceksiniz.

"Deve almak için çıktığım yolculuktan on gün sonra döndüğümde kentin kapılarının kapalı ve kilitli olduğunu görünce çok öfkelenmiştim. Kölelerim çok az yiyecekle ve susuz geçireceğimiz gece için çadırları kurarlarken bizim gibi kentin dışında kalan yaşlıca bir çiftçi yanıma geldi.

"'Saygıdeğer efendim," dedi, "görünüşünüzden sizin bir hayvan alıcısı olduğunuz anlaşılıyor. Eğer öyleyse size mükemmel bir koyun sürüsü satmak istiyorum. Ne yazık ki karım ateşler içinde çok hasta yatıyor. Hiç oyalanmadan geri dönmeliyim. Koyunlarımı alırsanız kölelerim develeri hazırlar, ben de hiç gecikmeden geri dönebilirim.'

"Ortalık çok karanlık olduğu için sürüsünü göremiyordum, ama melemelerinden büyük bir sürü olduğunu anlayabiliyordum. Deve arayarak, sonunda bulamayarak on günü boşuna geçirdiğim için onunla pazarlık etmekten memnundum. O telaş içinde oldukça uygun bir fiyat istedi. Sabahleyin kölelerimin onları kente sokacaklarını ve çok kârlı bir fiyata satılacağını bildiğim için kabul ettim.

"Kölelerime çiftçinin dokuz yüz koyun olduğunu söylediği sürüyü saymak için meşale getirmelerini söyledim. O kadar çok sayıda susuz, huzursuz hayvanı saymanın güçlüklerini anlatarak başınızı ağrıtmayacağım, sevgili dostlarım. Ama olanaksız görünüyordu. Bunun üstüne ben de çiftçiye koyunları sabah sayacağımı ve parayı o zaman ödeyeceğimi söyledim.

"'Lütfen saygıdeğer efendim,' diye yalvardı, 'paranın üçte ikisini bu gece verin de ben de yola çıkabileyim. Sabah sayım yaparken yardım etmesi için en zeki, en eğitimli kölemi size bırakırım. Çok güvenilir biridir; paranın kalanını ona ödeyebilirsiniz.'

"Ama benim inatçılığım üstümdeydi, o gece para vermeyi reddettim. Sabah daha ben uyanmadan kentin kapıları açıldı ve dört hayvan alıcısı yeni gelen sürülere bakmak için dışarı fırladılar. Kent kuşatma tehditi altında olduğu ve çok fazla yiyecek bulunmadığı için yüksek paralar ödemeye

hazırdılar. Yaşlı çiftçi bana önerdiğinin üç katı fazla paraya sattı sürüsünü. Bu kaçmasına göz yumduğum ender fırsatlardan biriydi."

"Olağandışı bir öykü," dedi Arkad, "bundan ne ders çıkartıyorsunuz?"

"Kendi adımıza iyi bir alışveriş olduğuna inandığımız zaman parayı hemen ödemek gerektiği dersini çıkartıyoruz." Dedi çok yaşlı bir eyer yapımcısı. "Eğer pazarlık iyiyse başkalarına karşı kendini koruman gerektiği gibi kendi zayıflığına karşı da korumalısın. Biz ölümlüler değişkenizdir. Ne yazık ki yanlışlarda değil doğrularda fikrimizi değiştirmeye daha çok eğilimliyizdir. Yanlışlarda inatçı oluruz. Doğrularda kararsız kalır, elimize geçen fırsatı kaybederiz. İlk verdiğim karar en doğrusudur. İyi bir alışveriş yakaladığımda ileri doğru adım atmakta zorlanırım. Bu yüzden kendi zayıflığıma karşı kendimi korumak için hemen o anda depozitoyu öderim. Elime geçen fırsatı kaçırdığım için pişman olmaktan korurum böylece kendimi."

"Teşekkür ederim. Ben gene söz almak istiyorum," diyen Suriyeli bir kez daha ayağa kalktı. "Bu öyküler birbirine benziyor. Her seferinde fırsat bir nedenle kaçıp gidiyor; her seferinde üşengeçlerin karşısına iyi bir planla çıkıyor. Onlar her seferinde, şimdi en doğru zaman, elimi çabuk tutmalıyım, demekte oyalanıyorlar. İnsan böyle nasıl başarılı olur?"

"Sözlerin akıllıca, dostum," dedi hayvan alıcısı. "Üşengeçlik yüzünden iki öyküde de fırsat kaçıp gidiyor. Ama bu görülmemiş bir şey değil. Üşengeçlik her insanın ruhunda vardır. Zengin olmak isteriz; ama fırsat karşımıza çıktığı zaman biz kabul etmeden önce içimizdeki üşengeçlik ruhu harekete geçerek oyalanacak şeyler bulur çıkartır. Onun sözünü dinleyerek kendi en büyük düşmanımız oluruz."

"Gençken Suriyeli dostumuzun çok sevdiği sözcüğün buna yol açtığını bilmiyordum. Pek çok kârlı işi kaçırmamın nedenini yanlış kararlarıma bağlıyordum. Sonra kusuru kendi zayıf kişilik yapımda buldum. En sonunda sorunumun,

hızlı ve kararlı bir biçimde harekete geçilmesi gereken durumlarda gereksiz yere oyalanma alışkanlığımdan geldiğini anladım. Gerçek nedenini bulunca bundan nefret ettim. Arabaya koşulmuş yabani bir eşeğin ruh haliyle iplerimi koparıp başarıya engel olan bu düşmandan kurtuldum."

"Teşekkür ederim. Şimdi Bay Tacir'e bir soru sormak isterim." Suriyeli konuşuyordu: "Yoksullarınkine benzemeyen şık giysiler var üstünde. Başarılı biri gibi konuşuyorsun. Söyle bize, üşengeçlik kulağına fısıldadığı zaman hâlâ onu dinliyor musun?"

"Hayvan alıcısı dostumuz gibi ben de üşengeçliği tanımak ve yenmek zorunda kaldım," diye karşılık verdi tacir. "Benim için, yapacağım işi engellemek amacıyla her an tetikte bekleyen bir düşmandı. Anlattığım öykü fırsat kaçırdığım pek çok benzer olaydan yalnızca biri. Anladıktan sonra düşmanı yenmek zor değil. Hiç kimse bir hırsızın buğday dolu çuvallarını çalmasına isteyerek izin vermez. Aynı biçimde hiç kimse bir düşmanın müşterilerini kaçırmasına ve onu kazancından etmesine isteyerek göz yummaz. Bütün bunları yapanın düşmanım olduğunu anlayınca onu yenmekte zorlanmadım. Onun için her erkek Babil'in zengin hazinelerinden pay almayı düşünmeden önce içindeki üşengeçlik ruhunun efendisi olmayı öğrenmelidir."

"Sen ne dersin Arkad? Babil'in en zengin adamı olduğun için herkes senin içimizdeki en şanslı insan olduğunu düşünüyor. Hiç kimsenin, içindeki üşengeçlik ruhunu iyice ezip yok etmedikçe başarıya ulaşamayacağı konusunda benimle aynı fikirde misin?"

"Söylediklerin doğru," diye karşılık verdi Arkad. "Uzun yaşamım boyunca yaşamda başarıya ulaşmak için ticaretin, bilimin, öğrenmenin yollarında yürüyen pek çok genç kuşakla karşılaştım. Hepsinin karşısına çeşitli fırsatlar çıktı. Kimileri fırsatları yakalayarak en derin isteklerine kavuşmanın yolunu buldular, ama pek çoğu çekindi, oyalandı ve geride kaldı."

Arkad dokumacıya döndü. "Sen, iyi şansı tartışmamızı

istedin. Söyle bakalım bu konuda sen ne düşünüyorsun?"

"Ben iyi şansı başka bir ışık altında görmeye başladım. Eskiden insanın hiçbir çaba göstermeden başına gelmesini isteyebileceği en iyi şey, diye düşünüyordum. Ama şimdi anlıyorum ki bu insanın kendine çekebileceği bir şey değil. Tartışmamızdan, insanın şansı kendine çekebilmesi için fırsatları değerlendirmesini bilmesi gerektiğini öğrendim. Onun için bundan sonra her fırsatı çok iyi değerlendirmeye karar verdim."

"Bugünkü tartışmamızın ortaya çıkardığı gerçekleri çok iyi kavramışsın", diye yanıtladı Arkad. "İyi şans genellikle fırsatları izler, başka türlü geldiği çok ender görülür. Tacir dostumuz tanrıçanın ona sunduğu fırsatı kabul etseydi çok büyük bir şans yakalamış olacaktı. Aynı biçimde, hayvan alıcısı koyun sürüsünü satın alıp, iyi bir fiyata satsaydı iyi şansın keyfini çıkartabilecekti.

Bu tartışmayı iyi şansı kendimize nasıl çekeceğimizi bulmak için başlattık. Bir yol bulduğumuzu düşünüyorum. Her iki öykü de şansın fırsatları izlediğini gösteriyor. Kazanılan ya da kaybedilen pek çok şans öyküsünde aynı gerçek yatıyor. O gerçek de şu: "Fırsatlar değerlendirilerek şans yakalanabilir."

Daha iyi yaşamak için fırsatları yakalamaya istekli olanlar iyi tanrıçanın dikkatini çekerler. Kendisini memnun edenlere yardımdan hiç kaçınmaz. Onu en memnun eden şey ise girişimci insanlardır.

"Girişim sizi ulaşmak istediğiniz başanya götürür."

GİRİŞİMCİ İNSANLAR İYİ ŞANS TANRIÇASININ LÜTFUNU KAZANIR

Altının Beş Yasası

"Altınla dolu bir torba ya da üstüne bilgece sözler yazılmış bir kil tablet; seçme şansınız olsa hangisini seçerdiniz?"

Yanan çöl çalılarının bir gelip bir giden aydınlığında dinleyicilerin güneş yanığı yüzleri ilgiyle parladı.

Yirmi yedisi birden, "Altın, altın," diye bağrıştılar.

Yaşlı Kalabab bilmiş bilmiş gülümsedi.

Elini kaldırarak, "Dinleyin," dedi. Yabanıl köpeklerin gecenin içinden gelen ulumalarını dinleyin. Açlıktan bir deri bir kemik kaldıkları için havlıyorlar, uluyorlar. Karınlarını doyurursanız ne yaparlar? Dövüşür ve hırlarlar. Sonra gene dövüşür ve hırlarlar, ertesi gün hiç gelmeyecekmiş gibi davranırlar.

İnsanoğlu için de durum böyledir. Altınla bilgelik arasında seçme şansı verin – ne yaparlar? Bilgeliğe boş verip altını harcarlar. Ertesi gün ellerinde altın kalmayınca oturup ağlarlar.

"Altın onun yasalarını bilenler ve uyanlar içindir."

Kalabab beyaz giysisinin etekleriyle bacaklarını sıkıca örttü; soğuk bir gece rüzgârı esiyordu.

"Bu uzun yolculukta bana bağlılıkla hizmet ettiğiniz, develerime çok iyi baktığınız, çölün kızgın kumlarında hiç yakınmadan çalıştığınız, malımı çalmak isteyen eşkiyalara karşı çok cesurca dövüştüğünüz için bu gece size altının beş yasası öyküsünü anlatacağım; daha önce hiç duymadığınız bir öykü bu."

"Ağzımdan çıkacak sözleri bütün dikkatinizi vererek dinleyin, çünkü ne demek istediğimi anlar ve ona göre davranırsanız ileride çok altınınız olur."

Etkileyici bir biçimde sustu. Babil'in billur gibi göğünün lacivert örtüsü yıldızlarla pırıl pırıl parlıyordu. Grubun arkasında bir çöl fırtınası olasılığına karşı kazıklarla sıkıca yere bağlanmış çadırlar görülüyordu. Çadırların yanında iyice balyalanmış, deriyle örtülmüş mallar duruyordu. Yakınlarda deve sürüsü kumun üstünde oturuyor; bazıları korkunç bir uyumsuzlukla horluyor, ötekiler hallerinden memnun geviş getiriyordu.

"Bize her zaman güzel öyküler anlattın Kalabab," dedi kervan başı. "Sana verdiğimiz hizmet sona erince bilgeliğinin bize yarın için yol göstereceğini biliyoruz."

"Ben size garip ve uzak ülkelerdeki serüvenlerimi anlattım, ama bu gece akıllı, zengin bir adam olan Arkad'ın bilgeliğinden söz edeceğim."

"Babil'in gelmiş geçmiş en zengin adamı olduğu için," dedi baş kervancı, "onun adını çok işittik."

Altınla nasıl ilişki kuracağını bildiği için Babil'in en zengin adamıydı; daha önce bunu onun kadar bilen kimse çıkmamıştı. Bu gece size yıllar önce, ben daha bir delikanlıyken Ninova'da tanıştığım oğlu Nomasir'in anlattığı biçimde onun bilgeliğinden söz edeceğim.

"Efendimle ben bir gece geç saatlere kadar Nomasir'in sarayında kalmıştık. Nomasir'in görmesi için halılarını tek tek önüne seren efendime yardım etmiştim; beğendiği

renklerin seçiminden tatmin oluncaya kadar sürmüştü bu iş. Sonunda yaptığı seçimlerden memnun onunla birlikte oturmamızı ve ender bulunan, kokusu insanın burun deliklerini dolduran şarabından içmemizi istemişti; şarap böyle iyi içkilere alışık olmayan midemi ısıtmıştı."

Sonra bize uzun uzun babası Arkad'ın bilgeliğini anlattı; ben de size onun söylediklerini aktaracağım.

Bildiğiniz gibi Babil'de oğullar zengin babalarının mülkünün varisi olmak amacıyla aileleriyle birlikte yaşarlar. Arkad bu gelenekten hoşlanmıyordu. Onun için oğlu büyüyünce onu çağırarak şöyle dedi:

"Oğlum en büyük isteğim ileride benim mülküme sahip olman. Ama önce bana mülkü akıllıca yönetebilecek yeteneğinin olduğunu kanıtlaman gerekiyor. Onun için buralardan gidip altın kazanma ve toplum içinde saygın bir yer edinme becerini göstermeni istiyorum."

"İyi bir başlangıç için sana, ben zengin olmak için yoksul bir genç olarak yola çıkarken kimsenin vermediği iki şey vereceğim. Birincisi şu altın dolu kese; gelecekteki başarılarının temeli olacak."

"İkincisi, üstünde altının beş yasasının yazılı olduğu şu kil tablet. Kendi girişimlerinde o yasaları yorumlayıp uygularsan seni uzmanlaştıracak ve güven içinde tutacaktır."

'Bundan on yıl sonra babanın evine dön ve yaptıklarının hesabını ver. Eğer seni layık bulursam, benim mülkümün varisi olursun. Yoksa rahiplere miras bırakırım, ruhumun huzuru için tanrılara adarlar.'

"Böylece Nomasir bir kese altınını, ipek bir beze özenle sardığı kil tableti, kölesini ve binecekleri atları alıp yola koyuldu.

"On yıl geçti; Nomasir, anlaştıkları gibi, onun şerefine dostları, akrabaları çağırarak büyük bir ziyafet düzenleyen babasının evine döndü. Ziyafet bittikten sonra annesiyle babası salonun bir köşesindeki taht benzeri koltuklarına oturdular; Nomasir de karşılarında dikilerek babasına söz verdiği gibi on yılda yaptıklarının hesabını vermeye başladı.

Akşam olmuştu. Oda, sönük bir aydınlık sağlayan yağ kandillerinin fitillerinden çıkan dumanla puslu gibiydi. Beyaz dokuma ceketler, giysiler içindeki köleler uzun saplı palmiye yapraklarıyla içerideki nemli havayı ritmik hareketlerle yelpazeliyorlardı. Asil davranışlar havaya renk katıyordu. Nomasir'in karısıyla iki oğlu ve ailenin öteki bireyleri, arkasında halıların üstüne oturmuş ilgiyle dinliyorlardı.

"Sevgili babam," dedi Nomasir, "Bilgeliğin karşısında eğiliyorum. On yıl önce erkekliğe giden kapının önünde dururken benden, senin servetinin kulu olarak kalmaktansa gidip erkek gibi bir erkek olmamı istedin."

'Bana cömertce altınlarından ve bilgeliğinden verdin. Verdiğin altınları, itiraf etmeliyim ki hiç idare edemedim. Yabanıl bir tavşanın kendisini yakalayan gencin elinden ilk fırsatta kaçması gibi altınlar da benim deneyimsiz ellerimden uçtu gitti.'

Baba hoşgörüyle gülümsedi. 'Devam et, oğlum, anlatacaklarının bütün ayrıntılarıyla beni ilgilendiriyor.'

Gelişmekte olan bir kent olduğu için fırsat yakalayabileceğim düşüncesiyle Ninova'ya gitmeye karar verdim. Bir kervana katıldım, oradaki insanların çoğuyla arkadaşlıklar kurdum. Bunların arasında rüzgâr gibi hızlı enfes bir beyaz atın sahibi, iyi konuşan iki kişi vardı.

Yolculuğumuz sürerken bana Ninova'da yaşayan çok zengin bir adamdan; o güne kadar hiç yenilmemiş çok hızlı bir ata sahip olduğundan söz ettiler. O adama göre hiçbir at onunkinden daha hızlı koşamazmış. Buna öyle inanıyormuş ki Babil'deki bütün atları geçebileceğine dair büyük paralara bahse girebilirmiş. Oysa benim arkadaşların söylediğine göre onların atının yanında kolayca yenilebilecek hantal bir eşek gibi kalırmış.

Onlarla birlikte bahse katılmama izin vererek bana iyilikte bulundular. Plan aklımı başımdan almıştı.

'Atımız fena halde yenildi. Altınımın büyük bir bölümünü kaybettim.' Baba kahkahayla güldü. 'Daha sonra bunun

o adamların bir tuzağı olduğunu, sık sık kervanlara katılarak kendilerine kurbanlar aradıklarını keşfettim. Anlayacağınız Ninova'daki adam ortaklarıydı; kazandığı paraları onlarla paylaşıyordu. Bu dolandırıcılık aklımın başıma gelmesinde bana büyük bir ders oldu.'

Çok geçmeden aynı derecede acı bir ders daha alacaktım. Kervanda tanıştığım genç bir adamla arkadaş olmuştum. Zengin bir ailenin oğluydu; uygun bir yer bulmak için o da benim gibi Ninova'ya gidiyordu. Kente vardıktan hemen sonra bana gelerek bir tacirin öldüğünü, dükkânının mallarıyla, müşterisiyle çerez fiyatına satın alınabileceğini söyledi. Eşit ortak olacağınızı, ama onun altınını alması için Babil'e dönmesi gerektiğini, elimdeki altınla malları almamı, daha sonra onun altınını kullanarak işi yürüteceğimizi söyledi.

Babil'e gitmeyi geciktirdikçe geciktirdi; o arada onun akılsız bir alıcı, budala bir harcayıcı olduğunu anladım. Sonunda onu ortaklıktan attım, ama elimizde yalnızca satılmayan mallar kalmıştı ve yenisi alacak altın da yoktu. Geride kalan her şeyi üç kuruş paraya bir İbraniye sattım.

Bu olayı daha da acı günler izledi, sevgili babam. İş aradım, bulamadım. Para kazanmak için ne yapabileceğim bir ticaret ne de yeterli eğitimim vardı. Atlarımı sattım, kölemi sattım; yiyecek bir lokma, uyuyacak bir yer bulmak için yedek giysilerimi sattım, ama her gün belim daha çok bükülüyordu.

'Ama o kötü günlerde bana olan güvenini anımsadım, baba. Erkek olmam için beni göndermiştin; isteğini yerine getirmeye kararlıydım.' Bu sırada Nomasir'in annesi yüzünü gizleyerek usul usul ağladı.

İşte o zaman bana verdiğin üstüne altının beş yasasını kazıdığın tablet geldi aklıma. Hemen yazdığın bilgece sözlerin hepsini dikkatle okudum; anladım ki bilgeliği aramaya öncelik verseydim altınlarımı kaybetmeyecektim. Her yasayı ezberledim ve bir daha iyi şans tanrıçası yüzüme gülerse gençliğin deneyimsizliğini değil yaşın bilgeliğini kendime rehber almaya karar verdim.

Bu gece burada oturan herkesin iyiliği için on yıl önce babamın verdiği kil tablete kazılı altının beş yasasını okuyacağım:

ALTININ BEŞ YASASI

I. Altın, kendi ve ailesinin geleceği için servet yapmak üzere gelirinin onda birini bir kenara ayıran herkese seve seve ve artarak gelir.

II. Altın, kendisine kârlı bir iş bulan akıllı sahibi için dirençle ve istekle çalışır; otlaklardaki sürüler gibi hızla çoğalır.

III. Altın, nasıl yatırım yapılacağını bilen akıllı adamların sözlerine kulak vererek yatırım yapan dikkatli sahibinin koruyuculuğuna tutunur kalır.

IV. Altın, bilmediği, görmediği işlere ya da amaçlara yatırım yapan ya da bilenlerin öğüdünü almayan kimselerden kaçar.

V. Altın, kendisini olanaksız kazançlar için zorlayan ya da üçkâğıtçıların, dolandırıcıların çekici önerilerine kapılan ya da kendi deneyimsizliğine ya da romantik yatırım düşlerine emanet eden adamdan uzak durur.

İşte altının beş yasası babamın yazdığı biçimiyle bunlar. Bence, öykümün devamında göstereceğim gibi, altının kendisinden çok daha değerli sözler.

Gene babasına döndü. Size deneyimsizliğimin getirdiği yoksulluğumun ve umutsuzluğumun ne kadar derin olduğunu anlattım.

Ama sonu gelmeyecek bir felaketler zinciri yok. Benimkinin sonu kentin dışına yapılan yeni duvarların yapımında çalışan köleleri yönetmek üzere işe alındığım gün sona erdi.

Altının ilk kuralından edindiğim bilgiye dayanarak ilk kazandığım paradan bir bakır sikke ayırdım, her fırsatta ona

ek yapmayı sürdürerek bir gümüşe ulaştım. Çok yavaş oldu bu iş, çünkü insanın yaşaması da gerekiyor. Çok az para harcadığımı söylemeliyim, çünkü on yıl dolmadan en az babamın verdiği sayıda altını kazanmaya kararlıydım.

Günün birinde iyi arkadaş olduğum kölebaşı yanıma gelerek, 'Sen kazandığlarını savurganca harcamayan tutumlu bir gençsin,' dedi. 'Harcamayıp bir kenara ayırdığın, sana gelir getirmeyen altının var mı?'

'Evet,' diye yanıtladım, 'en büyük isteğim babamın bana verdiği ve benim kaybettiğim altınlan yerine koymak için altın biriktirmek.'

'Çok saygın bir istek olduğunu söylemeliyim. Peki biriktirdiği altının senin için para kazanabileceğini biliyor musun?'

'Ne yazık ki başımdan çok kötü deneyimler geçti; babamın altınları elimden uçtu gitti. Benimkilerin başına da aynı şey gelecek diye korkuyorum.'

'Eğer bana güvenirsen sana altını ne yapacağınla ilgili bir ders vereyim.' Dedi kölebaşı. 'Bir yıl içinde kentin dış duvarlarının yapımı tamamlanarak, kentimizi kralımızın düşmanlarından korumak için, her girişe büyük bronz kapıların takılmasına hazır hale gelecek. Ninova'da kapıların yapılmasına yetecek kadar maden yok; kral da önlem almayı düşünmedi. Planımız şöyle: Bir grup arkadaş altınlarımızı birleştireceğiz ve kapılar için gerekli bakır ve kalayı uzak madenlerden Ninova'ya getirmek için yola kervan çıkartacağız. Kral 'Büyük kapıları yapın,' dediği zaman gerekli maden yalnızca bizde olacağı için yüksek bir fiyat koyacağız. Eğer kral madeni bizden almazsa bile elimizdekini uygun bir fiyata her zaman satabiliriz.'

'Bu önerinin altının üçüncü yasasına uygun bir fırsat olduğunu görerek paramı akıllı adamların yol göstericiliğindeki işe yatırdım. Düş kırıklığına uğramadım. Ortaklığımız başarıyla sonuçlandı, bu iş sonunda azıcık altınım çoğaldı.'

Daha sonra, yeni işlere girişecek gruplarına beni de üye

olarak aldılar. Altını ne yapacağını bilen akıllı adamlardı. Her planı uygulamadan önce dikkatle inceliyor, oturup konuşuyorlardı. Ana paralarını kaybetmeyi ya da kazanç sağlamayacak bir işe bağlamayı şansa bırakmıyorlardı. At yarışı gibi, benim deneyimsizliğimden girdiğim ortaklık gibi işlere dönüp bakmıyorlardı bile. Böyle işlerin zayıf yanlarını hemen fark ediyorlardı.

Bu insanlarla ilişkilerim sırasında iyi bir kazanç sağlamak için altının nasıl güvenli bir biçimde yatırımda kullanılabileceğini öğrendim. Yıllar geçtikçe servetim hızla arttı. Kaybettiklerimi geri getirmekle kalmadım, çok daha fazlasını kazandım.

'Şansızlıklardan, denemelerden, başarılardan geçerken, sevgili babacığım altının beş yasasını sık sık test ettim ve her testte doğru çıktı. Bu beş yasayı bilmeyen bir insanın yanına altın uğramaz; geldiği gibi de hemen gider. Ama altının yasalarına uyanları altın gelir bulur, köle gibi onlar için çalışır.'

Nomasir susarak odanın arkasında duran bir köleye işaret etti. Köle ağır üç deri torbayı birer birer getirdi. Nomasir bunlardan birini alarak babasının önünde yere koydu. Yeniden konuşmaya başladı:

"Bana bir torba altın verdin. Babil altını. Onun yerine sana aynı ağırlıkta bir torba Ninova altını getirdim. Herkesin kabul edeceği gibi dürüst bir değiş tokuş."

'Bana üstünde bilgelikler yazılı bir kil tablet verdin. Onun yerine sana iki torba dolusu altın getirdim.' Böyle deyip köleden altınla dolu öteki iki torbayı alarak önceki gibi babasının önüne yere koydu.

'Karşında durup, senin bilgeliğin sayesinde zengin ve saygın bir insan olabildim, demekten elbette çok mutlu oluyorum, baba.'

Babası oğlundan hoşnut bir biçimde elini Nomasir'in başına koydu. 'Derslerini çok iyi öğrendin oğlum ve ben, servetimi güvenle bırakabileceğim bir oğula sahip olduğum için çok şanslıyım.'

Kalabib öyküsünü bitirdikten sonra soran gözlerle dinleyicilerine baktı.

"Nomasir'in öyküsü sizce ne anlama geliyor?" diye konuşmayı sürdürdü.

"İçinizden hanginiz babasına ya da karısının babasına gidip gelirini nasıl kullandığıyla ilgili hesap verebilir?"

"Ona, 'Çok yolculuk ettim, çok şey öğrendim, çok çalıştım, çok kazandım, ama, ne yazık ki, çok az altınım var. Bir kısmını akıllıca, bir kısmını budalaca harcadım, çoğunu akılsızca kalkıştığım işlerde kaybettim,' derseniz karşınızdaki saygın, yaşlı adam ne düşünecektir?"

"Hâlâ, kiminde hiç yokken kiminin çok fazla altına sahip olmasına kaderin bir oyunu diye mi bakıyorsunuz? O zaman yanılıyorsunuz."

"İnsanın çok altını, ancak altının beş yasasını bilir ve onlara uyarsa olur."

"Gençliğimde bu yasaları öğrendiğim ve uyduğum için zengin bir tacir oldum."

"Çabuk gelen zenginlik o kadar çabuk da gider."

"Sahibine mutluluk ve tatmin verecek altın yavaş yavaş gelir, çünkü bilgiyle ve kararlılıkla doğan bir çocuktur."

"Düşünceli bir insan için servet kazanmak hafif bir yüktür. Bu yük yıldan yıla dirençle taşınırsa son amaca ulaşılır."

"Altının beş kuralına dikkatle uymanın zengin bir ödülü vardır."

Altının beş yasasının anlamı derindir; anlattığım kısa öyküde kaçırmış olacağınızı düşünerek şimdi onları yineleyeceğim. Değerlerini çok iyi anladığım ve her birini kelime kelime öğrenmeden tatmin olmayacağım için daha gençliğimde hepsini ezberlemiştim.

Altının Birinci Yasası

Altın kendinin ve ailesinin geleceği için servet yapmak üzere, gelirinin onda birini bir kenara ayıran herkese seve seve ve artarak gelir.

"Gelirinin onda birini düzenli olarak bir kenara ayıran ve akıllıca yatırımlar yapan herkes kesinlikle gelecek günler için ve tanrılar kendisini karanlıklar dünyasına çağırdığında ailesini güvence altında yaşatacak bir servet yaratacaktır. Bu yasa altının böyle bir insana seve seve geleceğini söyler. Bunu kendi yaşamımdan örnek vererek doğrulayabilirim. Ne kadar çok biriktirirsem altın bana gelmeye o kadar istekliydi; üstelik durmadan artarak. Biriken altın para kazanır, onun kazandıkları da kazanır; altının birinci yasası böyle işler."

Altının İkinci Yasası

Altın kendisine kârlı bir iş bulan akıllı sahibi için gayretle ve istekle çalışır; otlaklardaki sürüler gibi hızla çoğalır.

"Altın istekli bir işçidir. Karşısına iyi bir fırsat çıktığını görünce daha da istekli olur. Bir köşede altını olan herkesin ayağına kârlı yatırımlar yapacağı fırsatlar gelir. Altın yıllar geçtikçe kendisini şaşırtıcı bir biçimde çoğaltır."

Altının Üçüncü Yasası

Altın, nasıl yatırım yapılacağını bilen akıllı adamların sözlerine kulak vererek yatırım yapan dikkatli sahibinin koruyuculuğuna tutunur kalır.

"Altın özensiz insanlardan kaçtığı gibi tedbirli sahibine de sımsıkı tutunur. Altınını bir işe yatırmadan önce akıllı adamlarm öğüdünü alan biri servetini tehlikeye atmamayı, onu güvence altına almayı kısa zamanda öğrenir ve düzenli olarak artışını sevinçle izler."

Altının Dördüncü Yasası

Altın, bilmediği, görmediği işlere ya da amaçlara yatırım yapan ya da bilenlerin öğüdünü almayan kimselerden kaçar.

"Altını olan, ama kullanımı konusunda beceriksiz olan birine önüne çıkan her iş kârlı gibi görünür. Oysa bunlar çoğunlukla risk taşıyan, sorunlu işlerdir; akıllı adamlarca gerektiği gibi incelenseler kâr getirme olasılıklarının çok düşükolduğu kolayca anlaşılır. Onun için altınını kendi kararlarına güvenerek bilmediği işlere, amaçlara yatıran deneyimsiz sahibi çoğunlukla doğru karar vermediğini görür ve deneyimsizliğinin karşılığını servetiyle öder. Altını ustalıkla kullanmasını bilenlerin öğütlerini alarak yatırım yapan insana, 'akıllı' denir."

Altının Beşinci Yasası

Altın, kendisini olanaksız kazançlar için zorlayan ya da üçkâğıtçıların, dolandırıcıların çekici önerilerine kapılan ya da kendi deneyimsizliğine ya da romantik yatırım düşlerine emanet eden adamdan uzak durur.

Serüven öyküleri gibi insanı heyecanlandıran parlak teklifler, altına yeni sahip olan birini hemen gelip bulur. Bunlar sanki kendilerine olanaksız kazançlar sağlayacak sihirli güçlere servetlerini bağışlamak istemektedirler. Akıllı insanların sözlerini dinleyin; çarçabuk servet kazanmak için yapılan planların arkasında yatan riskleri onlar gerçekten çok iyi bilirler.

Ninova'daki ana paralarını kaybetmeyi göze almayan ya da kârsız yatırımlardan kaçınan zengin adamları unutmayın.

Altının beş yasasıyla ilgili öyküm burada sona eriyor. Bunları size anlatarak kendi başarımın sırlarını da açıklamış oldum.

Ama, ötedeki köpekler gibi bir lokma yiyecek için her gün endişelenen güruhtan çıkmak isteyen herkesin öğrenmesi, sonra da uygulaması gereken sırlar değil gerçekler vardır.

Yarın Babil'e giriyoruz. Bakın! Bel Tapmağı'nda hiç sönmeden yanacak olan ateşi görüyor musunuz? Altın kentin

çok yakınındayız. Yarın hepiniz hizmetleriniz karşılığında hakkıyla kazandığınız altına sahip olacaksınız.

Bundan on yıl sonra bu altınla ilgili söyleyecek neyiniz olacak?

Aranızda Nomasir gibi biri varsa bir kısmını kendine servet yapmak için başlangıç olmak üzere ayıracak ve Arkad'ın bilgeliğinden yararlanmış olacak; on yıl sonra Arkad'ın oğlu gibi zengin ve toplum içinde saygın bir insan haline gelecek.

Akıllıca attığımız adımlar yaşamlarımız boyunca bizi mutlu etmek ve bize yardım etmek için peşimizden gelir. Aynı biçimde, düşüncesizce atılan adımlarımız da peşimizi bırakmaz ve ölene dek bize eziyet eder.

Zenginlik Babil'in hazineleridir, öyle zengindir ki kimse onun değerini altınla ölçemez. Her yıl daha çoğalır, daha değerlenir. Her ülkenin kendi hazinesi gibi, kendi payını almaya kararlı, hedefi olan insanlar için bir ödül, zengin bir ödüldür.

"Kendi tutkunuzun gücünde sihirli bir güç yatar. Altının beş yasasından öğrendiklerinizle bu güce yol gösterirseniz Babil'in hazinelerinden payınızı alırsınız."

Babil'in Altın Tefecisi

Elli parça altın! Eski Babil'in mızrak ustası Rodan, daha önce deri kesesinde bu kadar çok altın hiç taşımamıştı. Dünyanın en cömert kralının sarayından uzanan kral yolunda mutluluk içinde yürüyordu. Attığı her adımda belinde asılı kesenin içindeki altınlar şen seslerle şıngırdıyordu – bu duyduğu en güzel müzikti.

Elli parça altın! Hepsi onun! Bu kadar şanslı oluşuna inanamıyordu. Ne kadar güçlüydü şu şıngırdayan paralar! İstediği her şeyi satın alabilirdi; büyük bir ev, toprak, sürü, deve, at, araba, canı ne isterse onu. Altınları nasıl kullanacaktı? O akşam bir yan sokaktan kız kardeşinin evine doğru yürürken satın alacağı hiçbir şeyin bu pırıl pırıl altınlara sahip olmaktan daha çok kendisini mutlu edemeyeceğini biliyordu.

Birkaç gün sonra bir akşamüstü hâlâ şaşkın olan Rodan, değerli mücevher ve az bulunur kumaş satıcısı tefeci Mathon'un dükkânına girdi. Dört bir yandaki değerli mallara,

sağına soluna bakmadan dosdoğru arkadaki konağına yürüdü. Kibar Mathon'u halının üstünde bağdaş kurmuş siyah bir kölenin sunduğu yemeğini yerken buldu.

"Ne yapacağımı bilemediğim bir konuda sana danışmaya geldim." Rodan, iki ayağını yana açmış ciddi bir ifadeyle karşısında duruyordu, deri ceketinin önündeki açıklıktan göğüs kılları görünüyordu.

Mathon'un ince, solgun yüzünde dostça bir gülümseme belirdi. "Tefeciye baş vurmak için ne gibi bir yanlış iş yaptın? Kumar masasında şans yüzüne gülmedi mi? Ya da tombul bir hatun aklını başından mı aldı? Yıllardır seni tanırım başın derde girdiği için bana geldiğin hiç olmamıştı."

"Hayır, hayır. Öyle bir şey değil. Altın istemek için gelmedim. Senin bilgeliğine danışmak ihtiyacındayım."

"Vay, vay! Adama bakın neler söylüyor. Kimse tefeciye öğüt almak için gelmez. Kulaklarım beni yanıltıyor olmalı."

"Doğru işitiyorlar."

"Bu doğru olabilir mi? Mızrakçı Rodan herkesten daha akıllı çıktı; Mathon'a altın için değil öğüt için geliyor. Bana gelenlerin çoğu düşüncesizliklerinin cezasını ödemek için borç altın almaya gelir, ama öğüde gelince, onu istemezler. Oysa başı derde giren herkesin uğrak yeri olan bir tefeciden daha iyi öğüt verebilecek kim olabilir ki?"

"Benimle yemek yer misin, Rodan?" diye konuşmayı sürdürdü. "Bu akşam konuğum ol. Ando!" diye siyah köleye seslendi, "benden öğüt almaya gelen dostuma, Mızrakçı Rodan'a bir halı getir. Bu akşam konuğum olacak. Yiyeceklerle doldur önünü, kapların en büyüğünü getir. Çok iyi bir şarap seç ki, yerken tatmin olsun."

"Şimdi, söyle, derdin ne?"

"Kralın armağanı."

"Kralın armağanı mı? Kral sana bir armağan verdi ve bu seni dertlendiriyor, öyle mi?"

"Kraliyet nöbetçilerinin mızrak uçları için yaptığım tasarımı öyle beğendi ki bana elli altın bağışladı; aklım iyice karıştı."

"Güneşin gökyüzünde göründüğü saatlerde, saat başı biri gelip parayı paylaşmam için yalvarıyor."

"Bu çok doğal. Altına sahip olandan çok, altını arzulayan, bulan birisiyle karşılaşınca da ondan kolayca paylaşmasanı isteyebilen insan var. Ama sen 'hayır' diyemez misin? İraden yumruğun kadar güçlü değil mi?"

"Pek çok kişiye, hayır, diyebilirim, gene de kimi zaman, evet, demek daha kolay oluyor. İnsanın çok bağlı olduğu kız kardeşiyle parasını paylaşmayı reddetmesi kolay mı?"

"Kız kardeşinin, seni, ödülünün tadını çıkartmaktan mahrum etmek isteyeceğini hiç sanmam."

"Kocası Araman için istiyor altınları; onun zengin bir tacir olmasını istiyor. Eline hiçbir zaman böyle bir fırsat geçmediğini düşünüyor, altını ona vermem için yalvarıyor; zengin bir tacir olunca geri vereceğini söylüyor."

"Dostum," dedi Methon, "üzerinde tartışılması gereken çok önemli bir konuyu gündeme getirdin." Altın sahibine sorumluluk yükler ve yakınlarıyla arasında mesafe oluşur. Kaybetme ya da çaldırma düşüncesiyle birlikte korku getirir. Güçlülük duygusuna, başkalarına iyilik yapma isteğine kapılır. Aynı biçimde iyi niyetlerinin başına dert getireceği durumlara da yol açar.

"Hayvanların dilinden anlayan çiftçi Nineveh'ı işittin mi hiç?" Sanmam, çünkü dökümcü tezgâhının başında anlatılacak türden bir öykü değil. Ben sana anlatacağım, çünkü altın borç vermek ya da almak paranın bir elden başka bir ele geçmesi kadar basit bir şey değildir.

Hayvanların birbirlerine söylediklerini anlayabilen bu çiftçi ne konuştuklarını dinlemek için her akşam çiftlikte dolaşır. Bir akşam öküz işinin ne kadar ağır olduğuyla ilgili eşeğe yakınmaktadır: Her gün sabahtan akşama saban çekiyorum. Hava ne kadar sıcak olursa olsun, bacaklarım ne kadar ağrırsa ağrısın, boyunduruk canımı ne kadar acıtırsa acıtsın gene de çalışmak zorundayım. Oysa senin çok boş zamanın var. Sırtında rengârenk bir battaniye efendimizi

gitmek istediği yere götürmekten başka iş yapmazsın. O bir yere gitmezse sen de dinlenir, bütün gün otlanır dururs un.'

Eşek, çiftesinin pek çetin olmasına karşın, iyi bir yaratıktı; öküze acıdı. 'Dostum,' dedi, 'sen çok çalışıyorsun, işini azaltmak için sana yardım etmek isterim. Onun için sana bir gün dinlenmenin yolunu göstereyim. Sabah köle seni almaya geldiği zaman yere yat ve öyle çok böğür ki efendine hasta olduğunu, çalışamayacağını söylesin.'

Öküzün, eşeğin bu öğüdünü uygulaması üzerine üzerine ertesi sabah köle çiftliğe dönüp öküzün hasta olduğunu sabanı çekemeyeceğini söyledi.

"'Öyleyse' dedi çiftçi, 'eşeği sabana koş; toprağın sürülmesi gerek.'"

Arkadaşına yardım etmekten başka amacı olmayan eşek bütün gün boyunca öküzün işini yaptı. Akşam olup da sabandan kurtulduğunda yüreğinin acıdığını hissediyor, bacakları ağrıyor ve boyunduruğun boynuna sürtünmesiyle açılan yara canını acıtıyordu.

Çiftçi konuşulanları dinlemek için gene dolaşmaya çıkmıştı.

İlk konuşan öküz oldu. 'Sen iyi bir dostsun. Bana verdiğin öğüt sayesinde bütün gün yan gelip yattım.'

"'Ve ben,' diye öfkeyle patladı eşek, 'bir arkadaşa yardım etmek üzere yola çıkan ama, onun yerine onun işini yapmak zorunda kalan her iyi yürekli canlının düşeceği durumda kaldım. Bundan böyle kendi sabanını kendin çek; efendinin kölesine gene hastalanırsan kasabı getirmesini söylediğini işittim. Keşke getirse, çok isterdim.' Ondan sonra bir daha hiç konuşmadılar – dostlukları sona erdi. Bu öyküden bir ders çıkartabilir misin, Rodan?"

"Güzel bir öykü," diye karşılık verdi Rodan, "ama çıkartacak bir ders bulamıyorum."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Ama çıkartacak bir ders var. O da şu: Bir dostuna yardım etmek istersen bunu öyle yap ki onun yükü senin üstüne binmesin."

"Ben bunu düşünemedim. Akıllıca bir ders. Kız kardeşimin kocasının yüklerini kendi üstüme almak istemem. Ama söyle bana; çok insana borç veriyorsun. Borçlarını ödemiyorlar mı?"

Mathon başından geçen pek çok deneyimle zenginleşmiş bir adamın gülümsemesiyle gülümsedi. "Ödeyemeyecek bir insana borç verirsen iyi bir iş yapmış olur musun? Borç verenin akıllı olup altınının iyi çalışıp çalışmayacağını, kendisine geri gelip gelmeyeceğini; ya da onu akıllıca kullanmayan iş bilmezin birinin elinde heba olup gideceğini, borç alanı, ödeyemeyeceği bir yük altında bırakacağını anlamak için dikkatle karar vermek zorunda değil midir? Güvence kutumdaki, güvence olarak bırakılan bazı şeyleri göstereyim de, sana öykülerini anlatsınlar."

Odaya kolu boyunda, kırmızı domuz derisiyle kaplı, üstünde bronz desenler olan bir kutuyla girdi. Kutuyu yere bırakarak bağdaş kurdu, iki elini kapağının üstüne koydu.

"Borç verdiğim her insandan borcunu ödediğinde geri vermek üzere güvence kutuma koymak için bir güvence alırım. Parayı ödediklerinde onlara geri veririm, ama ödemezlerse güvenimi hak etmeyen insanları anımsamama yardımcı olur."

"Güvence kutumun söylediğine göre en güvenli borçlar ihtiyaç duyduğundan daha fazlasına sahip olan kişilere verilen borçlar. Onların toprakları, develeri, mücevherleri ya da borcu ödeme zamanı geldiğinde satabilecekleri başka şeyleri vardır. Aldıkları borçtan çok daha değerli mücevherleri güvence olarak verenler oldu. Bir başka güvence biçimi de şu: Eğer borç kararlaştırıldığı gibi geri ödenmezse, belli bir mülkü bana devrederler. Bu tür borçlanmalarda, borç anlaşması mülke dayandığı için, borç verdiğim altının faiziyle birlikte bana geri ödeneceğini garantilemiş olurum.

"Bir başka grup da çalışma kapasitesi olanlar. Onlar senin gibi kişilerdir; emekçidirler ya da hizmet verir, maaş karşılığında çalışırlar. Gelirleri vardır; dürüst insanlarsa

ya da bir talihsizliğe uğramazlarsa aldıkları borcu faiziyle birlikte geri vereceklerini bilirim. Böyle borçların temeli insan emeğidir.

"Geride kalanların ise ne malı mülkü vardır ne de kazanma kapasitesi. Güç yaşam koşullarına ayak uyduramayanlar her zaman olacaktır. Borç alanın yakın arkadaşları onların onurlarıyla ilgili güvence vermezlerse benden tek kuruş bile borç alamazlar, verirsem yazık olur; gelecek yıllarda güvence kutumun ağır eleştirilerine uğrarım."

Mathon kutunun kapağını açtı. Rodan merakla öne doğru eğildi.

Kutunun en üstünde kırmızı bir kumaşın üstünde bronz bir boyunluk duruyordu. Mathon parçayı eline alıp sevgiyle okşadı. "Bu her zaman kutumda kalacak çünkü sahibi büyük karanlıklar ülkesine gitti. Onun güvencesine ve onun anısına çok değer veriyorum; çok iyi arkadaşımdı. Birlikte ticaret yaptık, o evlenmek için doğudan bir kadın getirinceye kadar hep başarılı olduk. Çok güzel bir kadındı, ama bizim kadınlarımız gibi değildi. Baş döndürücü bir yaratıktı. Dostum karısının isteklerini karşılayabilmek için çok altın harcadı. Altını tükenince sıkıntı içinde bana geldi. Onunla konuştum. İşlerini bir kez daha toparlayabilmesi için yardım edeceğimi söyledim. Büyük Boğa üstüne yemin etti. Ama öyle olmadı. Aralarında geçen bir kavga sırasında kendisini vurması için göğsünü açan arkadaşımın kalbine karısı elindeki bıçağı sapladı."

"Ya kadın?" diye sordu Rodan.

"Evet, elbette, bu onundu." Kırmızı kumaşı eline aldı. "Büyük bir pişmanlık içinde kendini Fırat'a attı. İki borç hiçbir zaman ödenmeyecek. Kutu sana diyor ki, Rodan, büyük duyguların çalkantılarına kapılmış kişiler altın tefecisi için güvenilir riskler değildirler."

"İşte! Bu daha farklı." Eline öküz boynuzundan oyulmuş bir yüzük aldı. "Bu bir çiftçiye ait. Karısının halılarını satın alırdım. Çekirgeler geldiği için yiyecekleri kalmamıştı.

Ona yardım ettim. Yeni ürün çıktığında borcunu ödedi. Daha sonra bir gün gelip bir yolcunun anlattığı uzak bir ülkedeki garip bir keçi türünden sözetti. Yumuşak, ince, uzun tüyleriyle Babil'de hiç görülmediği kadar güzel halılar dokunabilirdi. Sürü almak istiyordu, ama parası yoktu. Ben de yolculuğa çıkıp keçileri alması için altın verdim. Bu yıl sürüsünü oluşturmaya başladı, gelecek yıl Babil'in lordlarının karşısına öyle pahalı halılarla çıkacağım ki şanslan varsa satın alabilecekler. Yakında yüzüğü geri vereceğim. Borcunu hemen ödemekte diretiyor."

"Borç alanlardan böyle davrananlar var mıdır?" diye sordu Rodan.

Kendilerine para kazandıracak işler için borç alanlar öyledir. Ama kendi beceriksizlikleri yüzünden borç alıyorlarsa paranın bir daha eline geçip geçmeyeceği konusunda dikkatli olmalısın.

"Bana bundan söz et," dedi Rodan üzerine az görülen desenlerde değerli taşlar kakılmış ağır bir altın bileziği eline alarak.

"Kadınlar dostumun ilgisini çekiyor anlaşılan," diye takıldı Mathon.

"Hâlâ senden çok gencim,"dedi Rodan.

"Bunun farkındayım, ama sandığın gibi romantik bir öykü değil. Bileziğin sahibi şişman, kırış kırış, çok konuşan, ama çok az şey söyleyerek beni deli eden bir kadın. Bir zamanlar çok paraları vardı, iyi müşterilerimdi, ama kötü günler başlarına çöktü. Tacir yapmak istediği bir oğlu vardı. Bir kentten aldıklarını başka bir kentte takas ederek develeriyle dolaşan bir kervan sahibinin ortağı olması için benden borç aldı.

"Adamın ahlaksız biri olduğu ortaya çıktı; zavallı delikanlıyı uyurken terk edip yabancı bir diyarda beş parasız ve kimsesiz bıraktı. Belki çocuk büyüdüğü zaman borcunu öder; o zamana kadar bol gevezelik dışında ne faiz alabilirim ne başka bir şey. Ama açıkça söylemeliyim ki mücevherler borcu karşılayacak kadar değerli."

"O hanım borç almanın hikmetiyle ilgili senin fikrini aldı mı?"

Tam tersi. Oğlunu Babil'in zengin ve güçlü adamlarından biri olarak gözünde canlandırdı. Tersini söylemek onu kızdırmaktan başka işe yaramazdı. Bir iki defa uyardım. Bu deneyimsiz çocuğun karşılaşabileceği riskleri biliyordum, ama annesi güvence vereceğini söyleyince, olmaz diyemedim.

"Bu," diyerek elinde tuttuğu düğümlenmiş bir paket ipini salladı Mathon, deve taciri Nabutar'ın..Ne zaman elindeki paranın yetmeyeceği büyüklükte bir sürü alması gerekse bu düğümü bana getirir, ben de ona ihtiyacı olanı veririm. Akıllı bir tacir. Verdiği kararlara güvenir, rahatça borç veririm. Onurlu davranışlarından ötürü Babil'in pek çok taciri güvenimi kazanmıştır. Güvenceleri, bu kutumun içine sık sık girer ve çıkarlar. İyi tacirler kentimiz için nimettirler ve Babil'in giderek zenginleşmesi için ticareti yürüten bu adamlara yardım etmek benim de işime gelir.

Mathon kutudan turkuazdan oyulmuş bir böcek çıkartarak hoşnutsuzluğunu gösterecek biçimde yere attı. Mısır'dan bir böcek. Sahibinin borcunu ödeyip ödememek umurunda bile değil. Ne zaman yanına gitsem, 'Şanssızlık peşimi bırakmadıkça nasıl ödeyebilirim paranı? Nasıl olsa sende daha çok var,' diyor. Ne yapabilirim. Verdiği güvence babasına ait. Toprağını ve sürüsünü oğlunun girişimini desteklemek için elden çıkartan, geçimini zor sürdüren değerli bir insan. Oğlu başlangıçta başarılı olunca daha büyük servet edinmek için hırsa kapıldı. Bilgileri olgunlaşmamıştı. Girişimi çöktü.

Gençlik hırslıdır. Zenginliğe ve zenginliğin getireceği şeylere sahip olmak için kestirme yolları seçmeyi yeğler. Çabuk zengin olmak için de akılsızca borç alır. Hiç deneyimi olmadığı için umutsuz borcun insanın kolayca içine düşebileceği ve yeniden çıkmak için günlerce boşuna uğraşacağı derin bir çukur olduğunu anlamaz. Güneşin parlaklığının görünmediği, huzursuz uykularla mutsuz geceler

geçirilen, üzüntülerin ve pişmanlıkların çukurudur. Gene de borç almayı kötülemiyorum. Destekliyorum. İyi bir amaç içinse alınmasını öneriyorum. Ben tacir olarak ilk başarıma borç alarak ulaştım.

"Peki bu durumda borç veren ne yapmalı? Genç umutsuzluk içindedir, hiçbir şey elde edemez. Cesareti kırılmıştır. Borcunu ödemek için hiçbir çaba göstermez. Babasını toprağından, sürüsünden ayırmayı yüreğim istemez."

"Çok ilginç şeyler anlattın," dedi Rodan, "ama sorumun yanıtını alamadım. Elli altınımı kız kardeşimin kocasına vermeli miyim? Benim için çok önemli insanlar."

Kardeşin altın gibi bir kadın, ona çok değer veririm. Kocası bana gelip elli altın borç almak istediğini söyleseydi ona ne amaçla kullanacağını sorardım.

Benim gibi bir tacir olmak istediğini, mücevherlerle, zengin kumaşlarla ilgileneceğini söylerse ona şu karşılığı verirdim: 'Ticaretin nasıl yapılacağı hakkında hiçbir bilgin var mı? En düşük fiyata nereden alacağını biliyor musun? İyi bir fiyata nerede satacağını biliyor musun?' Sence bu sorulara 'evet' karşılığım verebilir mi?"

"Hayır, veremez," dedi Rodan. "Çoğu zaman mızrak yapımında bana yardım etti, zaman zaman da başka dükkânlarda çalıştı.

O zaman ben de ona akıllıca bir işe kalkışmadığını söylerdim. Tacirler yaptıkları ticareti öğrenmelidirler. Hırslı olması iyi bir şey, ama uygulanabilir değil, onun için borç vermezdim.

Ama şöyle dediğini düşünelim: Evet, tacirlere çok yardım ettim. Smyrna'ya (İzmir) nasıl gidileceğini, ev kadınlarının dokudukları halıları en ucuz nereden alabileceğimi biliyorum. Bu halıları iyi bir kârla satabileceğim Babil'in zengin adamlarını da tanıyorum.' O zaman ona, 'Akıllıca bir amaç edinmişsin ve hırsın saygıya değer. Eğer karşılığında güvence olarak bir şey gösterebilirsen ben de sana seve seve elli altın borç veririm. Ama o şöyle derse: 'Sana onurlu

bir adam oluşumdan başka verebilecek güvencem yok; borcunu faiziyle öderim.' O zaman ona, 'Her bir altın parçasına çok önem veririm. Ya Smyrna'ya (İzmir) giderken haydutlar altınlarını çalarlarsa ya da dönerken halılarını elinden alırlarsa. O zaman elinde borcunu ödeyecek hiçbir şey kalmaz ve altınım uçar gider.'

"Altın, Rodan, tefecinin ticaretini yaptığı malıdır. Borç vermek kolay. Düşünmeden borç verirsen geri alman çok zor olur. Akıllı tefeci risk almaz, parasının geri döneceğinden emin olmak ister."

"Başı dertte olanlara yardım etmek iyi bir şey," diye sürdürdü konuşmasını, "bahtları kara olanlara yardım etmek iyi. Yeni işe başlayıp gelişerek değerli yurttaşlar olacak insanlara yardım etmek iyi." Ama yardım akıllıca yapılmalı, yoksa, çiftçinin eşeği gibi, başkasına yardım etmek isterken başkasının yükünü kendi sırtımıza alırız.

Gene senin sorundan uzaklaştım, Rodan, ama yanıtım şu: "Emeğinle kazandığın, hak ettiğin için sana verilen ödül senindir, sen istemedikçe kimsenin onu senden almaya hakkı yoktur. Altının senin için para kazanmasını istiyorsan çok dikkatli ol ve birkaç parçaya böl. Tembel tembel oturan altını sevmem, ama risk almayı hiç sevmem."

"Mızrakçı olarak kaç yıldır çalışıyorsun?"

"Tam üç yıldır."

"Kralın armağanından başka kaç altın biriktirdin?"

"Üç altın sikke."

"Kendin için güzel şeylerden vazgeçerek kazandığın paradan her yıl bir altın biriktirdin, öyle mi?"

"Öyle oldu."

"Kendinden pek çok şey esirgeyerek elli altın biriktirmek için elli yıl çalışman gerekecekti, değil mi?"

"Bir yaşam boyu demek bu."

"Kız kardeşinin, maden ocağının üstünde elli yıl çalışarak kazandığın paradan biriktirdiklerini, kocası tacir olmayı denesin diye, senden almak isteyeceğini düşünüyor musun?"

"Senin sözlerinle konuşursam, hayır."

"Öyleyse ona git ve de ki: 'Oruç günlerinin dışında üç yıl boyunca her gün sabahtan akşama kadar çalıştım; içimin gittiği pek çok şeyden kendimi mahrum bıraktım. Bir yıllık emeğin ve kendimi mahrum bırakmamın karşılığında bir altın biriktirdim. Sen benim sevgili kardeşimsin; kocanın çok zengin olacağı işlere girişmesini isterim. Eğer dostum Mathon'a iyi düşünülmüş ve olabilecek gibi görünen bir plan çıkartırsa bir yıl boyunca biriktirdiklerimi kocanın başarılı olacağını kanıtlamasına fırsat yaratmak için seve seve veririm.' Böyle yap bence, eğer içinde başarılı olmak isteyen bir ruh varsa bunu kanıtlayacaktır. Başaramazsa günün birinde ödeyebileceğini umduğu paradan başka borcu olmaz sana."

Ben altın tefecisiyim, çünkü kendi işimde kullanabileceğimden daha fazla altınım var. Fazla altınımın başkalarının işine yaramasını ve bana da daha çok altın kazandırmasını isterim. Altınımın elimden gitmesini istemem, çünkü onları kazanmak için çok emek verdim ve biriktirmek için özveride bulundum. Artık güvenmediğim birine, geri dönmeyeceğini düşündüğüm bir durumda asla borç vermem. Faizinin hemen ödeneceğinden emin olmadığım zaman da vermem.

Güvence kutumun bir iki gizini açıkladım sana Rodan. Onlardan ders çıkartabilir, insanoğlunun zayıflıklarını ve ödeyemeyecekleri paraları borç alma isteklerini anlayabilirsin. Altınları olsa ne büyük paralar kazanabilecekleriyle ilgili düşlerinin sahte umutlar olduğunu, başarmak için gerekli yetenek ve eğitimlerinin olmadığını anlayabilirsin.

Şimdi senin adına daha çok para kazanmak için işletmen gereken altınların var, Rodan. Benim gibi bir altın tefecisi olma yolundasın. Paranı güvenle korursan senin için para kazanır ve yaşamın boyunca sana zevk ve gelir getirir. Ama elinden kaçmasına izin verirsen, hafızan yerinde durdukça sürekli üzüntü ve pişmanlık kaynağı olacaktır.

"Kesendeki altınlarla en çok yapmak istediğin şey nedir?"

"Güven altında tutmak."

"Akıllıca konuştun," dedi Mathan onaylayarak. "İlk isteğin güvenlik. Kız kardeşinin kocasının elinde altınların gerçekten güvende olacağını düşünüyor musun?"

"Sanmam, altını koruyacak kadar akıllı değil."

O zaman budalaca bağlılık duygularına kapılarak paranı kimseye emanet etme. Ailene ya da arkadaşlarına yardım etmek istiyorsan paranı kaybetme riskinden başka yollar bul. Parayı korumakta beceriksiz kişilerin elinden hiç beklenmedik biçimlerde uçup gittiğini unutma. Ne paranı düşüncesizce harca ne de başkalarının kaybetmesine izin ver.

"Paranın güvende olmasından başka ne yapmak istersin?"

"Daha çok altın kazanmasını."

Gene akıllıca konuştun. Ona para kazandırarak daha da artmasını sağlamalısın. Akıllıca borç verilen para senin gibi biri yaşlanmadan önce iki katına bile çıkabilir. Elindekini kaybetmek aynı zamanda sonraki kazançlarını da kaybetmek anlamına gelir.

O yüzden olağandışı paralar kazanmak için harika yollar bildiklerini düşünen deneyimsiz insanların fantastik planlarına kanıp savrulma. Böyle planlar güvenli ve kârlı ticaret yapmakta beceriksiz kişilerin düş ürünleridir. Servetinle kazanacağını ve tadını çıkartacağını düşündüğün paralar konusunda tutucu ol. Büyük para getireceğiyle ilgili boş vaatlere kanarak borç vermek altını kaybetmeye davetiye çıkartmaktır.

Başarıları kanıtlanmış, akılları ve deneyimleri sayesinde paranın becerikli eller altında iyi kullanılacağına ve güvende olacağına inandığın kişilerin ya da girişimlerin ortaklıklarını ara.

Böylece, tanrıların altını emanet ettikleri pek çok insanoğlunun başına gelen şanssızlıklardan kendini korumuş olursun.

Rodan öğütleri için teşekkür etmek isteyince hiç dinlemeden, "Kralın armağanı sana çok daha fazla şey öğretecek. Elli altınını korumak istiyorsan dikkatli olmalısın.

Gözünü boyayacak pek çok şey çıkabilir karşına. Birçok öğüt dinleyeceksin. Büyük paralar kazanacak fırsatlar olduğunu söyleyen insanlarla karşılaşacaksın. Güvence kutumun öyküleri kesenden tek altın çıkarmaya kalktığın her an geri geleceğine emin olup olmadığın konusunda seni uyarmalı. Daha çok öğüt istersen gene gel. Seve seve veririm.

Gitmeden önce kutunun kapağının altına yazdığım yazıyı oku. Hem borç veren hem de alan için aynı derecede geçerlidir:

BİRAZ DİKKAT
BÜYÜK PİŞMANLIKTAN YEĞDİR

Babil'in Duvarları

Yaşlı Banzar, başka bir zamanın yavuz savaşçısı Babil'in eski duvarlarının tepesine çıkan geçitte nöbet tutuyordu. Yukarıda duvarları korumak isteyen yürekli askerler savaşıyorlardı. Yüzlerce binlerce yurttaşıyla bu büyük kentin geleceği onlara bağlıydı.

Duvarların ötesinden, saldıran ordunun gürültüsü, askerlerin bağrışları, binlerce atın nal sesleri, bronz kapılara vurulan koçbaşlarının sağır edici darbe sesleri işitiliyordu.

Bronz kapının arkasına, kapının açılma olasılığına karşı, girişi savunmak için mızraklı askerler dizilmişti. Bu iş için sayıları çok azdı. Babil'in asıl orduları Elamlılarla savaşmak üzere doğuya büyük bir sefere çıkan krallarıyla birlikteydi. Onlar yokken kente saldırı olacağı düşünülmediği için savunma güçleri küçüktü. Hiç beklenmedik bir biçimde kuzeyden Asurların büyük ordusu sökün etmişti. Ve şimdi duvarlar korunmalıydı, yoksa Babil düşerdi.

Banzar'ın çevresinde yüzleri bembeyaz, korku içinde

yurttaşlar toplanmış, savaşla ilgili haber almaya çalışıyorlardı. Suskun bir dehşet içinde geçiş yolundan getirilen yaralılara ya da ölülere bakıyorlardı.

Saldırının en can alıcı noktasıydı. Üç gündür süren kuşatmanın sonunda düşman bütün gücünü duvarın o yanına, o kapıya vermişti.

Duvarın tepesindeki askerler saldırganları, tırmanma platformlarını ve merdivenlerini oklarla, kızgın yağ ile ya da, eğer tırmanmayı başarmışlarsa, mızraklarla püskürtmeye çalışıyorlardı. Düşmanın okçuları duvarların üstündeki savunma askerlerini binlerce ok yağmuruna tutuyorlardı.

Haber alınabilecek en iyi yer Banzar'ın bulunduğu yerdi. Çatışmaya en yakın nokta orasıydı; oradan, çıldırmış durumdaki saldırganların püskürtülüşü işitilebilirdi.

Yaşlı bir tacir Banzar'ın yanına geldi, felçli eli titriyordu. "Söyle, söyle bana!" diye yalvardı. "İçeri giremezler değil mi? Oğullarım kralımızla birlikte. Yaşlı karımı koruyacak kimse yok. Her şeyimi çalacaklar. Yiyecek bir şey bırakmayacaklar. Biz çok yaşlıyız, kendimizi koruyamayacak kadar yaşlıyız – köle olmak için de yaşlıyız. Aç kalacağız. Öleceğiz. Bana içeri giremeyeceklerini söyle."

"Sakinleş biraz, iyi tacir," diye karşılık verdi nöbetçi. "Babil'in duvarları güçlüdür. Şimdi pazara git ve karına, duvarların, sizi ve tüm mallarınızı, kralın zengin hazinelerini koruduğu gibi güvenle koruyacağını söyle. Duvarlara yakın dur ki havada uçuşan oklar gelip seni bulmasın."

Yaşlı tacir giderken kucağında bebeğiyle bir kadın onun yerini aldı. "Asker, yukarıdan ne haberler var? Kocamı rahatlatmam için bana gerçeği söyle. Aldığı yaralardan ateşler içinde yatıyor, gene de beni ve bebeğimi korumak için kalkanını, kargısını elinden bırakmıyor. İçeri girerlerse intikam yüklü şehvetlerinin korkunç olacağını söylüyor."

"Yüreğini serin tut anne, bundan sonra da anne olacaksın, seni ve bebeklerini Babil'in duvarları koruyacak. Yüksek ve sağlamdır duvarlar. Kızgın yağ tulumlarını merdivenlere

tırmanan düşmanın üstüne boca eden yiğit askerlerimizin seslerini işitmiyor musun?"

"Evet işitiyorum, ama bronz kapılara vuran koçbaşlarının çıkardığı sesleri de işitiyorum."

"Kocanın yanına git. Ona kapıların sağlam olduğunu, koçbaşlarına karşı koyabileceğini söyle. Aynı zamanda duvarlara tırmanan askerler de onları bekleyen mızraklarımızla karşılaşacaklar. Yoluna dikkat et ve evlerin arkasından git."

Banzar kenara çekilerek, silahlarla donanmış takviye güçlerinin geçmesi için yol verdi. Onlar bronz kalkanlarını şakırdatıp ağır adımlarla geçerken küçük bir kız kemerine asıldı.

"Lütfen söyle bana asker, güvende miyiz?" diye yalvardı. "Korkunç sesler işitiyorum. Kanlar içinde adamlar görüyorum. Çok korkuyorum. Ailemize ne olacak, anneme, küçük erkek kardeşime, bebeğe?"

Ciddi yüzlü yaşlı savaşçı gözlerini kırptı ve çocuğa bakarken çenesini ileri doğru uzattı.

"Korkma, küçük," diye güvence verdi kıza. "Babil'in duvarları, seni ve anneni, küçük erkek kardeşini, bebeği koruyacak. Yüzyıl önce Kraliçe Semiramis o duvarları sizin gibileri koruyabilmek için ördürttü. Hiçbir zaman yıkılmadılar. Evine dön ve annene, küçük erkek kardeşine, bebeğe Babil'in duvarlarının onları koruyacağını, korkmaları için bir neden olmadığını söyle."

Yaşlı Banzar gün gün üstüne orada görevinin başında durdu, takviye güçlerinin oradan geçişlerini, yaralanıncaya ya da ölünceye dek savaşmalarını, yeniden aşağı inişlerini izledi. Çevresi duvarın dayanıp dayanmayacağını öğrenmek isteyen korkmuş insanlarla durmadan doldu taştı. Hepsine yaşlı bir askerin vakarıyla aynı yanıtı verdi. "Babil'in duvarları sizi koruyacak."

Üç hafta, beş gün boyunca savaş hiç azalmayan bir vahşetle sürdü. Yaralıların kanlarıyla ıslanmış geçiş yolu, hiç durmadan bir aşağı, bir yukarı gelip geçen askerlerin

adımlarıyla çamur içinde kalırken Banzar'ın çenesi sertleşti, yüzü daha ciddileşti. Kanlar içindeki düşman askerleri her gün duvarın önüne üst üste yığıldı. Her akşam arkadaşları onları alıp götürerek gömdüler.

Dördüncü haftanın beşinci gecesinde sesler azaldı. Sabahın ilk ışıkları geri çekilen düşmanın havaya kaldırdığı toz bulutunu aydınlatıyordu.

Kenti savunan askerlerden görkemli bir çığlık yükseldi. Ne anlama geldiğini anlamamak olanaksızdı. Aynı çığlık duvarların arkasında bekleyen askerlerce yinelendi. Sokaktaki yurttaşın çığlıkları onlara yankı yaptı. Tüm kenti bir fırtınanın şiddetiyle dolaştı.

İnsanlar evlerinden dışarı fırladılar. Sokaklar heyecan içindeki kalabalıkla dolmuş taşmıştı. Haftalardır süren korku, vahşi sevinç çığlıklarıyla kendine çıkış yolu bulmuştu. Bel Tapınağı'nın en yüksek kulesinden zafer ateşleri yükseliyordu. Göğe doğru yükselen mavi duman çok uzaklara haberi iletiyordu.

Babil'in duvarları bir kez daha zengin hazinelerini yağmalamak, yurttaşlarına tecavüz edip, köle olarak almak isteyen düşmanın güçlü ve görkemli ordusunu püskürtmüştü.

Babil çok iyi korunduğu için yüzyıllarca ayakta kaldı. Öyle olmasa varlığını sürdüremezdi.

İnsanın korunma gereksinimin ve isteğinin en göze çarpan örneği Babil'in duvarları. Bu istek insanoğluna özgüdür. Bugün de eskiden olduğu kadar güçlü bir duygudur, ama artık aynı amaca ulaşmak için daha iyi, daha kapsamlı planlar geliştirildi.

YETERLİ KORUNMA OLMADAN YAŞAMAYI GÖZE ALAMAYIZ

Babil'in Deve Tacirî

İnsan, ne kadar çok acıkırsa zihni o kadar berraklaşır, hem de yiyeceklerin kokusuna daha hassas olur.

Azure'nin oğlu Tarkad kesinlikle böyle düşünüyordu. Tam iki gündür bir bahçenin duvarından sarkan daldan aşırdığı iki küçük incirden başka ağzına lokma girmemişti. Öfkeli kadının dışarı fırlayıp kendisini sokağın başına kadar kovalamasından önce bir incir daha kopartamamıştı. Pazara doğru yürürken kadının tiz çığlıkları hâlâ kulaklarında çınlıyordu. O iki incir, pazarcı kadının meyve dolu sepetlerindeki meyvelerden aşırmak için yanıp tutuşan parmaklarını engellemesinde yardımcı olmuştu.

Daha önce Babil'in pazar yerlerine bu kadar çok yiyecek geldiğini, böyle güzel koktuklarını hiç fark etmemişti. Pazardan ayrılarak hana doğru yürüdü, yemekhanenin önünde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Belki orada kendisine bir bakır sikke borç verecek tanıdığı biriyle karşılaşırdı; böylece hanın suratsız sahibinden bir gülümseme koparabilir, karnını doyurabilirdi. Bakır sikkesi olmazsa ne kadar kötü karşılanacağını biliyordu.

Boş bulunduğu bir anda hiç karşılaşmak istemediği

birisiyle, uzun boylu, zayıf deve taciri Dabasir'le burun buruna geldi. Küçük miktarda paralar ödünç aldığı bütün arkadaşları ve başka insanlar içinde borcunu hemen ödeyeceğine dair verdiği sözü tutmadığı için kendisini en huzursuz hissettiren Dabasir'di.

Onu görünce Dabasir'in yüzü aydınlandı. "Vay! Bir ay önce verdiğim iki bakır; ondan önce verdiğim bir gümüş parayı belki öder diye tam da görmek istediğim insan. İyi ki karşılaştık. Paralar bugün çok işime yarar. Ne dersin evlat? Ne dersin?"

Tarkad kekeledi, yüzü kıpkırmızı oldu. Sözünü esirgemeyen Dabasir'le tartışmayı göze alamayacak kadar boştu midesi. "Özür dilerim, çok özür dilerim," diye mırıldandı cılız bir sesle. "Ama bugün cebimde sana verebileceğim ne gümüş ne bakır para var."

"Öyleyse getir," diye diretti Dabasir. "İhtiyacın olduğunda sana para veren eski bir baba dostunun cömertliğini ödemek için birkaç bakır, bir gümüş para bulabilirsin kuşkusuz, değil mi?"

"Kötü talih yakamı bırakmadığı için borcumu ödeyemiyorum."

"Kötü talih! Kendi zayıflığın için tanrıları suçlama. Borç almayı borç ödemekten daha çok düşünen kimsenin yakasını bırakmaz kötü talih. Gel benimle, evlat, Karnım aç, yemek yerken sana bir öykü anlatacağım."

Tarkad, Dabasir'in acımasız açık sözlülüğünden irkilmişti, ama yemekhanenin kapısından içeri girebileceği bir davet almıştı hiç olmazsa.

Dabasir onu odanın uzak bir köşesine doğru götürdü; küçük halıların üstüne oturdular.

Mal sahibi Kauskor gülümseyerek gelince Dabasir her zamanki rahatlığıyla konuştu. "Çölün şişko kertenkelesi, bana yumuşak, iyi pişmiş bir keçi budu, ekmek ve bütün sebzelerden getir; karnım aç, çok yemek istiyorum. Arkadaşımı da unutma. Ona bir tas su getir. Hava çok sıcak, serinlesin biraz."

Tarkad'ın yüreği daraldı. Adam bütün bir keçi budunu midesine gönderirken karşısında su içerek oturmak zorunda mıydı? Sesini çıkartmadı. Aklına söyleyecek bir söz gelmiyordu.

Ama Dabasir sessizlik diye bir şey bilmezdi. Tanıdığı öteki müşterilere neşeyle el sallayıp gülümserken konuşmayı sürdürdü.

"Urfa'dan yeni dönen bir gezginden işittim; zengin bir adamın öyle ince kesilmiş bir taşı varmış ki bir yanından baktığında öteki yanı görebiliyormuşsun. İçeri yağmurun girmemesi için pencerelerine taktırmış. Gezginin sözlerine göre rengi sarıymış. Pencereden dışarı bakmasına izin vermişler; dışarıdaki dünya baştan aşağı garip görünüyormuş, gerçekte olduğu gibi değilmiş. Buna ne dersin, Tarkad? Sence bir insana bütün dünya olduğundan başka renkte görünebilir mi?"

"Olabilir," dedi genç adam, Dabasir'in önünde duran keçi budu daha çok ilgisini çekiyordu.

"Ben doğru olduğunu biliyorum, çünkü dünyanın gerçekte olduğundan başka bir renkte görülebileceğine kendim tanık oldum; şimdi sana dünyayı yeniden kendi renginde görüşümün öyküsünü anlatacağım."

Biraz uzakta yemek yiyen bir kişi yanındakine "Dabasir öykü anlatacak," diyerek halısını onlara doğru yaklaştırdı. Yemek yiyen öteki müşteriler de yanlarına gelerek yarım daire oluşturacak biçimde oturdular. Yemek yerken çıkardıkları ses Tarkad'ın kulaklarını tırmalıyor, ellerindeki kemikli et parçaları gözüne giriyordu. Önünde yemeği olmayan tek kişi oydu. Dabasir kendisininkini paylaşmak için bir ikramda bulunmamış, tabaktan yere düşen bir parça sert ekmeği alması için bile işaret etmemişti.

"Size anlatacağım öykü," diye söze başladı Dabasir, keçi budundan ısırmak için bir an duraksadıktan sonra devam etti, "yaşamımın ilk yıllarına ait, nasıl deve taciri olduğumla ilgili. Bir zamanlar Suriye'de köle olduğumu bilen var mı içinizde?"

Şaşıran insanlardan çıkan mırıltıları kendinden memnun bir halde dinledi Dabasir.

Keçi budundan koca bir lokma daha ısırdıktan sonra, "Genç bir delikanlıyken," diye konuşmasını sürdürdü, "babamdan eyer yapma mesleğini öğrendim. Onun dükkânında çalışırken kendime bir de kadın aldım. Çok gençtim, pek de becerikli sayılamayacağım için kazandığım para harika karıma ancak alçakgönüllü bir yaşam sağlamama yetiyordu. Canım ödeyemeyeceğim şeyleri çekiyordu. Dükkân sahiplerinin bana güvenerek daha sonra ödemek üzere mal verebileceklerini fark ettim; oysa ödeyemezdim."

"Genç ve deneyimsiz olduğum için kazandığından çoğunu harcayan insanın kendi isteklerini frenlememe, rüzgârı ekmenin sonucunda dert ve aşağılanma fırtınası biçtiğini bilmiyordum. Pahalı giyinme hevesimi tatmin ettim, sevgili karıma ve evimize lüks eşyalar aldım."

"Elime para geçtikçe ödüyordum. Bir süre her şey yolunda gitti. Ama çok geçmeden gelirimin hem geçinmeye hem de borçlarımı ödemeye yetmeyeceğini fark ettim. Savurganca para harcayarak satın aldığım malların, parasını ödemem için dükkân sahipleri beni sıkıştırmaya başladılar; yaşamım cehenneme dönüştü. Arkadaşlarımdan borç aldım, ama onları da ödeyemedim. İşler kötüden de beter hale geldi.. Karım babasının evine geri döndü; ben de Babil'i terk ederek genç birisinin daha çok fırsatla karşılaşabileceği başka bir ülkeye gitmeye karar verdim.

Kervan tacirleriyle çalıştığım iki yıl boyunca huzursuz, başarısız bir yaşam sürdürdüm. Daha sonra, çölde dolaşarak silahsız kervanları soyan birkaç hoş haydutla tanışıp onlara katıldım. Bu gibi işler babamın oğluna yakışmazdı, ama dünyayı renkli bir taşın arkasından görüyordum; nasıl aşağılık bir duruma düştüğümün farkında değildim.

İlk soygunumuzda başarılı olduk, pek çok altın, ipek ve değerli mal ele geçirdik. Ginir'e gidip elimizdekilerin hepsini har vurup harman savurduk.

"İkinci seferimizde şansımız yaver gitmedi. Malları ele geçirdikten sonra kervan sahiplerinin korunmak için para verdikleri bir yerli kabile şefinin mızrakçıları tarafından yakalandık. İki liderimiz öldürüldü, geri kalan bizler Şam'a götürüldük, orada giysilerimiz çıkartıldı, köle olarak satıldık."

Ben iki gümüş paraya Suriyeli bir çöl şefine satıldım. Saçlarım kazındı, giymem için peştemal verildi; öteki kölelerden farkım kalmamıştı. Kaygısız bir genç olarak durumu yalnızca bir serüven olarak görürken efendim beni dört karısının yanına götürerek isterlerse hadım ettirip bana sahip olabileceklerini söyledi.

"İşte o zaman ne berbat bir durumda olduğumu anladım. Çöl insanları korkunç ve savaşçıydılar. Ne silahım ne de kaçma olanağım vardı, bana istediklerini yapabilirlerdi."

Dört kadın beni incelerlerken korku içinde karşılarında durdum. Acaba onlardan merhamet bekleyebilir miyim, diye düşünüyordum. Şefin ilk karısı Sira ötekilerden yaşça büyüktü. Bana bakarken yüzünden duyguları belli olmuyordu. Umutsuzca başımı başka yana çevirdim. Kendini beğenmiş bir güzelliğe sahip olan ikinci kadın yüzüme umursamazca, bir solucana bakar gibi bakıyordu. Daha genç olan öteki ikisi sanki her şey heyecanlı bir şakaymışcasına kıkırdaşıyorlardı.

Ayakta karar verilmesini beklerken sanki bir yüzyıl geçti. İki kadın da ötekinin karar vermesini bekler gibiydi. Sonunda Sira soğuk bir sesle konuştu.

"Çok hadım var elimizde, oysa deve güdücüler çok az, üstelik beş para etmezler. Daha bugün, ateşler içinde hasta yatan annemi ziyaret edecektim, ama devemi güdecek güvenilir bir köle bulamadım. Bu köleye deve güdüp güdemeyeceğini sor."

Bunun üstüne efendim beni sorguya çekti. 'Develerle ilgili ne biliyorsun?'

Ne kadar istekli olduğumu göstermemeye çalışarak, 'Diz çöktürebilirim, yük yükleyebilirim, uzun yolculuklarda

yorulmadan önlerinden giderek yol gösterebilirim,' dedim. 'Gerekirse koşum takımlarını onarabilirim.'

'Köle yeterince doğru konuştu,' diye görüşünü söyledi efendim. 'İstersen bu adamı devecin olarak alabilirsin, Sira.'

Böylece Sira'ya verildim; o gün kadının bindiği deveyi hasta annesinin evine kadar uzun bir yolculuğa götürdüm. Ona araya girdiği için teşekkür etme fırsatı buldum. Aynı zamanda köle olarak doğmadığımı, özgür bir adamın, Babil'de eyer yapan onurlu bir adamın oğlu olduğumu söyledim. Öykümün çoğunu anlattım. Eleştirileri beni altüst etti; söyledikleri üstünde daha sonra çok düşündüm.

'Nasıl olur da zayıflığın yüzünden bu hallere düşmüşken kendine özgür insan diyebilirsin? İnsanın içinde köle ruhu varsa, nasıl doğmuş olursa olsun sonunda köle olmaz mı? Suyun kendi seviyesini araması gibi. İnsanın içindeki ruh özgürse, şanssızlıklara rağmen kendi kentinde saygın ve onurlu biri olmaz mı?'

Bir yıldan uzun bir zaman köle olarak kaldım ve kölelerle yaşadım, ama onlardan biri gibi olamıyordum. Günün birinde Sira, 'Öteki köleler akşamları birbirleriyle kaynaşıp ahbaplık ederlerken neden sen çadırında tek başına oturuyorsun?' diye sordu.

Soruya, 'Bana söylediklerini düşünüyorum. Bende köle ruhu mu var, merak ediyorum. Onlara katılamıyorum, öyleyse ayrı oturmalıyım,' diye cevap verdim.

'Ben de ayrı oturmalıyım,' diye Sira da içini açtı. 'Büyük bir çeyizim vardı, kocam benimle onun için evlendi. Ama beni arzulamıyor. Her kadın arzulanmayı ister. Bu yüzden ve kısır olduğum, ne erkek ne kız çocuk doğuramadığım için, ayrı oturmalıyım. Erkek olsaydım, bir köle olmaktansa ölmeyi yeğlerdim, ama kabilemizin gelenekleri kadınları da köleleştiriyor.'

'Hakkımda ne düşündün bunca zamandır,' diye birdenbire sordum. 'Bende bir kölenin mi yoksa bir erkeğin ruhu mu var?'

"Babil'deki borçlarını ödemek istiyor musun?" diye karşı soru sordu.

"Evet, istiyorum, ama çıkış yolu göremiyorum," dedim.

'Eğer halinden memnun yaşayıp yılların geçip gitmesine izin verir ve borçlarını ödemek için bir çaba harcamazsan, o zaman sende hakir görülecek bir köle ruhu var demektir. Kendine saygısı olmayan her erkek için doğrudur bu ve borçlarını ödemeyen hiçbir erkek kendine saygı duyamaz.'

'Ama Suriye'de bir köleyken ne yapabilirim?'

'Suriye'de köle olarak kal o zaman, güçsüz adam.'

'Ben güçsüz değilim,' diye karşı geldim öfkeyle.

'Kanıtla öyleyse.'

'Nasıl?'

'Sizin büyük kralınız sahip olduğu bütün güçlerle düşmanlarına karşı her biçimde savaşmıyor mu? Senin düşmanların borçların. Seni Babil'den kaçırdılar. Onları başıboş bıraktığın için sana göre çok güçlü bir hale geldiler. Bir erkek gibi savaşsaydın düşmanlarını yenebilir ve yurttaşlarının arasında onurlu bir adam olurdun. Ama onlarla savaşacak ruh sende yoktu, gururun ayaklar altına serildi, sonunda Suriye'de köle oldun.'

"Kaba suçlamaları üstüne çok düşündüm, ruhumun köle olmadığını kanıtlamak için kendimi savunacak sözler buldum, ama hiçbirini kullanma fırsatı geçmedi elime. Üç gün sonra Sira'nın hizmetkârı beni efendisine götürdü."

"Annem gene çok hasta,' dedi. 'Kocamın sürüsünden iki deveyi hazırla. Uzun bir yolculuk olacağı için su tulumlarını ve heybeleri de yükle. Mutfak çadırında hizmetkârım sana yiyecek verecek.' Hizmetkârın neden o kadar çok yiyecek verdiğini merak ediyordum; Sira'nın annesinin evine gitmek bir gün bile sürmezdi. Hizmetkâr arkadaki deveyi sürdü, ben efendimin devesini sürüyordum. Sira'nın annesinin evine vardığımızda hava kararmak üzereydi; hizmetkârına çekilebileceğini söyledikten sonra bana döndü:

"Dabasir, sende özgür bir insanın mı ruhu var yoksa bir kölenin mi?"

"Özgür bir insanın," diye direttim.

"İşte sana kanıtlama fırsatı. Efendin çok içkili; şefleri de uyuşuk. Develeri al ve kaç. Bu torbanın içinde kılık değiştirmen için efendinin giysilerinden var. Ben hasta annemi ziyaret ederken senin develeri alıp kaçtığım söyleyeceğim."

'Bir kraliçenin ruhunu taşıyorsun,' dedim, 'seni de mutluluğa götürebilmeyi çok isterdim.'

'Mutluluk,' diye karşılık verdi, 'kocasından kaçarak uzak ülkelerde yabancı insanlar arasında kendisini arayan kadına gelmez. Sen kendi yoluna git; yol çok uzun, ne yiyecek var ne su, çöl tanrıları seni korusun.'

Daha fazla itelenmeye ihtiyacım yoktu; ona teşekkür ederek gecenin içinde uzaklaştım. Bu yabancı ülkeyi tanımıyordum; Babil'in ne yönde olabileceği konusunda çok az fikrim vardı, ama develeri çölden tepelere doğru cesurca sürdüm. Sırayla develerden bir birine bir ötekine bindim. Efendisinin malını çalan kölelerin başına neler geleceğini bilmenin verdiği hızla gece gündüz hiç durmadan yol aldım.

Ertesi gün öğleden sonra geç saatlerde, yaşaması çölde olduğu kadar zorlu olan topraklara geldim. Keskin taşlar sadık develerimin ayaklarını yaraladı. Canları acıdığı için giderek yavaşladılar. Tek bir insana, tek bir hayvana bile rastlamadım; insanların bu topraklardan neden kaçtığını çok iyi anlayabiliyordum.

Böyle bir yolculuğu yaptıktan sonra anlatabilecek çok az adam hayatta kalmıştır. Günlerce yavaş yavaş yürüdük. Yiyecek, içecek kalmadı. Güneş acımasızca yakıyordu. Dokuzuncu günün sonunda devenin üstünden aşağı kaydım; bir daha asla çıkamayacağımı, bu terkedilmiş ülkede öleceğimi sanıyordum.

Toprağa uzanıp uyudum, ertesi günün ilk ışıklarına kadar uyanmadım.

Uyandığımda oturup çevreme bakındım. Havada serinlik vardı. Develerim biraz ötede yere çökmüşlerdi. Çevremde görünen kayalı, kumlu, dikenli çalılarla örtülü geniş bir araziydi; insanlar için de, develer için de yiyecek, içecek hiçbir şey yoktu.

Bu huzurlu sessizlik içinde mi ölecektim? Kafam daha önce hiç olmadığı kadar duruydu. Sanki bedenimin artık hiçbir önemi kalmamıştı. Kan içindeki çatlak dudaklarım, kuru, şişmiş dilim, boş midem, hepsi bir gün öncesinin korkunç ızdırabını kaybetmişti.

Önümdeki ürkütücü uzaklığa baktım; aklıma gene aynı soru geldi. 'Bende bir kölenin ruhu mu var yoksa özgür bir insanın mı?' Birden, köle ruhu taşıyorsam pes edeceğimin, sırt üstü uzanıp çölde ölümü bekleyeceğimin açıkça farkına vardım; kaçak bir köle için uygun bir sondu.

Ya özgür bir insanın ruhunu taşıyorsam o zaman ne olacaktı? Babil'e dönmek için tüm gücümü kullanacak, bana güvenen insanlara borçlarımı ödeyecek, beni gerçekten seven karımı mutlu edecek, aileme huzur ve sevinç verecektim.

"Senin düşmanların borçların. Seni Babil'den kaçırdılar," demişti Sira. Evet öyleydi. Neden ayaklarımın üstünde bir erkek gibi durmamıştım? Karımın, babasının evine dönmesine nasıl izin vermiştim?

Sonra garip bir şey oldu. Renkli bir taşın arkasından bakıyormuşum da onu kaldırmışlar gibi dünya bambaşka bir renkte göründü gözüme. Sonunda yaşamın gerçek değerlerini görmüştüm.

Çölde ölmek mi! Hayır! Yapmam gereken şeyleri yeni bir gözle gördüm. Önce Babil'e gidecek, borcum olan herkesle yüzleşecektim. Onlara, yıllarca orda burda dolaştıktan, pek çok şanssızlıktan sonra tanrılar izin verirse en kısa zamanda borçlarımı ödeyeceğimi söyleyecektim. Sonra karım için bir yuva yapacak, ailemin gurur duyacağı bir yurttaş olacaktım.

Borçlarım düşmanlarımdı, ama borçlu olduğum bana güvenen, inanan insanlar dostlarımdı.

Güçlükle ayağa kalktım. Açlığın ne önemi vardı? Susuzluğun ne önemi?.. Onlar Babil'e giden yolda karşıma çıkan engellerdi. İçimde düşmanlarını yenmeye giden, dostlarını kazanacak özgür bir insanın ruhu kıpırdıyordu. Bu büyük çözümlemeyle heyecanlandım.

Kısık sesimdeki yeni tınıyla develerimin gözleri parladı. Büyük çaba harcayarak, birkaç denemeden sonra ayağa kalktılar. Acınası bir dirençle kuzeye doğru ilerlemeye başladılar; içimde bir ses Babil'in o yönde olduğunu söylüyordu.

Su bulduk. Otların, meyvelerin olduğu daha bereketli topraklardan geçtik. Babil'e giden yolu bulduk, çünkü özgür bir insanın ruhu yaşama, çözülmesi gereken bir çok sorun olarak bakar ve onları çözer; oysa bir kölenin ruhu sızlanır, 'Bir köleyim, ne yapabilirim ki!' der durur.

"Ya sen Tarkad? Boş miden beynini açtı mı? Özsaygıya giden yola çıkmaya hazır mısın? Dünyayı gerçek renkleriyle görebiliyor musun? Her ne kadar borcun varsa ödeyip yeniden Babil'in saygın insanlarından biri olma isteği kapladı mı içini?"

Gencin gözleri nemlendi. İstekle dizleri üstünde doğruldu. "Gözümü açtın; şimdiden içimde özgür bir insanın ruhunun kıpırdandığını hissediyorum," dedi.

"Peki döndükten sonra ne yaptın?" diye sordu, dinleyenlerden biri.

"Kararlılığın olduğu yerde çıkış yolu bulunur," diye karşılık verdi Dabasir. "Artık kararlıydım ve bir çıkış bulmak için işe koyuldum. Önce borçlu olduğum herkesi ziyaret ettim, borcumu ödeyecek parayı kazanıncaya kadar hoşgörülü olmaları için yalvardım. Çoğu bundan memnun oldu. Birkaçı hakaret etti, ama ötekiler yardım önerdiler. Bana en çok ihtiyacım olan yardımı veren kuşkusuz tefeci Mathon'du. Suriye'de deveci olduğumu öğrenince beni deve taciri Nebatur'a gönderdi; Kralımız yeni bir sefer için deve

sürüleri almak üzere onu görevlendirmişti. Onun yanında develerle ilgili bilgim işe yaradı. Yavaş yavaş borcum olan her bakır parayı, her gümüş parayı ödemeye başladım. Sonunda başımı yerden kaldırabildim ve insanlar arasında onurlu bir insan olduğumu hissettim."

Dabasir yeniden yemeğine döndü. "Kauskor, seni sümüklü böcek," diye mutfaktan işitilmesi için yüksek sesle bağırdı, "bu yemek soğuk. Bana fırından yeni çıkmış et getir. Eski dostumun oğlu Tarkad için de büyük bir porsiyon getir; o da aç benimle birlikte yiyecek."

Eski Babil'in deve taciri Dabasir'in öyküsü böyle sona erdi. Büyük bir gerçeği, kendinden çok önceki zamanlardaki bilge insanların bildiği ve kullandığı bir gerçeği anlayınca kendi ruhunu bulmuştu.

Bu gerçek bütün çağlarda insanoğlunun güçlükleri yenmesini, başarıya ulaşmasını sağladı; bundan sonra da sihirli gücünü anlayan akıllı insanlar için sağlamaya devam edecek.

KARARLILIK VARSA
BİR YOL BULUNUR.

BABİL'DEN KİL TABLETLER

St. Swithin Koleji
Nottingham Üniversitesi
Newark-on-Trent
Nottingham

21 Ekim 1934

Profesör Franklin Caldwell,
İngiliz Bilimsel Keşif Heyeti,
Hillah, Mezopotamya

Sevgili Profesör,

Babil'in yıkıntılarındaki son kazılarınızdan çıkartılan beş kil tablet mektubunuzla aynı gemiyle geldi. Sonsuz etkilendim ve üstündeki

yazıları çevirirken çok zevkli saatler geçirdim. Sizi hemen yanıtlamam gerekirdi, ama ekte gönderdiğim çeviriler bitinceye kadar beklemeye karar verdim.

Koruyucuları dikkatle kullanmanız ve harika paketlemeniz sayesinde tabletler hiçbir hasar görmeden geldi.

Tabletlerdeki öykülerin neyle ilgili olduğunu okuduğunuz zaman siz de ben ve laboratuvardaki öteki arkadaşlarım gibi şaşıracaksınız. İnsan bulanık ve uzak geçmişin, aşktan ya da serüvenlerden söz edeceğini sanır. "Arap Geceleri" türünden bir şey, bilirsiniz. Oysa Dabasir adında birisinin kişisel borçlarını ödemesiyle ilgili sorunlarından söz ediyor; insan, bu yaşlı dünyada beş bin yıldır koşulların pek de o kadar değişmediğini fark ediyor.

Garip, ama bu eski yazılar, öğrencilerin deyişiyle beni "uçurdu". Bir kolej profesörü olarak pek çok konuda bilgi sahibi, düşünen bir insan olmam gerekir. Ama, Babil'in tozlu harabeleri arasından çıkıp gelen bu yaşlı adam, bana borçlarımı ödemem için bugüne kadar hiç işitmediğim bir yöntem sundu; aynı zamanda cüzdanımın altınla dolacağı bir yol gösterdi.

Eski Babil'de olduğu gibi bugün de o çarelere başvurulursa işe yarar mı diye düşünmek çok hoş ve ilginç. Mrs. Shrewsbury'yle ben kendi sorunlarımızı çözmek için onun planını denemeye karar verdik.

Değerli işlerinizde bol şans diler, size

ardımcı olabileceğim başka bir fırsatın daha oğmasını umarım.

Saygılarımla,
Alfred H. Shrewsbury,
Arkeoloji Bölümü

I Numaralı Tablet

Şimdi, dolunay gökyüzünde parlarken, doğum yerim Babil'de her anlamda saygıya değer bir insan olmak için bütün borçlarımı ödemek kararlılığıyla Suriye'de kölelikten yeni dönen ben, Dabasir, büyük isteklerimi yerine getirmekte bana yardım ve önderlik edecek kalıcı bir kayıt olmak üzere bütün yapacaklarımı bu kil tablete kazıyorum.

İyi dostum altın tefecisi Mathon'un önerisi üstüne, onun söylediği gibi, her onurlu insanı borçtan kurtararak özsaygıya götürecek bir planı, kesinlikle uygulamaya kararlıyım.

Bu plan benim umudum ve arzum olan üç amacı da içerecek.

Birincisi, gelecekteki zenginliğimi sağlayacak.

Bunun için gelirimin onda birini bir kenara ayırarak kendim için saklayacağım. Mathon'un bilgece söylediği gibi:

"Harcamak zorunda olmadığı altım ve gümüşü kesesinde saklayan insan ailesine iyilik yapar ve kralına sadıktır."

"Kesesinde birkaç bakır parası olan insan ailesine ve kralına karşı ilgisizdir."

"Ama kesesinde hiçbir şey bulunmayan insan ailesine karşı düşüncesiz, kralına karşı sadakatsizdir, kendi yüreği için acıdır."

"Bir şeyler elde etmek isteyen insanın, yüreğinin ailesi için sevgiyle, kralı için sadakatla dolu olması için kesesinde şıngırdayacak paralar olmalı."

İkincisi, babasının evinden sadakatla bana dönen sevgili karıma bakmamı, onu giydirmemi sağlayacak. Çünkü Mathon'un söylediğine göre insanın karısına iyi bakması yüreğinin özsaygıyla dolmasını, amaçlarına ulaşmakta daha güçlü ve daha kararlı olmasını sağlar.

Onun için kazandıklarımın onda yedisi; bir ev sağlamak, giyecek elbise, yiyecek ve az bir miktar da, yaşamlarımızın zevkten, eğlenceden uzak kalmaması için harcanacak. Ayrıca bütün bu değerli amaçlara paranın onda yedisinden daha fazla ayırmamakta çok dikkatli olmak gerektiği konusunda da Mathon beni uyardı. Planın başarısı burada yatıyor; bu kadarıyla yaşamayı sürdürmeli, bu kadarını kullanmalı ve bunun ötesindeki paraya gerek doğuracak hiçbir şey satın alınmamalı.

II. Numaralı Tablet

Üçüncüsü, kazançlarımla borçlarımı ödememi de sağlayacak. Onun için ayın dolunay olduğu gece gelirimin onda ikisini bana güvenerek borç veren, borçlu olduğum kişilere eşit bir biçimde bölüştürerek vereceğim. Böylece zaman içinde tüm borçlarım ödenmiş olacak.

Aşağıya borçlu olduğum herkesin adını ve dürüstçe miktarlarını yazıyorum.

Fahru, dokumacı, 2 gümüş, 6 bakır.
Sinjar, sedir imalatçısı, 1 gümüş.
Ahmar, arkadaşım, 3 gümüş, 1 bakır.
Zankar, arkadaşım, 4 gümüş, 7 bakır,
Askamir, arkadaşım, 1 gümüş, 3 bakır.
Harinsir, mücevherci, 6 gümüş, 2 bakır.
Diarbeker, babamın arkadaşı, 4 gümüş, 1 bakır.
Alkahad, ev sahibi, 14 gümüş.
Mathon, altın tefecisi, 9 gümüş,
Birejik, babamın arkadaşı, 1 gümüş, yedi bakır.
(Bundan sonrası parçalandığı için okunmuyor.)

III Numaralı Tablet

Bana borç verenlere toplam borcum yüz on dokuz gümüş, yüz kırk bir bakır para. Bu kadar borçlu olduğum ve ödemenin yolunu bulamadığım için karımın babasının evine dönmesine izin vererek doğduğum topraklardan ayrılıp kolay para kazanacağım başka yerlere gittim, ama felaketlerle karşılaştım, sonunda köleliğin aşağılayıcılığına kadar düştüm.

Mathon bana kazancımdan ayırdığım paralarla borcumu azar azar ödemeyi öğrettiği için, aşırı para harcamamın sonuçlarından kaçarak kurtulmaya çalışmamın ne büyük bir çılgınlık olduğunu biliyorum artık.

Bunun üzerine bütün alacaklılarımın kapısına giderek çalışıp kazanmaktan başka borcumu ödeyecek bir yol olmadığı için kazancımın üçte ikisini ayırarak onlara eşit şekilde ve dürüstçe paylaştıracağımı söyledim. Bundan daha fazlasını yapamam. Sabırlı olurlarsa zaman içinde tüm borçlarım ödenmiş olur.

En iyi dostum olduğunu sandığım Ahmar, bana hakaret etti; yanından aşağılanmış olarak ayrıldım. Çiftçi Birejik, çok ihtiyacı olduğunu söyleyerek ilk önce kendisine ödemem için yalvardı. Ev sahibi Alkahad, elbette kabul etmedi, parasının tamamını hemen ödemezsem başıma bela olacağını söyledi.

Geri kalanların hepsi önerimi seve seve kabul ettiler. Onun için eskisinden daha kararlıyım; borç ödemek borçtan kaçmaktan daha kolay. Borçlu olduğum kişilerin bir ikisinin isteklerini karşılayamasam da hepsiyle aynı biçimde ilgileneceğim.

IV Numaralı Tablet

Ay gene dolunay. Rahat bir kafayla çok çalıştım. Borçlarımı ödeme kararımda karım çok destek oluyor. Akıllı

kararlılığımızdan ötürü, geçen ay Nebatur için bacakları sağlam, nefesi güçlü develer satın alarak on dokuz gümüş kazandım.

Bu parayı plana göre bölüştürdüm. Onda birini kendim için bir kenara ayırdım, onda yedisini yaşamımız için harcamak üzere karıma verdim. Onda ikisini elimden geldiğince eşit olarak alacaklılarım arasında paylaştırdım.

Almahar'ı görmedim, ama parayı karısına bıraktım. Birejik öyle sevindi ki neredeyse elimi öpecekti. Yalnızca yaşlı Alkahad homurdandı; bana daha çabuk ödememi söyledi. Karnım tok, başım rahat olursa daha çabuk ödeyebileceğimi söyledim. Geri kalan herkes bana teşekkür ederek çabalarımdan ötürü kutladı.

Böylece ilk ayın sonunda borçlarım hemen hemen dört gümüş azaldı, hiç kimsenin hak iddia edemeyeceği iki gümüş kesemde birikti. Yüreğim uzun zamandır hiç olmadığı kadar rahat.

Gökte ay gene dolunay. Çok çalıştım ama pek başarılı olamadım. Çok az sayıda deve satın alabildim. Yalnızca on bir gümüş para kazandım. Gene de karımla birlikte planın dışına çıkmadık, üstümüze başımıza bir şey almadık, yalnızca tahılla beslendik. Paranın onda yedisiyle yaşamımızı sürdürürken gene kendimiz için on bir gümüşün onda birini ayırdım. Az olmasına karşın Ahmar'ın verdiğim parayı beni överek almasına şaşırdım. Birejik de öyle. Alkahad öfkelendi, ama istemiyorsa geri verebileceğini söyleyince yatıştı. Ötekiler önceki gibi memnundular.

Ay gene dolunay ve ben çok sevinçliyim; iyi bir deve sürüsüyle karşılaştım ve kaliteli develer aldım. Böylece kazancım kırk iki gümüş para oldu. Bu ay karıma ve kendime çok ihtiyacımız olan sandaletleri ve giysileri aldım. Ayrıca etli ve tavuklu iyi yemekler yedik.

Alacaklılarımıza sekiz gümüşten fazla borç ödedik. Alkahad bile ses çıkartmadı.

Bu harika bir plan, hem borçlarımızı ödetiyor hem de kendi paramızı biriktiriyoruz.

Bu tablete son yazı yazışımdan bu yana üç dolunay geçti. Her ay gelirimin onda birini kendime ayırdım. Her ay onda ikisini borçlu olduğum insanlara ödedik.

Şimdi kesemde bana ait yirmi bir gümüş para var. Başım omuzlarımın üstünde dik duruyor, arkadaşlarımın arasında gururla yürüyorum.

Karım evi çok iyi yönetiyor, elbiseleri çoğaldı. Birlikte yaşamaktan mutluyuz.

Bu planın değerine paha biçilmez. Eski bir köleden saygın bir adam yaratmadı mı?

V Numaralı Tablet

Ay yine dolunay ve ben tablete uzun zamandır yazmadığımı anımsadım. Gerçekten on iki ay geldi geçti. Ama bu gün tablete kayıt düşmeyi ertelemeyeceğim, çünkü bugün son kalan borçlarımı da ödedim. Bugün karımla ben kararlılığımızla sağladığımız başarımızı büyük bir ziyafetle kutlayacağız.

Borçlu olduğum kişilere bu son gidişimde hiç unutmayacağım şeyler oldu. Ahmar kaba davranışlarını bağışlamam için yalvardı, ben de ona arkadaş edinmeyi en çok isteyen kişilerden biri olduğumu söyledim.

Yaşlı Alkahad çok da kötü biri değilmiş; bana "Sen biçim verilmesi, kalıba sokulması gereken yumuşak bir parça kildin eskiden," dedi, "Sana bir el dokundu, şimdi güvenilir bir bronz parçası oldun. Eğer gümüşe ya da altına ihtiyacın olursa bana gelebilirsin."

Beni yücelten yalnızca o olmadı. Pek çok kişi hakkımda iyi şeyler söyledi. Karım yüzüme, gözlerinde, bir erkeğin kendisine güvenmesini sağlayan bir ışıkla baktı.

Evet, bu plan beni başarıya götürdü. Onun sayesinde borçlarımı ödedim, kesemde paralar şıngırdadı. İlerlemek

isteyen herkese öneririm. Eski bir kölenin borçlarını ödeyip para biriktirmesini sağladıysa, herhangi bir insanın özgürlüğü bulmasına yaramaz mı? Ama benim işim daha bitmedi, plana uymayı sürdürürsem zengin insanlardan biri olacağıma inanıyorum.

St. Swithin Koleji
Nottingham Üniversitesi
Newark-on-Trent
Nottingham

7 Kasım 1936

Profesör Franklin Caldwell,
İngiliz Bilimsel Keşif Heyeti
Hillah, Mezopotamya

Sevgili Profesör,

Babil'deki gelecek kazılarınızda eskiden orada yaşayan Dabasir adında yaşlı bir deve tacirinin ruhuna rastlarsanız, lütfen bana bir iyilik yapın. Yüzyıllar önce kil tabletlere yazdığı şeylerin, bugün İngiltere'de yaşayan iki kolej profesörünün ona müteşekkür olmalarına yol açtığını söyleyin.

Bir yıl kadar önce size yazdıklarımı belki anımsarsınız, Mrs Shrewsbury'le birlikte borçlarımızdan kurtulmak, biraz da şıngırdayacak altına sahip olmak için onun planını uygulamaya

karar vermiştik. Ne kadar büyük bir sıkıntı içinde olduğumuzu arkadaşlarımızdan saklamaya çalışmış olmamıza rağmen, bunu tahmin etmiş olmalısınız.

Uzun zamandır ödeyemediğimiz borçlar yüzünden korkunç derecede kendimizi aşağılanmış hissediyor, borçlu olduğumuz iş adamlarının kolejden ayrılmamıza yol açacak bir skandal çıkarmalarından korkuyorduk. Ödüyor ödüyor - ayırabildiğimiz her bir kuruşla - ama gene de işleri yoluna koyamıyorduk. Üstelik her alışverişimizi yüksek maliyetine rağmen borçlanarak yapıyorduk.

Durumumuz korkunç bir kısır döngü haline gelmişti, daha iyi olacağına giderek kötüleşiyordu. Çabalarımız umutsuzdu. Ev sahibine borcumuz olduğu için daha ucuz odalara geçemiyorduk. Durumumuzu düzeltmek için yapılabilecek bir şey yok gibi görünüyordu.

Sonra şu sizin Babil'li yaşlı deve taciri, tam da bizim ihtiyacımız olan bir planla çıktı karşımıza. Onun sistemini uygulamamız için bizi pek güzel harekete geçirdi. Tüm borçlarımızın listesini yaparak bizden alacağı olan herkese gösterdik.

Hepsine, işlerin bu gidişiyle borçlarımı asla ödeyemeyeceğimi açıkladım. Rakamları görünce onlar da bunu anlıyorlardı. Borçlarımın tümünü kapatabilmek için tek yolun her ay gelirimin yüzde yirmisini sabit bir oranla paylaştırarak ödemek olduğunu, böylece iki yıldan biraz uzun bir zaman içinde hepsinin borcunu ödemiş olacağımı

söyledim. Bu zaman içinde peşin parayla alışveriş yapacak, böylece daha kârlı olmalarını sağlayacaktık.

Alacaklılarım gerçekten çok iyi davrandılar. Akıllı, yaşlı bir adam olan manavımızın söylediği şey ötekilere de mantıklı geldi. "Eğer yeni satın aldığın şeylerin tüm parasını öder, onun üstüne bir miktar da borçların için para verirsen, bu daha iyi olur, çünkü üç yıldır bizdeki hesabını hiç aşağı çekmedin."

Sonunda, ileride bizi tedirgin etmemeleri için, gelirimin yüzde yirmisini düzenli olarak ödemem koşuluyla bu anlaşmayı onların da kabul ettiklerini gösteren bir sözleşmeyi hepsi imzaladılar. Ardından kalan yüzde yetmişle nasıl yaşayacağımızı hesaplamaya başladık. Yüzde onluk kısmını şıngırdaması için saklamaya kararlıydık. Gümüş ya da altının düşüncesi bile bize çok çekici geliyordu.

Gerekli değişikliği yapmak bir serüvene atılmak gibiydi. Ne yapıp edip kalan yüzde yetmişle rahatça yaşamayı becerdik. İşe kirayla başladık ve iyi bir indirim sağladık. Daha sonra çay gibi ürünlerin sevdiğimiz markalarını bir yana bıraktık; çok daha ucuza gene kaliteli ürün alınabileceğini şaşırarak gördük.

Bir mektupta yazılamayacak kadar uzun bir öykü, ama, neyse, çok da güç olmadı. Becerdik, hem de bunu neşeyle yaptık. İşlerimizi böyle yoluna koymanın, geçmiş borçlarla ilgili olarak suçlanmamanın verdiği rahatlığı anlatamam.

Ama size kendimiz için bir kenara ayırdığımız yüzde ondan söz etmeden geçemeyeceğim. Evet, bir süre cebimizde şıngırdattık. Yoo, o kadar çabuk gülmeyin. Bu işin spor yanı. Asıl eğlence harcamak istemediğiniz bu parayı çoğaltmak. Böyle bir artık değeri yükseltmek harcamaktan çok daha eğlenceli.

Yüreklerimizin mutluluğunu sağladıktan sonra, daha kazançlı bir yol bulduk. Her ay üstüne yüzde on daha ekleyebileceğimiz bir yatırıma girdik. Yeniden bir düzene girmenin en tatmin edici yanı bu oldu. Aylığımdan ilk ayırdığımız para buydu.

Yatırımımızın düzenli bir biçimde arttığını görmek doyurucu bir güvenlik duygusu veriyordu. Öğretmenlik günlerimiz bittiğinde para için hiç endişelenmeden yaşamamızı sağlayacak bir gelir getirecekti.

Bütün bunlar benim eski bildik maaş çekimle yapılacak. İnanması güç, ama kesinlikle doğru. Bütün borçlarımız yavaş yavaş ödeniyor ve yatırımımız büyüyor. Hatta geçimimizi eskisinden daha iyi sağlıyoruz. Bir plan yapmakla rastgele harcamanın getirdiği sonuçlar arasında meğer ne büyük bir fark varmış.

Gelecek yılın sonunda, borçlarımızın tümü ödenince, yatırımımızı artırabilecek ve yolculuk yapmak için bir miktar ayırabileceğiz. Bundan sonra gelirimizin yüzde yetmişinden fazlasını harcamamaya kesin kararlıyız.

Şimdi neden, yaptığı planla yaşamımızı

"yeryüzünde cehennem" olmaktan kurtaran, şu yaşlı adama özel teşekkürlerimi göndermek istediğimi anlamışsınızdır.

Biliyordu. Yazdıklarının hepsini yaşamıştı. Kendi acı deneyimlerinden başkalarının da yararlanmasını istedi. O yüzden kil tablete yazmak için saatler harcadı.

Kendisi gibi çekenlere, gerçek bir mesajı vardı, o kadar önemli bir mesajdı ki; beş bin yıl sonra Babil'in kalıntılarından çıktığında hâlâ gömüldüğü günlerdeki kadar canlı ve gerçekti.

Saygılarımla,
Alfred H. Shrewsbury,
Arkeoloji Bölümü

Babil'in En Şanslı Adamı

Sharru Rada, Babil'in tacirler prensi, atına binmiş, kervanının önünde gururla ilerliyordu. Güzel kumaşları sever, gösterişli, kendisine yakışan giysiler giyerdi. İyi cins hayvanlardan hoşlanır, güçlü Arap atına çok güzel binerdi. Ona bakan bir insan epey ilerlemiş bir yaşta olduğunu kolay kolay anlayamazdı. Kimse onun içten içe dertli olduğunu da bilemezdi elbette.

Şam'dan gelen yol çok uzun ve çölün getirdiği güçlüklerle doluydu. Bunlara aldırdığı yoktu onun. Korkunç Arap kabileleri zengin kervanları soymaya bayılırlardı. Onlardan da korkmuyordu; atlı askerlerinin güvenilir koruması altındaydı.

Yanındaki, Şam'dan getirdiği gençti onun canını sıkan. Hiçbir zaman ödeyemeyeceği bir teşekkür borçlu olduğunu düşündüğü eski ortağı Arad Gula'nın torunu olan gencin adı Hadan Gula'ydı. Torun için bir şeyler yapmak istiyordu, ama bu konu üstünde düşündükçe gözüne çok daha güç görünüyordu; bunun nedeni oğlanın kendisiydi.

Delikanlının yüzüklerine, küpelerine bakarak kendi kendine, "Mücevherlerin erkekler için olduğunu sanıyor ama, dedesi gibi güçlü bir yüzü var. Ama dedesi böyle renkli, cafcaflı şeyler giymezdi. Gene de, babasının kendilerine kalan mirası çarçur etmesinden sonra bir başlangıç yapacağını umarak benimle gelmesi için çabaladım."

Hadan Gula, düşüncelerinin arasına girerek, "Neden bu kadar çok çalışıyorsun, kervanın uzun yolculuklarında her zaman onlarla gidip geliyorsun? Yaşamın tadını çıkarmak için hiç zaman ayırmaz mısın kendine?" diye sordu.

Sharru Nada gülümsedi. "Yaşamın tadını çıkartmak mı? Sen Sharru Nada olsaydın yaşamın tadını çıkartmak için ne yapardın?"

"Seninki kadar büyük bir servetim olsaydı bir prens gibi yaşardım. Kızgın çölü geçmeye asla kalkmazdım. Paralar keseme girdiği gibi harcardım. Giysilerin en gösterişlisini giyer, mücevherlerin en pahalısını takardım. Yaşamaya değer bir yaşam, benim için ancak böyle olurdu." İkisi birden güldüler.

"Deden hiçbir zaman takı kullanmazdı," dedi Sharru Nada düşünmeden. Sonra şaka yaparcasına, "Çalışmaya hiç zaman ayırmaz mıydın?" diye sordu.

"Çalışmak köleler içindir," diya yanıtladı Hadan Gula.

Sharru Nada karşılık vermemek için dudaklarını ısırdı, yol onları bir yamaca getirinceye kadar konuşmadan atını sürdü. Orada atının dizginlerini çekerek durdurduktan sonra uzaktaki yeşil vadiyi göstererek, "Vadiyi görüyor musun? Biraz daha uzağa bakarsan Babil'in duvarlarını hayal meyal seçebilirsin. Kule, Bel Tapınağı'dır. Gözlerin keskinse en tepesinde yanan ebedi ateşten çıkan dumanı da görebilirsin," dedi.

"Demek Babil orası. Her zaman dünyanın en zengin kenti Babil'i görmek istemişimdir," diye konuştu Hadan Gula. "Babil, büyükbabamın servetini kazanmaya başladığı yer. Keşke yaşasaydı. Bu kadar sıkıntı içinde olmazdık."

"Ruhunun kendisine ayrılan zamanın ötesinde bu dünyada dolaşmasını neden istiyorsun? Onun başarılı işini babanla sen pekala yürütebilirsiniz."

"Ne yazık ki ikimizde de o beceri yok. Babam da ben de altın paraları kendimize nasıl çekeceğimizi bilmiyoruz."

Sharru Nada yanıt vermedi, atının dizginlerini çekerek aşağı vadiye doğru düşünceli düşünceli yola koyuldu. Kervan kırmızı bir toz bulutu içinde arkalarından geliyordu. Bir süre sonra Kral Yolu'na vardılar, su kanallarıyla çevrili çiftliklerin arasından güneye doğru ilerlediler.

Tarlasını çapalayan yaşlı üç adam Sharru Nada'nın dikkatini çekti. Oldukça tanıdık geliyorlardı. Ne gülünç! İnsan kırk yıl bir tarlanın önünden geçerse orada gördüğü insanlar aynı olamaz. Ama içinden bir ses onların aynı adamlar olduğunu söylüyordu. Belli belirsiz dikkatini çeken biri, sabanı tutuyordu. Öteki ikisi, öküzün yanında yavaş adımlarla güçlükle yürüyor, zaman zaman öküzün sabanı çekmeyi sürdürmesi için içi boş sopalarla vuruyorlardı.

Kırk yıl önce o adamlara imrenirdi! Seve seve yer değiştirebilirdi onlarla! Oysa şimdi çok farklıydı. Kendisini izleyen kervana gururla baktı, iyi seçilmiş develer ve eşekler Şam'dan aldığı değerli mallarla yüklüydü. Bunlar sahip olduklarının yalnızca bir kısmıydı.

Tarlayı süren adamları göstererek, "Kırk yıl sonra hâlâ aynı yerde tarla sürüyorlar," dedi.

"Öyle görünüyor, ama neden aynı adamlar olduklarını düşünüyorsun?"

"Onları orada gördüm," diye yanıtladı Sharru Nada.

Anılar kafasının içinden hızla geçiyordu. Neden geçmişi bir yana bırakıp şimdiki zamanda yaşayamıyordu? Sonra gözünün önünde bir fotoğraf gibi Arad Gula'nın gülen yüzü canlandı. Kendisiyle yanındaki alaycı genç arasındaki engel yok oldu.

Ama onun gibi savruk düşünceleri, mücevherli elleri olan başına buyruk bir gence nasıl yardım edebilirdi? Çalışmak isteyenlere verecek çok işi vardı, ama kendilerini çalışmayacak kadar tepede görenlere verecek işi yoktu. Ama Arad Gula'ya borçluydu, gerçekten onun için bir şey

yapmak istiyordu. O ve Arad Gula işleri böyle yürütmezlerdi. O tür insanlardan değillerdi.

Kafasında bir fikir parladı. Yapmamasını söyleyen karşı düşünceler de vardı. Kendi ailesini, kendi durumunu düşünmeliydi. Zalimce olacaktı; can acıtacaktı. Çabuk karar veren biri olduğu için karşı düşünceleri bir kenara itip harekete geçmeye karar verdi.

"Değerli büyükbabanla benim nasıl olup da böylesine kârlı bir işte ortak olduğumuzu dinlemek ilgini çeker mi?" diye sordu.

"Altınları nasıl kazandığınızı söylesen yetmez mi?"

Sharru Nada yanıtı duymazdan gelip, konuşmayı sürdürdü. "Şu tarla süren adamlarla başlayalım. Senden daha büyük değildim. Aralarında benim de olduğum bir sıra insan tarlaya doğru yaklaşırken, iyi kalpli çiftçi Megiddo, şunların tarla sürüşlerine bak, dedi. Megiddo bana zincirliydi. 'Tembeller,' diye çıkıştı, 'sabanı tutan adam daha derin kazmak için hiçbir çaba harcamıyor, ne de vurucular öküzün sabanın izinde yürümesini sağlıyorlar. Böyle berbat bir tarla sürüşle iyi ekin almayı nasıl beklerler?'"

"Megiddo sana mı zincirliydi, dedin?" diye şaşırarak sordu Hadan Gula.

"Evet, aramızda, boyunlarımızdaki bronz kelepçelere bağlı uzun bir zincir vardı. Onun yanındaysa koyun hırsızı Zabado yürüyordu. Onu Harun olarak tanıyordum. En sondaki adamın adı Korsan'dı; bize adını söylememişti. Denizci olduğunu düşünüyorduk, çünkü göğsünde denizcilerin yaptırdığı türden yılan döğmeleri vardı. Sıra, dörder dörder yürüyen insanlardan oluşuyordu."

"Bir köle gibi zincirlenmiş miydin?" diye inanmaz bir ifadeyle sordu Hadan Gula.

"Büyükbaban sana benim bir zamanlar köle olduğumu söylememiş miydi?

"Senden sık sık söz ederdi, ama böyle bir şey söylemedi."

"O en özel sırlarını söyleyebileceğin güvenilir bir insandı.

Sen de güvenebileceğim birisin, öyle değil mi?" Sharru Nada gencin gözlerinin içine baktı.

"Sessiz kalacağıma güvenebilirsin, ama şaşırdım. Nasıl oldu da köle oldun, anlatsana!"

Sharru Nada omuzlarını silkti. "Herkes hiç beklemediği bir anda kendini köle olarak bulabilir. Bir kumarhanedeydik; başıma ne geldiyse arpa birası yüzünden geldi. Erkek kardeşimin aptalca davranışının kurbanı oldum. Kavga çıktı, kardeşim arkadaşını öldürdü. Babam kardeşimi cezadan kurtarmak endişesiyle dul kalan kadına güvence olarak beni gösterdi. Ama kurtulmamı sağlayacak kadar gümüş para bulamayınca kadın sinirlenerek beni bir köle tacirine sattı."

"Ne utanç verici, ne haksızlık," dedi Hadan Gula. "Özgürlüğünü yeniden nasıl kazandın?"

"Oraya geleceğiz, ama daha değil. Şimdi öyküme devam edelim." Önlerinden geçerken tarla süren adamlar eski püsküş şapkalarını sallayıp öne doğru eğilerek, 'Babil'e hoş geldiniz, kralın konukları,' diye seslendiler. 'Kral sizi soğan çorbası ve çamurdan tuğlaların sunulacağı büyük bir ziyafetin hazırlandığı kent duvarlarında bekliyor.' Bu söz üstüne kahkahalarla güldüler.

"Korsan öfkeden deliye dönerek küfretti." 'Kral sizi kent duvarlarında bekliyor, ne demek?' diye sordum ona.

"Belin kopana kadar sırtında tuğla taşırsın duvarlara. Çalışmaktan belin kopmazsa onlar seni döve döve kopartırlar. Beni dövemeyecekler. Öldürürüm onları."

Sonra Megiddo konuştu. 'Efendilerin iyi niyetli, çalışkan köleleri ölümüne dövmeleri bana mantıklı gelmiyor. Efendiler iyi köleleri sever, onlara iyi davranırlar.'

'Çok çalışmayı kim ister ki!' dedi Zabado. 'Şu tarlayı sürenler akıllı adamlar. Canlarını çıkartmıyorlar. İşin kolayını bulmuşlar.'

'Kaytararak hiçbir yere varamazsın,' diye Megiddo karşı çıktı. 'Günde bir hektar tarlayı sürersen, iyi iş çıkartmışsın demektir ve efendiler bunu bilirler. Ama yarım hektar sürersen, işte o kaytarmaktır. Ben kaytarmam. Çalışmayı, iyi iş

çıkartmayı severim, çünkü en iyi dostum her zaman çalışmak oldu. Sahip olduğum şeyleri, ineklerimi, çiftliğimi, ekinimi bana veren çalışmaktır.'

"Öyle ya, peki nerede şimdi bütün bunlar?" diye homurdandı Zabado. 'Bence zeki olup çalışmadan yaşamayı becermek daha kârlı. Zabado'yu izleyin, eğer duvar işçiliği için satılırsak, sizin gibi çalışmayı sevenlerin tuğla taşımaktan belleri koparken; o su taşımak gibi kolay bir iş yapıyor olacak.' Sonra o aptal gülümsemesiyle gülümsedi.

"O gece dehşete kapıldım. Uyuyamıyordum. Herkes uyurken nöbetçi halatına doğru yaklaşıp o gecenin ilk nöbetini tutan Godoso'nun dikkatini çektim. Cebinden cüzdanını almakla yetinmeyip boğazını da kesmesi gerektiğini düşünen bir çeşit dolandırıcı, eşkıya Araplardan biriydi.

'Söyle bana Godoso,' dedim, 'Babil'e vardığımızda bizi duvarlara mı satacaklar?'

"'Neden bilmek istiyorsun?' diye kuşkuyla karşılık verdi."

'Anlamıyor musun?' diye yalvardım. 'Ben gencim. Yaşamak istiyorum. Duvarlarda ölümüne dövülmeyi ya da çalışmayı istemiyorum. İyi bir efendi bulma olasılığım var mı?'

Fısıltıyla karşılık verdi. 'Sana bir şey diyeyim. Sen Godoso'nun başını belaya sokmadın, iyi birisin. Çoğu zaman köle pazarına ilk biz gideriz. Dinle şimdi. Alıcılar geldiği zaman onlara iyi bir işçi olduğunu, iyi bir efendi için çok iyi çalışmak istediğini söyle. Seni satın almalan için özendir. O gün satılmazsan ertesi gün kendini tuğla taşırken bulursun. Ağır iştir.'

O yanımdan gittikten sonra, sıcak kumun üstüne uzanıp gökyüzündeki yıldızlara bakarak çalışmayı düşünmeye başladım. Megiddo, çalışmanın en iyi arkadaşı olduğunu söylemişti; acaba benim de en iyi dostum olabilir miydi. Bu beladan yakayı kurtarırsam elbette olurdu.

Magiddo uyanınca ona iyi haberleri verdim. Babil'e doğru yürürken tek umut ışığımız buydu. Öğleden sonra geç saatlerde duvarlara yaklaştık; siyah karıncalar gibi, dik yollardan tırmanan, inen insanları görebiliyorduk. Yaklaştıkça

binlerce insanın çalıştığını görmek bizi şaşırttı; kimi hendek kazıyor, kimi çamurla tuğlaları sıvıyordu. Ama sayısı en çok olanlar tuğla dolu sepetleri dik yollardan tırmanarak duvar örücülere taşıyanlardı.*

"Gözlemciler, geride kalanlara bağırıyor, sıranın dışına çıkanların sırtlarına kamçıyla vuruyorlardı. Zavallı bitap düşmüş köleler sendeliyor, ağır sepetlerinin altında yığılıp kalıyor, bir daha ayağa kalkamıyorlardı. Eğer kamçı onları ayağa kaldırmazsa yolun kenarına çekiliyor, orada acı içinde bırakılıyorlardı. Çok geçmeden aşağı, yol kenarındaki öteki cesetlerin yanına sürüklenerek götürülüyor, kutsal olmayan mezarlara gömülmeyi bekliyorlardı. Bu görüntüler tüylerimi diken diken etmişti. Köle pazarında başarılı olamazsan, babamın oğlunu bekleyen son buydu.

"Godoso doğru söylemişti. Babil'in kapılarından içeri alınıp köle hapishanesine götürüldük. Ertesi sabah erkenden pazardaki kafeslere doğru yürüdük. Bütün köleler korkuyla birbirlerine sokulmuş duruyor, başımızdaki nöbetçilerin satın alıcıların görüp inceleyebilmeleri için birbirlerinden ayrılsınlar diye kırbaçlayarak kımıldatmasıyla yer değiştiriyorlardı. Megiddo ve ben kendisiyle konuşmamıza izin veren herkesle istekle konuşuyorduk.

Kölecinin getirdiği, Kral'ın askerleri Korsan'ı zincirlediler ve karşı çıkmaya çalışınca acımasızca dövdüler. Onu alıp götürürlerken üzüntü duydum.

Megiddo çok geçmeden ayrılacağımızı hissetti. Çevrede alıcıların olmadığı bir an, çalışmanın gelecekte benim için ne kadar değerli olacağını beni etkilemek amacıyla içtenlikle anlattı: 'Bazıları çalışmaktan nefret eder. Çalışmayı

* Dipnot : Eski Babil'in ünlü yapıları, duvarları, tapınakları, asma bahçeleri, büyük kanalları esas olarak savaş esiri kölelerin emeğiyle inşa edilmiştir; bu da nasıl insanlık dışı bir muamele gördüklerini açıklıyor. Bu insan gücü aynı zamanda çeşitli suçlardan ya da parasal belalardan ötürü köle olarak satılan Babil ve çevresinde yaşayanları da kapsar. Borçlara, yasal kararlara ya da başka zorunluluklara karşı bir erkeğin kendisini, karısını ya da çocuklarını güvence olarak göstermeleri alışılmış bir gelenekti. Yükümlülük yerine getirilmezse güvence olarak gösterilen bu kişiler köle olarak satılırlardı.

kendilerine düşman bellerler. Oysa onunla arkadaş olmak daha iyidir; hoşlanmaya çalış. Güçlüğüne aldırma. Kendine güzel bir ev yapıyorsan kirişlerin ağır, badana için gereken suyu alacağın kuyunun uzak olmasının ne önemi var! Söz ver bana oğlum, kendine bir efendi bulursan onun için elinden geldiğince çok çalış. Yaptıklarını takdir etmezse aldırma. İyi yapılan işin, işi yapan kişiye de iyi geleceğini unutma. İyi yapılan iş, kişiyi daha iyi bir insan yapar.' İriyarı bir çiftçi yakınımıza gelip inceleyen gözlerle bize baktığı için sustu.

Megiddo ona çiftliğini, ektiği ürünleri sordu; çok geçmeden adamı kendisi için iyi bir işçi olacağına inandırdı. Köle taciriyle sıkı bir pazarlıktan sonra çiftçi eteğinin içinden dolu bir kese çıkarttı; Megiddo yeni efendisinin peşi sıra gözden kayboldu.

Sabah birkaç adam daha satıldı. Öğleden sonra Godoso kulağıma köle tacirinin bıktığını, orada bir gece daha kalmayacağını, sabah gün batarken geri kalan herkesi kralın alıcısına götüreceğini söyledi. Tam umutsuzluğa kapılmak üzereyken şişman, iyi huylu gibi görünen bir adam duvara çıkarak aramızda fırıncı olup olmadığını sordu.

Yanına yaklaştım. 'Sizin gibi iyi bir fırıncı daha aşağı nitelikleri olan başka bir fırıncıyı neden işe alsın ki? Benim gibi istekli birisine hünerlerinizi öğretmeniz daha kolay olmaz mıydı? Bana bakın, gencim, güçlüyüm ve çalışmayı severim. Fırsat verirseniz kesenizin gümüşle, altınla dolması için size çok yardımım olur.' dedim.

İstekliliğimden etkilenerek satıcıyla pazarlığa başladı. Satın aldığı günden beri benim farkımda bile olmayan satıcı yeteneklerimi, sağlığımı, huyumu suyumu öve öve bitiremiyordu. Kendimi kasaba satılan şişman bir öküz gibi hissettim. Sonunda sevinerek pazarlığın bittiğini gördüm. Babil'in en şanslı adamı olduğumu düşünerek yeni efendimin peşine takıldım.

Yeni evim hoşuma gitti. Efendim Nana-naid avluda

duran taş değirmende arpayı nasıl öğüteceğimi, fırını nasıl yakacağımı, bal kekleri için susamı un haline nasıl getireceğimi öğretti. Yatağım, tahıl deposu olarak kullandığı kulübedeydi. Eve bakan yaşlı köle Swasti karnımı doyuruyor, ağır işlerde ona yardım etmemden hoşlanıyordu.

Değerli olduğumu efendime kanıtlamak için aradığım fırsat karşıma çıkmıştı; özgürlüğümü yeniden kazanmanın bir yolunu bulmayı umuyordum.

Nana-naid'den ekmek hamurunun nasıl yoğrulduğunu, nasıl pişirildiğini öğretmesini istedim. İstekli olmam hoşuna gidiyordu, öğretti. Daha sonra, ekmek yapmayı iyice öğrenince bal keklerini nasıl yapıldığını öğretmesini istedim; çok geçmeden bütün fırıncılık işlerini ben yapıyordum. Efendim boş kalıp tembellik ettiği için memnundu, ama Swasti başını hoşnutsuzca sallıyor, 'Tembellik her insan için kötüdür,' diyordu.

Özgürlüğümü satın almak için para kazanmanın yollarını aramaya başlamalıydım artık. Ekmek pişirme işi öğleyin bitince, Nana-naid'in öğleden sonra para kazanabileceğim başka bir iş yapmamı ve kazancı benimle paylaşmasını onaylayacağını düşündüm. Sonra aklıma başka bir düşünce geldi; ballı keklerden daha çok pişirerek kentin sokaklarında dolaşan aç insanlara götüremez miydim?

Nana-naid'e planımı şöyle anlattım: 'Pişirme işi bittikten sonra öğleden sonralarımı sana para kazandırmak için kullanırsam senin de benim kazandıklarımı benimle paylaşman doğru olmaz mı? Böylece benim de her erkeğin isteği ve gereksinimi olan bazı şeyleri alabilecek param olur.'

"'Olabilir, olabilir,' dedi. Hele ballı kekimizi insanların ayağına götürme düşüncemi işitince çok hoşlandı. 'Şöyle yaparız,' diye önerdi. İkisini bir peniye satarız. Kazandığın paraların yarısını un, bal ve pişirmek için kullandığımız odun harcamalarını karşılaması için ben alırım. Kalanı aramızda bölüştürürüz."

Satıştan kazanacağım paranın dörtte birinin bana kalacak

olmasına çok sevindim. O gece geç saatlere kadar kekleri üstünde taşıyabileceğim bir tepsi yapmak için çalıştım. Nana-naid iyi görünmem için eski giysilerinden birini verdi; Swasti onu yamayıp yıkamama yardım etti.

Ertesi gün fazladan kekler pişirdim. Sokakta satış yapmak için bağırarak yürürken kekler tepside altın renkleriyle oldukça imrendirici duruyorlardı. Önce kimse ilgilenmiş görünmedi, cesaretim kırılmaya başladı. Sokaklarda yürümeyi sürdürdüm, öğleden sonra saatler ilerleyince insanlar acıkmaya başladılar; kekler satılmaya başladı, çok geçmeden tepsim boşalmıştı.

Başarı Nana-naid'i öyle sevindirmişti ki seve seve payımı bana verdi. Cebimde peniler olduğu için çok mutluydum. Megiddo haklıydı; efendiler iyi çalışan kölelerin hakkını veriyorlardı. Gece başanmdan ötürü çok heyecanlı olduğum için uyuyamadım; yılda kaç para biriktirebileceğimi, özgürlüğümü satın almak için yaç yıl gerekeceğini hesaplamaya çalışıyordum.

Her gün tepsimi alıp sokaklara çıktıkça düzenli müşterilerim olmaya başladı. Bunlardan birisi de senin büyükbaban Arad Gula'dan başkası değildi. Halıları eşeğine yükleyip yanına da siyah köleyi alarak kenti bir uçtan öteki uca dolaşarak ev kadınlarına satış yapan bir halı taciriydi. Kendisi için iki, kölesi için iki kek alırdı; keklerini yerlerken benimle konuşmaya çalışırdı.

Günün birinde bana her zaman anımsayacağım bir şey söyledi. 'Keklerini seviyorum evlat, ama en çok senin onları satma girişimini seviyorum. Bu girişimci ruhu, seni başarı yolunda çok ileriye götürür.'

Ama, Hadan Gula, bu yüreklendirici sözlerin büyük bir kentte tek başına, içinde bulunduğu aşağılanmadan kurtulmak için çırpınan köle bir çocuğa ne anlama geldiğini sen nasıl anlayabilirsin?

Aylar geçiyor, ben kesemi penilerle doldurmayı sürdürüyordum. Peniler kuşağımda içimi rahatlatan bir ağırlık yapıyordu. Megiddo'nun dediği gibi çalışmak en büyük dostum

olmuştu. Mutluydum, ama Swasti'nin bir endişesi vardı.

"Efendi'nin kumarhanelerde çok zaman geçirmesinden korkuyorum," diye söyleniyordu.

Günün birinde dostum Megiddo'ya sokakta rastlayınca çok sevindim. Sebzelerle yüklü üç eşeği pazara götürüyordu. 'İşlerim yolunda,' dedi, 'efendim çalışmamı çok beğendiği için beni işçibaşı yaptı. Pazarcılıkta bile bana güvendiğini görüyorsun. Ailemi de getirtecek. Büyük sıkıntılarımdan kurtulmama çalışmak yardım ediyor. Günün birinde özgürlüğümü satın alarak yeniden kendi çiftliğimin sahibi olacağım.'

Günler geçtikçe Nana-naid satıştan dönmemi daha büyük bir heyecanla bekler oldu. Yolumu gözlüyor, gelir gelmez parayı alıp sayıyor, hemen bölüştürüyordu. Başka pazarlar bularak satışımı artırmam için beni zorluyordu.

Sık sık kent kapısından çıkıyor, duvar ören işçilerin gözlemcilerine kek satmaya çalışıyordum. Bir gün, sepetlerine tuğla doldurmak için kuyruğa girmiş işçilerin arasında Zabado'yu görünce şaşırdım. Beli bükülmüş, iskeleti çıkmıştı; sırtı gözlemcilerin kırbaçlarının bıraktığı kamçı izleriyle, yaralarla doluydu. Onun için üzüldüm, yemesi için bir kek uzattım; aç bir hayvan gibi keki ağzına tıkıştırdı. Gözlerindeki aç bakışı görünce tepsinin hepsini almasın diye oradan kaçarak uzaklaştım.

Aram Gulan, 'neden bu kadar çok çalışıyorsun', diye sordu günün birinde. Anımsıyor musun, bugün senin sorduğun sorunun hemen hemen aynı. Ona Megaddo'nun çalışmakla ilgili düşüncelerini, çalışmanın nasıl en iyi dostum olmaya başladığını söyledim. Gururla penilerle dolu kesemi göstererek özgürlüğümü satın almak için biriktirdiğimi anlattım.

'Özgür olunca ne yapacaksın,' diye sordu.

'Tacir olmak istiyorum.' diye yanıtladım.

Bunun üstüne bana güven duyarak açıldı. Söylediği şey aklımın ucundan bile geçmezdi. 'Benim de köle olduğumu bilmiyorsun. Şimdi efendimle ortağım.'

Kes!' diye bağırdı Hadan Gula. 'Büyükbabamı aşağılayan yalanları dinlemeyeceğim. Köle değildi o.' Gözleri öfkeyle parlıyordu.

Sharru Nada sakinliğini bozmadı. "Talihsizliğinin üstünde yükseldiği, Şam'ın onurlu yurttaşlarından biri olduğu için ona saygı duyuyorum. Sen, onun torunu, acaba aynı çamurdan mı yoğruldun? Gerçeklerle yüzleşebilecek kadar erkek misin ya da yapay gözboyamaları içinde yaşamayı mı yeğlersin?"

Hadan Gula eyerin üstünde dikleşti. Duygusallaştığını belli eden bir sesle: "Büyükbabamı herkes severdi. Sayısız iyi işler yaptı. Kıtlık baş gösterdiğinde, altınlarıyla Mısır'dan tahıl alıp kervanıyla Şam'a taşımadı mı; kimse açlıktan ölmesin diye herkese dağıtmadı mı? Şimdi sen onun Babil'de aşağılık bir köle olduğunu söylüyorsun."

"Babil'de köle olarak kalsaydı aşağılanabilirdi belki, ama kendi çabalarıyla Şam'da büyük bir insan olunca Tanrılar şanssızlıklarını unuttular, onu saygıyla onurlandırdılar," diye karşılık verdi Sharru Nada.

"Bana köle olduğunu söyledikten sonra," diye konuşmayı sürdürdü, özgürlüğünü satın almayı ne kadar çok istediğini söyledi. Artık yeteri kadar parası vardı, ama ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Satışları eskisi gibi iyi değildi, efendisinin desteğini kaybetmekten korkuyordu.

Kararsızlığına karşı çıktım: 'Artık efendine bağlı kalma. Yeniden özgür bir adam olmanın duygusunu yaşa. Özgür bir insan gibi davran ve öyle başarılı ol! Ne yapmak istediğine karar ver; çalışmak oraya ulaşmakta sana yardım edecektir.' Korkaklığı yüzünden onu ayıplamama memnun olduğunu söyleyerek yanımdan ayrıldı.*

Bir gün gene kentin kapılarından dışarı çıktım. Büyük bir kalabalığın toplanmış olduğunu görünce şaşırdım. Ne olduğunu sorduğum bir adam, 'Duymadın mı? Kralın askerlerinden birini öldüren kaçak bir köle yakalanarak yargılanmış; bugün kamçılanarak öldürülecek. Kralın kendisi bile burada.'

Kırbaçlama direğinin çevresi öyle kalabalıktı ki elimde tepsiyle aralarına girmeye korktum. Bitmemiş duvara çıkarak insanların başları üstünden görmeye çalıştım. Altın arabası içindeki Nebuçadnezar'ın kendisini gördüğüm için şanslıydım. Hayatımda öyle ihtişam, altın işli kadife kumaştan öyle bir giysi hiç görmemiştim.

Zavallı kölenin çığlıklarını işitiyor, ama kırbaçlamayı göremiyordum. Yakışıklı kralımız gibi asil birinin nasıl olup da böyle bir acıyı seyredebildiğine aklım ermiyordu, ama yanındaki asillerle şakalaşıp gülüştüğünü görünce onun zalim bir insan olduğunu ve duvar işçisi kölelerin neden öyle insanlık dışı bir biçimde çalıştırıldığını anladım.

Köle ölünce cesedi ayağına bağlı bir iple herkesin görebilmesi için direğe baş aşağı asıldı. Kalabalık dağılmaya başlayınca direğin yanına gittim. Kıllı göğsündeki iki yılan dövmesini gördüm. Korsan'dı.

Arad Gula'yla bir sonraki karşılaşmamda bambaşka bir insan olmuştu. Beni coşkuyla selamladı: 'Bana bak! Bir zamanlar köle olarak tanıdığın adam artık özgür bir insan. Söylediklerin büyülü sözlerdi. Satışlarım ve gelirim şimdiden artmaya başladı. Karım sevinçten uçuyor. O özgür bir kadındı, efendimin yeğeniydi. Bir zamanlar köle olduğumu bilmeyen yabancı bir kente yerleşmemizi istiyor. Böylece babalarının talihsizliği çocuklarımın üstüne gölge yapmayacak. Çalışmak en iyi yardımcım oldu. Yeniden kendime güvenmemi sağladı, satıcılık yeteneklerimi geri getirdi.'

Beni yüreklendirişinin karşılığını küçücük bir şeyle bile olsa verebildiğim için sevinmiştim.

Bir akşam Swasti yanıma geldi, çok dertli görünüyordu: 'Efendinin başı belada. Onun adına korkuyorum. Birkaç ay

* Eski Babil'de köle gelenekleri, bize ne kadar tutarsız görünse de, sıkı yasalarla denetlenirdi. Örneğin bir köle mal sahibi olabilir, hatta efendisinin hak iddia etmediği başka köleler satın alabilirdi. Köle olmayan insanlarla özgürce evlenebilirlerdi. Özgür annelerin çocukları da özgür olurdu. Kent tacirlerinin çoğu köleydi; çoğunlukla kendi efendileriyle ortak olur ve kendi servetlerini yaparlardı.

önce kumar masasında çok para kaybeti. Çiftçiden aldığı tahıl ve bal için para ödeyemiyor. Tefeciye olan borcunu da ödeyemiyor. Çok kızgınlar, tehdit ediyorlar.'

'Efendinin düşüncesizliği yüzünden neden biz endişelenelim ki. Onun bakıcıları değiliz,' diye budalaca bir karşılık verdim.

'Aptal çocuk, hiçbir şey anlamıyorsun. Tefeciye borcuna karşılık güvence olarak seni gösterdi. Yasalara göre seni alıp istediğine satabilir. Ne yapacağını bilemiyorum. İyi bir efendi o. Neden? Neden böyle bir bela gelip onu buldu?'

Swasti korkularında haksız değildi. Ertesi sabah ekmek yaparken tefeci Sasi adında bir adamla çıktı geldi. Adam beni inceledikten sonra olabileceğimi söyledi.

Tefeci efendimin dönmesini beklemeden beni aldığını söylemesini Swasti'den istedi. Üstümdeki tek giysi ve kuşağımda şıngırdayan penilerle daha bitmemiş ekmeklerin başından alınıp götürüldüm.

Bir hortumun ormandaki bir ağacı kökünden söküp dalgalı denize sürüklemesi gibi en büyük umutlarımdan koparıldım. Gene bir kumarhane ve arpa birası başıma bela getirmişti.

Sasi açık konuşan, kaba saba bir adamdı. Önüme geçip beni sokaklardan geçirip bir yere doğru götürürken Nananaid için yaptığım iyi işleri anlattım; onun için de iyi işler yapmak istediğimi söyledim.

'Bu işten hoşlanmıyorum. Efendim de hoşlanmıyor. Kral, efendimden Büyük Kanal'a ek yapması için beni görevlendirmesini istedi. Efendi, Sasi'ye, gidip daha çok köle almasını, çok çalışmasını, işi çabuk bitirmesini söyledi. Kim büyük bir işi çabuk bitirebilir ki!'

"Ağaçsız, yalnızca alçak çalıların olduğu bir çöl düşün, güneş tepede öyle yakıcı parlıyor ki yanımızda taşıdığımız suyu içemeyeceğimiz kadar çok ısıtıyor. Sonra sıra sıra adamları düşün, büyük bir kazıdalar, aşağı iniyorlar, sabahtan akşama kadar sepet sepet çamuru yukarı taşıyorlar.

Yalağa benzeyen üstü açık teknelerde yemeğimizin verildiğini, hepimizin domuzlar gibi oradan yediğimizi canlandır gözünde. Ne çadırlarımız var ne de yatak olarak kullanabileceğimiz samanlar. Kendimi böyle bir durumda buldum. İşaret koyduğum bir yere kesemi gömerken onu bir daha oradan çıkartıp çıkartamayacağımı bilmiyordum.

Başlangıçla iyi niyetle çalıştım, ama birkaç ay geçtikten sonra ruhumun çökmeye başladığını hissettim. Sonra yorgun bedenimi sıtma tuttu. İştahım kapandı, koyun etini, sebzeleri yiyemiyordum. Uykuyla uyanıklık arasında mutsuz geceler geçiriyordum..

Böyle korkunç bir durumdayken en iyisinin Zabado'nun planı olup olmadığını düşündüm; kaytarmak ve çalışmaktan belinin kopmasını engellemek. Sonra onu son görüşümü anımsadım; hayır, onun yöntemi iyi değildi.

Düşmanca tavırlarıyla Korsan'ı düşündüm. Belki de döğüşmek ve öldürmek iyiydi. Kanlar içindeki cesedi gözümün önünde belirmesi onun planının da yararsız olduğunu anımsattı bana.

Sonra Megiddo'nun son gördüğüm günkü halini anımsadım. Çok çalışmaktan elleri nasırlaşmıştı, ama yüreği hafifti, yüzünden mutluluk akıyordu. En iyi plan onunkiydi.

Evet ben de Megiddo gibi çalışmaya istekliydim; o benim kadar çok çalışmış olamazdı. Öyleyse neden çalışmak bana mutluluk ve başarı getirmiyordu? Megiddo'ya mutluluk getiren çalışmak mıydı ya da mutluluk ve başarı yalnızca Tanrıların kucaklarında mıydı? Tüm bu sorular beynimde dolanıyordu ve ben bir yanıt bulamıyordum. Gerçekten kafam karmakarışıktı.

Birkaç gün sonra, artık gücümün tükenmeye başladığını hissettiğim ve sorularıma hâlâ bir yanıt bulamadığım bir anda Sasi beni çağırdı. Efendimden bir haber gelmişti, beni gene Babil'e getirtmek istiyordu. Değerli kesemi gömülü olduğu yerden çıkarttım, kendimi paçavra haline gelmiş paramparça giysime sararak yola koyuldum.

Geri dönerken fırtınalı havadaki hortum düşüncesi hummalı beynimin içinde dönüp duruyordu. Anayurdum olan Harroun kentinde işittiğim bir şarkının garip sözlerini yaşıyor gibiydim:

Hortum gibi kuşatmak bir insanı,
Fırtına gibi sürüklemek ordan oraya,
Kimsenin izleyemeyeceği bir yol
Kimsenin bilemeyeceği bir yazgı.

Bilmediğim bir nedenle cezalandırılıyordum da yazgım hep böyle mi olacaktı? Beni hangi acılar, hangi düş kırıklıkları bekliyordu?

Efendimin evinin avlusuna girince Arad Gula'yı görmenin beni ne kadar şaşırttığını tahmin etmelisin. İnmeme yardım ettikten sonra sanki izini kaybettiği kardeşini bulmuş gibi kucakladı.

Yolda yürürken efendisini izleyen bir kölenin yapması gerektiği gibi arkasından yürüdüm, ama o buna izin vermedi. Kolunu omuzuma atarak, 'Her yerde seni bulmaya çalıştım. Tam umutlarım kırılmaya başlamıştı ki Swasti'yle karşılaştım; bana tefeciden söz etti o da asil efendinin kim olduğunu söyledi. Sıkı bir pazarlık yaptık, oldukça yüksek bir para ödedim, ama sen buna değersin. Senin felsefen ve girişimin yeni başarımda esin kaynağım oldu.'

"Benim değil Megiddo'nun felsefesi,' diye sözünü kestim.

Megiddo'nun ve senin. İkiniz sayesinde Şam'a gidiyoruz, ortağım olarak sana ihtiyacım var. Bak,' diye işaret etti, 'bir dakika sonra özgür bir adam olacaksın.' Böyle diyerek giysisinin altından üstünde ismim yazılı kil tableti çıkarttı. Başının üstüne kadar kaldırdı ve hızla yerdeki taşların üstüne atarak paramparça etti. Şevkle parçaların üstüne basarak onları toz haline getirdi.

Şükran gözyaşları doldurdu gözlerimi. Babil'in en şanslı adamı olduğumu biliyordum.

"Çalışmak, başımın en belada olduğu zamanlarda en iyi dostum olduğunu kanıtladı, bunu görüyor musun? Çalışma isteğim sayesinde duvarda çalışacak kölelerden biri olmak üzere satılmaktan kurtuldum. Aynı zamanda büyükbabanı da etkiledi, beni ortağı olarak seçti."

Bunun üstüne Hadan Gula, "Büyükbabamın servet yapmasının sırrı çalışmakta mı yatıyordu?" diye sordu.

"Onu ilk tanıdığımda elindeki tek anahtar buydu," diye yanıtladı Sharru Nada. "Büyükbaban çalışmayı seviyordu. Tanrılar bu huyunu beğendiler ve onu cömertçe ödüllendirdiler.

"Anlamaya başladım," diye konuştu Hadan Gula düşünceli düşünceli. "Çalışmak ona yaptığı işe, başarısına hayranlık duyan arkadaşlar kazandırdı. Çalışmak sayesinde Şam'da onurlu bir insan olarak dolaştı. Sevdiğim her şeyi ona çalışmak kazandırdı. Oysa ben çalışmayı yalnızca kölelerin işi diye düşünüyordum."

"Yaşam insanın tadını çıkartacağı pek çok zenginliklerle dolu," dedi Sharru Nada. "Hepsinin yeri var. Çalışmanın yalnızca kölelerin işi olmamasından memnunum. Öyle olsaydı en büyük zevkimden uzak kalacaktım. Bir çok şeyi yapmayı severim, ama hiçbiri çalışmanın yerini alamaz."

Sharru Nada'yla Hadan Gula yükselen duvarların gölgesinde Babil'in büyük bronz kapılarına doğru atlarını sürdüler. Kapının önüne geldiklerinde nöbetçiler ayağa kalkarak onurlu bir yurttaşı saygıyla selamladılar. Sharru Nada başı dimdik uzun kervanının önünde kapıdan geçerek kentin sokaklarına doğru ilerledi.

"Her zaman büyükbabam gibi biri olmak istedim," diye içini açtı Hadan Gula. Ama onun nasıl biri olduğunu hiç anlamamışım. Bunu bana sen gösterdin. Artık ona daha büyük bir hayranlık duyuyorum, onun gibi olmayı daha çok istiyorum. Bana büyükbabamın başarısının gerçek anahtarını verdiğin için sana olan borcumu asla ödeyememekten korkarım. Bugünden sonra onun anahtarını kullanacağım. Onun gibi alçak gönüllülükle yola koyulacağım; bu benim gerçek durumuma mücevherlerden, güzel giysilerden daha çok yakışır."

Hadan Gula böyle diyerek taşlı küpeleri kulaklarından, yüzükleri parmaklarından çıkarttı. Sonra atını dizginleyerek kervanbaşının arkasında büyük bir saygıyla gitmeye başladı.

Babil'in Tarihsel Öyküsü

Tarihin sayfalarında Babil'den daha görkemli bir kent bulunmaz. Adı bile zenginliği, görkemi çağrıştırır. Altınlarla, değerli taşlarla dolu hazineleri muhteşemdir. İnsan böylesine zengin bir kentin doğal olarak zengin doğal kaynaklarla, ormanlarla, madenlerle dolu tropik bir iklimde bulunduğunu düşünür. Oysa öyle değil. Düz, kurak bir vadide, Fırat Irmağı'nın yanındadır. Ne ormanı vardır ne madeni, hatta bina yapacak taşı bile yoktur. Doğal ticaret yolunun üstünde de değildir. Yağışlar tahılların büyümesine yetmeyecek kadar azdır.

Babil, insanoğlunun, elinde kullanabileceği ne varsa onlarla büyük hedeflere ulaşabilme yeteneğinin en çarpıcı örneği. Bu büyük kenti kalkındıran tüm kaynaklar insan elinden çıkma. Bütün zenginliklerini insanlar yapmış.

Babil'in yalnızca iki doğal kaynağı vardı – çorak bir toprak ve ırmağın suyu. O günün ya da tüm zamanların en büyük mühendislik başarısıyla Babilli mühendisler ırmaktan

aldıkları suyu barajlar ve büyük sulama kanallarıyla dağıttılar. Bu kanallar çorak vadiden geçerek kurak topraklara can suyu götürdüler. Babil'in sulama kanalları tarihte bilinen ilk mühendislik başanları arasında sayılıyor. Dünyanın daha önce hiç görmediği bu sulama kanallarının ödülü bereketli tahıllar oldu.

Babil uzun varlığı süresince hep fetihin ve yağmanın rastlantısal olduğunu düşünen krallarca yönetildi. Pek çok savaşa girmiş olsa da bunların çoğu ya yereldi ya da Babil'in muhteşem hazinelerine göz dikmiş, uzak ülkelerden gelen hırslı istilacılara karşı girişilen savunma amaçlı savaşlardı. Babil'in üstün kralları bilgelikleri, girişimcilikleri ve adaletleriyle tarihte yaşamayı sürdürüyorlar. Babil, bilinen tüm dünyayı fethetmek isteğiyle gözdağı veren, bütün ülkelerin egotizmlerine bağlılık yemini etmesini isteyen monarşiler üretmedi.

Bir kent olarak Babil artık yok. Kenti kuran ve binlerce yıl koruyan enerji dolu insan gücü yok oldu; çok kısa zamanda çölde bir harabe haline geldi. Kent, Süveyş Kanalı'nın altı yüz mil güneyinde, Basra Körfezi'nin tam kuzeyinde yer alıyor. Enlemi Ekvator'dan 30 derece yukarıda; Yuma ve Arizona'yla aşağı yukarı aynı. Bu Amerikan kentleriyle aynı iklime sahip; sıcak ve kurak.

Bir zamanlar kalabalık, sulak bir yer olan Fırat vadisi bugün gene rüzgârın kol gezdiği çorak, terk edilmiş bir yer. Rüzgârla uçuşan kumların arasında ender rastlanan otlar ve çöl çalıları var olmak için savaşım veriyorlar. Bereketli tarlalar, büyük kentler, zengin mallarla yüklü uzun kervanlar artık yok. Küçük sürüler besleyerek güç bela yaşamlarını sürdüren göçebe Arap kabileleri oranın tek sakinleri. Hıristiyanlık dönemenin başlamasıyla birlikte durum böyle oldu.

Vadinin özelliği üstündeki toprak tepeler. Yüzyıllar boyunca oradan geçen gezginlerin aklına, tepelerin göründüklerinden başka bir şey olabileceği gelmedi. Sonunda çok ender yağan sağanak yağmurun çömlek ya da tuğla

parçalarını ortaya çıkartmasıyla arkeologların dikkati çekildi. Ne olduğunu anlamak amacıyla Avrupa ve Amerika müzelerinin parasal desteğiyle keşif ekipleri gönderildi, kazılar yapıldı. Çok geçmeden kazmalar kürekler toprak tepelerin antik kentler olduğunu ortaya çıkarttı.

Babil de onlardan biriydi. Yirmi yüzyıl kadar uzun bir zaman boyunca rüzgâr üstünü çöl kumuyla örtmüştü. Gün ışığına çıkartılan tuğladan yapılmış duvarlar parçalandı ve bir kez daha toprağa karıştı. Zengin kent Babil'in bugünkü durumu böyle. Toprak bir tepe görünümündeki kent öyle uzun zamandır terk edilmişti ki sokakların, harabe halindeki soylu tapınakların, sarayların üstündeki yüzyılların birikintileri dikkatle kaldırılıncaya kadar kimse adını bile bilmiyordu.

Pek çok bilim adamı Babil'i ve o vadideki öteki uygarlıkları kesin kayıtları olan en eski uygarlıklar olarak kabul ediyorlar. Kesin tarihlerin 8000 yıl öncesine kadar gittiği kanıtlandı. Bu bağlantının ilginç yanı tarihleri saptamak için kullanılan yöntemler. Babil'in yıkıntıları arasında güneş tutulmasını anlatan bir tablet bulundu. Modern bilim adamları böyle bir tutulmanın hangi tarihte Babil'de olabileceğini bilgisayarlarla hesapladılar; böylece onların takvimi ile bizim takvimimiz arasında bir ilişki kurdular.

Bu yöntemle 8000 yıl önce Babil'de Sümerlerin duvarlarla çevrili kentlerde yaşadıkları kanıtlandı. Böyle kentlerin daha da eskiye ne kadar gittiklerini insan ancak tahmin edebilir. Kentlerde koruyucu surlar arkasında yaşayanlar barbar değillerdi. Eğitimli, aydınlık insanlardı. Yazılı tarihten öğrendiğimiz kadarıyla, ilk mühendisler, ilk astronomlar, ilk matematikçiler, ilk maliyeciler ve yazılı dili olan ilk insanlar onlardı.

Çorak vadiyi tarımsal bir cennete çeviren sulama kanallarından söz etmiştik. Yer değiştiren kumla dolmuş olmalarına karşın kanalların yıkıntılarından hâlâ izleri sürülebiliyor. Bazıları on iki atın yanyana gidebileceği kadar geniş. Büyüklükte Colorado'nun ve Utah'ın en büyük kanallarını geçebilir.

Vadi toprağını sulamanın yanı sıra mühendisler aynı büyüklükte başka bir projeyi daha gerçekleştirmişlerdi. Karmaşık bir drenaj sistemiyle Fırat ve Dicle ırmaklarının ağzındaki büyük bataklıkları kurutarak oraları da tarıma kazandırmışlardı.

Yunanlı gezgin ve tarihçi Herodot, en parlak döneminde kente gelmiş ve bir yabancının ağzından Babil'i anlatan, bilinen tek yazılı belgeyi bize bırakmıştı. Yazıları kentin grafik anlatımını ve orada yaşayanların bazı garip geleneklerini içeriyordu. Toprağın inanılmaz bereketliliğinden, alınan ürünün, buğdayın ve arpanın, bolluğundan söz ediyordu.

Babil'in ihtişamı sona erdi, ama bilgeliği bize kadar geldi. Bunu onların bir çeşit kayıt yöntemine borçluyuz. O günlerde kâğıt daha bulunmamıştı. Yazılarını büyük emek vererek ıslak kil üstüne kazıyorlar; yazı tamamlanınca kili pişirerek sertleşmesini sağlıyorlardı. Tabletlerin büyüklüğü çoğunlukla yüz atmış beşe iki yüz yirmi santim, kalınlığı 2.5 santim kadardı. Yaygın adlarıyla bu kil tabletler bizim bugün modern yazı biçimlerini kullandığımız gibi kullanılıyordu. Üstlerine efsaneler, şiir, tarih, kraliyet kararları, toprak yasaları, bonolar, mal sahipliği, hatta haberciler tarafından uzak ülkelere ulaştırılan mektuplar yazılıyordu. Kil tabletler sayesinde o insanların kişisel, gizli dünyalarına girebildik. Örneğin, bir dükkân sahibine ait olduğu anlaşılan bir tablette, belli bir tarihte adı verilen bir müşteri bir inek getirerek onu yedi çuval buğdayla takas etmiş, üç çuvalı hemen almıştı; dört çuvalı daha sonra alacaktı.

Arkeologlar harabe halindeki kentlerin altında kalan tabletleri onararak binlerce tabletten oluşan kitaplıklar oluşturdular.

Babil'in önemli şaheserlerinden biri kenti çevreleyen yüksek duvarlardı. Eskiler dünyanın yedi harikası içine Mısır'ın büyük piramidiyle birlikte bu duvarları da sayıyorlardı. Kentin ilk yıllarında Kraliçe Semiramis'in ilk duvarları yaptırdığı söylenir. Günümüz arkeologları orjinal duvarların izine rastlayamadılar. Yükseklikleri de kesin olarak bilinmiyor.

Daha eski yazarlar on beş, yirmi metre yüksekliğinde olduğunu tahmin ediyor, dış yüzünün fırınlanmış tuğladan yapıldığını, su dolu bir hendekle çevrelendiğini söylüyorlardı.

Sonraki daha ünlü duvarlar İsa'dan altı yüzyıl kadar önce Kral Nabopolasar tarafından yaptırılmıştı. Devasa duvarları yeniden yapma projesi o kadar büyük bir projeydi ki kral bittiğini görecek kadar yaşayamadı. İş, adı İncil'e ilişkin tarihte de geçen oğlu Nebuçadnezar'a kaldı.

Sonradan yapılan duvarların yüksekliği ve genişliği inanılır gibi değil. Güvenilir kaynaklar otuz, kırk metre yüksekliğinde, yani günümüzün on beş katlı bir binasının yüksekliği kadar olduğunu söylüyor. Toplam uzunluğunun dokuzon bir mil kadar olduğu tahmin ediliyor. Altı atlı bir arabanın rahatça dolaşabileceği genişlikte. Bu büyük yapıdan geriye yalnızca şurada burada bulunan temellerin ve hendeklerin dışında hiçbir şey kalmamış. Malzemenin dayanıksızlığının yanı sıra Araplar'ın tuğlaları başka amaçlar için kullanmaları yıkımın son darbesi olmuş.

O savaşlar ve istilalar çağında bütün istilacı devletlerin zaferden zafere koşan ordularının hemen hemen hepsi Babil'e yürümüşler. Kralların orduları Babil'i kuşatmış, ama hepsi boşuna. O günün ordularını hafife almamak gerekir. Tarihçiler 10.000 atlı, 25.000 atlı araba, 1200 piyade alayı gibi sayılardan söz ediyorlar. Savaş malzemelerini hazırlamak ve askerler için yiyecekleri depolamak iki-üç yıl sürüyordu.

Babil kenti günümüzün bir kenti gibi düzenlenmişti. Sokaklar ve dükkânlar vardı. Yerleşim bölgelerinde gezgin satıcılar dolaşırdı. Rahipler harika tapınaklarda görev yaparlardı. Kentin içinde kraliyet saraylarına ayrılmış bir bölge vardı. Orada duvarların daha yüksek olduğu söylenir.

Babilliler sanatta da başarılıydılar. Bu, resim, heykel, dokuma, altın işçiliği, metal silah yapımı ve tarım aletleri gibi alanları içeriyordu. Kuyumcuları en sanatsal mücevherleri üretiyorlardı. Zengin yurttaşların mezarlarından çıkartılan pek çok örnek bugün dünyanın ünlü müzelerinde sergilenmektedir.

Çok eski çağlarda, dünyanın geri kalanı hâlâ taş başlı baltalarla ağaç yontarlarken ya da taş uçlu mızraklarla, oklarla savaşırlarken Babilliler metal başlı baltalar, oklar, mızraklar kullanıyorlardı.

Babilliler zeki maliyeciler ve tacirdiler. Bildiğimiz kadarıyla değiş tokuş aracı olarak parayı ilk bulanlar onlardı; söz senetleri ya da taşınmaz mal tapuları kullanıyorlardı.

İsa'nın doğumundan 540 yıl öncesine kadar düşman ordularından Babil'e girebilen olmadı. O zaman bile duvarlar aşılamadı. Babil'in ele geçiriliş öyküsü oldukça garip. O dönemin büyük fatihlerinden Cyrus kente saldırmayı planlıyor, aşılmaz duvarları aşmayı umuyordu. Babil Kralı Nabonidus'un danışmanları ona kentin dışına çıkarak düşmanın kuşatmasını beklemeden orada karşılaşmasını öğütlediler. Bu öğüdü dinleyen Nabonidus orduyu kentin dışına çıkardı ve yenildi. Yenilgiden sonra ordu dağıldığı için, Cyrus açık kapılardan geçerek hiçbir direnişle karşılaşmadan kenti aldı. Daha sonra kentin gücü ve prestiji yavaş yavaş azalmaya başladı; birkaç yüzyıl içinde kent tümüyle terk edildi, boşaldı; çölden doğan ihtişamı rüzgârın ve fırtınanın getirdiği kumlarla gene çöller altında kaldı. Babil bir daha doğmamak üzere battı. Ama uygarlık ona çok şey borçludur.

Acımasız zaman, tapınaklarının gururlu duvarlarını toza çevirdi, ama Babil'in bilgeliği hâlâ sürüyor.

...Bir zamanlar Babil'de dünyanın en zengin adamı yaşardı; adı Arkad. Zenginliğinin ünü bütün dünyaya yayılmıştı. Aynı zamanda eli açıklığıyla da ünlüydü. Yardımlarında cömertti. Ailesine karşı cömertti. Kendi harcamalarında cömertti. Gene de serveti her geçen yıl harcadığından daha hızlı bir biçimde artardı.

..."Bugün," dedi Kobbi, "eski arkadaşımız Arkad'la karşılaştım, altın kaplama arabasında gidiyordu. Onun gibilerden beklenen bir davranışla beni görmezden gelip geçmedi. Tam tersi herkesin görebileceği biçimde el salladı, bana, çalgıcı Kobbi'ye gülümsedi."
"Babil'in en zengin adamı olduğunu söylerler," dedi Bansir dalgın dalgın. "Öyle zengin ki kralın hazinesi dara girdiğinde ondan borç altın aldığını işittim," diye karşılık verdi Kobbi.

...Günün birinde gençlik günlerinden arkadaşları Kobbi ve Bansir çıkıp geldiler ve "Sen Arkad," dediler, "hepimizden daha şanslı oldun. Biz ayakta kalabilmek için didinip dururken sen Babil'in en zengin adamı haline geldin. En güzel giysileri giyip en nadide yiyecekleri yiyebiliyorsun, oysa biz, ailelerimizi eli yüzü düzgün giysilerle giydirebilir, karınlarını doyurabilirsek ne mutlu bize. "Ama bir zamanlar eşittik. Aynı hocadan ders aldık. Aynı oyunlarda oynadık. Ne derslerde ne oyunlarda bizden üstün değildin. "Gördüğümüz kadarıyla ne bizden daha sadakatla ne de daha çok çalıştın. Öyleyse neden kahpe kader dünyadaki tüm iyi şeylerin tadını çıkartmak için seni seçerken senin kadar hak eden bizleri görmezden geldi?"
Bunun üzerine Arkad onlara uzun bir söylev çekti : "Gençlik günlerimizden bu yana çıplak bir varoluşun ötesinde bir şey elde edemediyseniz bu ya insan olma yasalarını öğrenemediğiniz ya da onlara uymadığınız içindir." "Kahpe Kader" kimseye kalıcı iyilik vermeyen kötü bir tanrıçadır. Tam tersine başına hak edilmemiş altın yağdırdığı herkese kötülük eder. Onları, tatmin olma yeteneği olmayan, altına, paraya boğulunca iştah ve tutkulara kapılan, eline geçenlerin hepsini pervasızca harcayan, hesabını kitabını bilmeyen mantıksız tüketicilere dönüştürür. Öte yandan Tanrıça'nın lütuflara boğduğu bazıları ise zenginliklerinin üstüne oturup istif ederler; yeniden kazanma yeteneğine sahip olmadıklarını bildikleri için hiç harcamazlar. Daha sonra da soyulma korkusuna kapılıp kendilerini boş bir hayata, gizli bir sefalete mahkum ederler."

...Öğrenmek istediklerinizi size söyleyeceğim, çünkü artık yaşlı bir adamım ve yaşlılar gevezeliği sever. Gençlik öğüt alacak yaşa geldiğinde ona verilen geçmiş yılların bilgeliğidir. Ama genellikle gençlik, yaşlılığın yalnızca geçmiş günlerin bilgeliğini bildiğini sanır, onun için yararlanamaz. Oysa unutmayın ki, bugün parlayan güneş, babanız doğduğu gün parlayan güneşle aynı ve en son torununuz bu dünyadan gittiğinde hâlâ aynı güneş parlıyor olacak.